

SEANCES DU MERCREDI 13 JUILLET 1988
VERGADERINGEN VAN WOENSDAG 13 JULI 1988ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DE L'APRES-MIDI
NAMIDDAGVERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 923.

MESSAGES:

Page 923.

Chambre des représentants.

COMPOSITION DE COMMISSIONS (Modification):

Page 923.

PROJETS DE LOI (Discussion):

Projet de loi portant des mesures urgentes en matière d'enseignement.

Discussion générale (Reprise). — *Orateurs*: M. Ylieff, ministre de l'Education nationale, M. Van den Bossche, secrétaire d'Etat à l'Education nationale, adjoint au ministre de l'Education nationale W. Claes, p. 923.

Discussion et vote d'articles:

A l'article 16bis (nouveau): *Orateur*: M. De Bondt, p. 931.Ann. parl. Sénat — Session extraordinaire 1988
Parlem. Hand. Senaat — Buitengewone zitting 1988.

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 923.

BOODSCHAPPEN:

Bladzijde 923.

Kamer van volksvertegenwoordigers.

SAMENSTELLING VAN COMMISSIES (Wijziging):

Bladzijde 923.

ONTWERPEN VAN WET (Beraadslaging):

Ontwerp van wet houdende dringende maatregelen ter zake van onderwijs.

Algemene beraadslaging (Hervatting). — *Sprekers*: de heer Ylieff, minister van Onderwijs, de heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes, blz. 923.

Beraadslaging en stemming over artikelen:

Bij artikel 16bis (nieuw): *Spreker*: de heer De Bondt, blz. 931.

Aux articles 22 et 23: *Orateurs*: M. De Bondt, M. Van den Bossche, secrétaire d'Etat à l'Education nationale, adjoint au ministre de l'Education nationale W. Claes, p. 932.

A l'article 26bis (nouveau): *Orateurs*: M. Didden, M. Van den Bossche, secrétaire d'Etat à l'Education nationale, adjoint au ministre de l'Education nationale W. Claes, MM. Boël, Mouton, M. le Président, Mme Hanquet, p. 934.

Projet de loi contenant le budget des Voies et Moyens pour l'année budgétaire 1988.

Projet de loi contenant le budget de la Dette publique pour l'année budgétaire 1988.

Discussion générale. — *Orateurs*: M. Weyts, rapporteur, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Buchmann, Cooreman, de Wasseige, De Bremaeker, Poulet, Lannoye, Boël, Anthuenis, Mme Truffaut, M. Van Hooland, p. 937.

PROJET DE LOI (Dépôt):

Page 954.

Projet de loi portant modification pour certaines communes, de la loi communale, de la loi électorale communale, de la loi organique des centres publics d'aide sociale, de la loi provinciale, du Code électoral, de la loi organique des élections provinciales et de la loi organisant l'élection simultanée pour les Chambres législatives et les conseils provinciaux.

PROPOSITION DE LOI (Dépôt):

Page 954.

M. Lafosse. — Proposition de loi tendant à inclure la journée du 8 mai dans la liste des jours fériés légaux.

Bij de artikelen 22 en 23: *Sprekers*: de heer De Bondt, de heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes, blz. 932.

Bij artikel 26bis (nieuw): *Sprekers*: de heer Didden, de heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes, de heren Boël, Mouton, de Voorzitter, mevrouw Hanquet, blz. 934.

Ontwerp van wet houdende de Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 1988.

Ontwerp van wet houdende de Rijksschuldbegroting voor het begrotingsjaar 1988.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: de heer Weyts, rapporteur, mevrouw Delruelle-Ghobert, de heren Buchmann, Cooreman, de Wasseige, De Bremaeker, Poulet, Lannoye, Boël, Anthuenis, mevrouw Truffaut, de heer Van Hooland, blz. 937.

ONTWERP VAN WET (Indiening):

Bladzijde 954.

Ontwerp van wet houdende wijziging, voor bepaalde gemeenten, van de gemeentewet, de gemeentekieswet, de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de provinciewet, het Kieswetboek, de wet tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet tot regeling van de gelijktijdige parlements- en provincieraadsverkiezingen.

VOORSTEL VAN WET (Indiening):

Bladzijde 954.

De heer Lafosse. — Voorstel van wet strekkende om 8 mei toe te voegen aan de lijst van de wettelijke feestdagen.

PRESIDENCE DE M. KELCHTERMANS, PRESIDENT VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER KELCHTERMANS, VOORZITTER

MM. Bock et Vannieuwenhuyze, secrétaires, prennent place au bureau.

De heren Bock en Vannieuwenhuyze, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 5 m.

De vergadering wordt geopend te 14 h 5 m.

CONGES — VERLOF

MM. Hismans, pour des devoirs administratifs; Meyntjens et Verschueren, pour d'autres devoirs, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Hismans, wegens ambtsbezigheden; Meyntjens en Verschueren, wegens andere plichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

MESSAGES — BOODSCHAPPEN

M. le Président. — Par message du 7 juillet 1988, la Chambre des représentants fait connaître qu'elle a adopté, tel qu'il lui a été transmis par le Sénat, le projet de texte modifiant l'article 17 de la Constitution à l'exception des mots «L'enseignement est libre; toute mesure préventive est interdite».

Bij boodschap van 7 juli 1988 deelt de Kamer van volksvertegenwoordigers mede dat zij heeft aangenomen, zoals het haar door de Senaat werd overgezonden, het ontwerp van tekst tot wijziging van artikel 17 van de Grondwet met uitzondering van de woorden «Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden».

Par messages du 8 juillet 1988, la Chambre des représentants fait également connaître qu'elle a adopté, tels qu'ils lui ont été transmis par le Sénat, les projets de texte modifiant les articles 59bis et 107ter de la Constitution.

Bij boodschappen van 8 juli 1988 deelt de Kamer van volksvertegenwoordigers eveneens mede dat zij heeft aangenomen, zoals zij haar door de Senaat werden overgezonden, de ontwerpen van tekst tot wijziging van artikel 59bis en van artikel 107ter van de Grondwet.

— Pris pour notification.

Voor kennisgeving aangenomen.

SAMENSTELLING VAN COMMISSIES

Wijziging

COMPOSITION DE COMMISSIONS

Modification

De Voorzitter. — Bij het bureau is een voorstel ingediend om de heer Verschueren als plaatsvervangend lid te vervangen door de heer Wyninckx in de bijzondere commissie belast met de bespreking van het ontwerp van wet houdende wijziging, voor bepaalde gemeenten, van de gemeentewet, de gemeentekieswet, de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de provinciewet, het Kieswetboek, de wet tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet tot regeling van de gelijktijdige parlements- en provincieraadsverkiezingen.

Le bureau est saisi d'une proposition tendant à remplacer M. Verschueren par M. Wyninckx comme membre suppléant au sein de la commission spéciale chargée d'examiner le projet de loi portant modification pour certaines communes, de la loi communale, de la loi électorale communale, de la loi organique des centres publics d'aide sociale, de la loi provinciale, du Code électoral, de la loi organique des élections provinciales et de la loi organisant l'élection simultanée pour les Chambres législatives et les conseils provinciaux.

Geen bezwaar?

N'y a-t-il pas d'opposition à ce remplacement?

Dan is aldus besloten.

Il en est ainsi décidé.

PROJET DE LOI PORTANT DES MESURES URGENTES
EN MATIERE D'ENSEIGNEMENT

Reprise de la discussion générale et vote d'articles

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DRINGENDE
MAATREGELEN TER ZAKE VAN ONDERWIJS

Hervatting van de algemene beraadslaging en stemming over artikelen

M. le Président. — Nous reprenons la discussion générale du projet de loi portant des mesures urgentes en matière d'enseignement.

Wij hervatten de algemene beraadslaging over het ontwerp van wet houdende dringende maatregelen ter zake van onderwijs.

La parole est à M. Ylieff, ministre.

M. Ylieff, ministre de l'Education nationale. — Monsieur le Président, je voudrais, avec mon collègue M. Van den Bossche, répondre au nom du gouvernement aux différentes questions qui ont été posées. En ce qui me concerne, je vais plus particulièrement m'efforcer de répondre aux honorables membres du groupe francophone.

M. Seeuws, vice-président, prend la présidence de l'assemblée

Je m'adresserai tout d'abord à M. Vaes. Effectivement, nous avons travaillé relativement vite en commission mais, comme je le lui ai fait remarquer tout à l'heure, la rapidité n'exclut pas la qualité du travail. Au contraire, il me semble que nos travaux ont été particulièrement intéressants et fructueux. En relisant le rapport, j'ai pu constater combien les questions posées cernaient de très près la réalité des problèmes et combien le gouvernement allait être amené à faire, non pas un geste, mais plusieurs pas dans la direction de plusieurs intervenants et notamment de M. De Bondt. M. Van den Bossche aura l'occasion d'y revenir plus longuement.

Je voudrais également remercier les rapporteurs MM. Mouton et Didden pour la qualité de leur travail et, bien entendu, M. le Président Leemans, qui a présidé nos travaux avec sérénité, ainsi que cela a été souligné, mais aussi avec beaucoup de compétence et d'assurance.

Bref, comme son intitulé l'indique, le projet de loi que nous avons eu l'honneur de soumettre à la discussion des membres de la commission a essentiellement pour objet de permettre d'organiser la rentrée scolaire 1988/1989 dans les meilleures conditions possibles mais vise aussi à donner un fondement, légal ou réglementaire, à une série de mesures prises précédemment et devant être régularisées, soit par le canal de cette loi soit, ultérieurement, par voie d'arrêtés royaux.

C'est notamment le cas, comme l'a fait remarquer M. Taminaux, des dispositions concernant le coefficient réducteur dans l'enseignement spécial, tant fondamental que secondaire. Je tiens à lui dire que j'ai été particulièrement sensible au plaidoyer à la fois vibrant et convaincant qu'il a prononcé en faveur de l'enseignement spécial. Il est vrai que les mesures prises précédemment ont été particulièrement inopportunes voire profondément injustes. C'est un légitime sujet de satisfaction pour l'actuel gouvernement et pour sa majorité que de pouvoir rendre justice à l'ensemble de l'enseignement spécial et mettre fin à ce coefficient réducteur particulièrement malvenu pour cette catégorie d'élèves et de parents que le sort n'a en aucune manière

favorisés mais, au contraire, discriminés par rapport aux autres familles. Soyez donc assuré, monsieur Taminiaux, qu'après l'adoption de ce projet de loi au Sénat et à la Chambre, toutes les dispositions seront prises pour mettre fin à cette situation inique.

Abordons maintenant certaines questions relatives à l'article 4 évoquées par MM. Bayenet, De Bondt, Antoine et Hasquin. Les dispositions de cet article qui pourraient permettre au Roi de déroger à l'avenir au taux d'encadrement fixé par ce projet de loi, devaient figurer, j'y veillerai, pour mémoire uniquement, ne fût-ce que pour m'éviter de devoir publier, dans la torpeur des vacances, des circulaires qui remettraient en cause la bonne organisation de la rentrée scolaire 1988-1989. S'il m'était donné d'avoir à évoquer ce problème en d'autres lieux, je ferais référence à la position adoptée non seulement par les membres de la majorité mais aussi par le Sénat, compte tenu de l'intérêt qu'il a manifesté à cet égard. Comme vous, je considère que réduire encore les taux d'encadrement dans l'enseignement secondaire serait de nature à mettre en cause la qualité même de cet enseignement.

En matière de transports scolaires, je souhaite préciser à MM. Antoine et Vaes, que l'arrêté de pouvoirs spéciaux fixant les tarifs de ces transports — qui sont ceux de la SNCV — reste d'application.

Des problèmes se posent effectivement dans l'application de la loi sur les transports scolaires. Des critiques, des doléances et des récriminations me parviennent de tous les réseaux de la Communauté française: Etat, provinces, communes et enseignement libre. C'est la raison pour laquelle, monsieur Antoine, j'ai pris la décision de suspendre, dans le secteur francophone, l'extension des zones rationalisées et de faire procéder à un bilan.

Par ailleurs, pour rassurer M. De Bondt, je rappellerai que les normes relèvent jusqu'au 31 décembre 1988 de la compétence du gouvernement national et du Parlement national. J'ai signé, il y a quelques jours, des circulaires qui n'innovent en aucune manière par rapport aux années antérieures. Précédemment déjà, l'arrêté royal du 30 août 1984 fixant le capital-périodes dans l'enseignement fondamental a été appliqué, non pas dans l'essentiel des dispositions, mais en certains aspects particuliers, de manière différente dans chaque communauté.

En voici deux exemples. Les nominations à titre définitif dans les reliquats et les demi-charges ont été effectuées dans la Communauté néerlandaise; du côté francophone, cela n'a pas été fait. Les désignations dans des reliquats inférieurs à des demi-charges ont été opérées du côté néerlandophone, mais pas du côté francophone.

Les modes d'attribution et de calcul des capitaux-périodes restent nationaux et sont de la compétence du gouvernement national. Par contre, lorsque les montants sont fixés, la manière de les répartir peut varier d'une Communauté à l'autre. C'est le système utilisé actuellement, comme il l'a été précédemment; rien n'est modifié à cet égard, monsieur De Bondt.

En outre, je désire, comme je l'ai fait en commission, rompre une lance en faveur de l'enseignement supérieur pédagogique. Il est vrai qu'à l'avenir, compte tenu de la situation budgétaire et des possibilités financières dont nous disposons aujourd'hui ou qui seront les nôtres demain lorsque l'enseignement sera communautarisé, une attention particulière et même prioritaire devra être réservée à l'enseignement supérieur pédagogique. Celui-ci conduit à la formation des jeunes gens qui, demain, seront appelés à enseigner et à former les générations futures. Il ne s'agit pas de former des maîtres qui seront de simples courroies de transmission du savoir, des connaissances et de la science, mais des enseignants qui formeront les hommes et les femmes de demain.

Je cite souvent, à cet égard, la phrase d'un homme dont vous ne partagez peut-être pas l'idéal politique, mais que vous créditez certainement de grandes qualités humaines et humanistes: Jean Jaurès, qui disait, à la fin du siècle dernier: «Le professeur n'enseigne pas ce qu'il sait ou ce qu'il croit savoir; il enseigne d'abord ce qu'il est.» Cent ans plus tard, cette affirmation reste totalement d'actualité.

Pour nous, l'enseignement ne se résume pas à un transfert de connaissances, mais constitue un projet de formation globale de l'homme et de la femme d'aujourd'hui et de demain.

Toute réflexion faite, monsieur De Bondt, après avoir pesé tous les éléments en balance, je reconnais que vos propos sur les conditions d'accès à l'enseignement universitaire et supérieur de type long — et vous avez été suivi en cela par d'autres collègues — sont tout à fait pertinents.

Compte tenu de la législation actuelle, dans une société comme la nôtre, d'ouverture, de démocratisation du savoir comme de l'accès à l'enseignement, il faudrait, il est vrai, permettre l'accès à l'enseignement universitaire à tous les titulaires d'un diplôme d'enseignement supérieur de type court, qui, pour quelque raison que ce soit, n'ont pu réussir l'examen de maturité et ne possèdent donc pas le diplôme d'aptitude *ad hoc*.

Après une rapide évaluation, nous croyons pouvoir dire, M. Van den Bossche et moi, que peu de personnes sont concernées par ce problème qui relève davantage de l'équité, de l'égalité et de la démocratisation de l'accès au savoir et à la formation.

Dès lors, si chacun respecte ce qu'il a dit en commission, et ne demande pas une seconde lecture après le vote de l'amendement proposé, le gouvernement, après s'être informé et avoir réfléchi aux implications et aux conséquences de cet amendement, pourrait marquer son accord sur celui-ci, pour autant que son vote n'implique pas automatiquement, à la demande d'un membre de l'assemblée, le renvoi du projet devant la commission compétente. L'intitulé le dit à suffisance, il s'agit, en effet, de mesures urgentes en matière d'enseignement.

L'occasion est belle, monsieur De Bondt, de faire un geste en faveur, je le répète, de tous les titulaires d'un diplôme d'enseignement supérieur du type court, mais qui n'ont pas le diplôme de maturité pour pouvoir, s'ils le souhaitent, accéder à l'enseignement universitaire.

A Mme Hanquet, je dirai qu'elle a parfaitement raison en ce qui concerne le projet Erasme. Alors que nous organisons la mobilité des étudiants au sein de l'Europe des Douze, il serait inconcevable de ne pas la favoriser entre les Communautés de notre pays. Les établissements d'enseignement supérieur de la Communauté française sont ouverts, il va de soi, aux étudiants des pays tiers de la Communauté européenne tout autant qu'aux étudiants des deux autres communautés du pays: la Communauté néerlandophone et la Communauté germanophone.

En réponse à M. Henneuse et à M. Bayenet, je dirai mon souhait que le gouvernement puisse, dès après-demain, prendre une décision concernant le déblocage, la libération des soldes, des Fonds des bâtiments scolaires tant de l'Etat que des provinces et des communes, ainsi que du Fonds national de garantie. Ce n'est toutefois pas une certitude. Vu la situation budgétaire du pays, nous devons encore plaider auprès de nos collègues pour que, conformément à la déclaration gouvernementale, une première tranche au moins des soldes des Fonds des bâtiments scolaires puisse être libérée rapidement et, en tout cas, avant le début de la prochaine année scolaire.

Enfin, pour être aussi précis et complet que possible, j'ajouterai à l'attention de Mme Hanquet que le gouvernement n'a pas encore marqué son accord sur le projet d'arrêté royal, que nous lui soumettrons, d'indexer ou d'augmenter de 0,65 p.c. l'allocation forfaitaire dans les universités. Cette décision avait été envisagée, mais non exécutée, par l'équipe sortante. Il appartient au nouveau gouvernement de la confirmer.

Nous espérons que ce sera très rapidement chose faite, de même que la poursuite du transfert de l'université de Louvain-la-Neuve sur le site d'Ottignies et de l'université de Liège sur le site du Sart-Tilman.

Pour conclure, après avoir répondu rapidement sans doute aux différentes questions, mais une interpellation m'attend à la Chambre, je dirai que le présent projet de loi n'est pas insignifiant. Il comporte des mesures importantes qui permettront d'organiser la prochaine rentrée scolaire dans des conditions tout à fait décentes, comme l'espèrent, et le méritent d'ailleurs, nos écoliers, nos élèves, nos étudiants. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Van den Bossche.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Mijnheer de Voorzitter, ik sluit mij graag aan bij de woorden van dank van minister Ylieff aan het adres van de beide vlijtige en snelle rapporteurs en aan de commissievoorzitter die met de academische onverstoorbaarheid hem eigen gedurende een volle dag de commissievergaderingen in rustige banen heeft geleid, met daarbij de noodzakelijke stille humor en het stille amusement voorbehouden aan het voorzitterschap. Ik dank ook alle leden van de commissie voor de wijze waarop de discussie is gevoerd over de tegenstelling meerderheid-oppositie heen. Er heeft een rustig en goed gesprek plaatsgehad zodat de nodige vragen konden worden gesteld. Ik heb ook op vraag van enkele senatoren documentatie bezorgd aan de rapporteurs zodat het verslag met een aantal cijfers is gestoffeerd die nuttig en nodig kunnen zijn bij de debatten in Kamer en Senaat.

Ik wil eerst antwoorden aan drie Nederlandstalige sprekers die hetzelfde onderwerp hebben ontwikkeld en vragen hebben gesteld in verband met artikel 4. De heer De Bondt heeft er eerst over gesproken waarna de heer Noerens dit met enige boosaardigheid ook heeft gedaan en de heer Swinnen met enige mildheid.

Laten we de zaken op een rijtje zetten. Ik had liever geen artikel 4 in het ontwerp moeten opnemen dan wel. Men moet het echter zien in zijn geheel. De zaken zijn scheef gelopen ingevolge de bijzondere-machtenbesluiten waardoor nu sommige normeringen gebeuren via wetgeving en andere via reglementaire beslissingen. Alle normen die via reglementaire beslissingen worden ingevoerd, zijn op elk moment herroepbaar door een eenvoudige beslissing van de kabinetsraad en via een koninklijk besluit. Wanneer in artikel 4 van dit ontwerp van wet wordt bepaald dat kan worden afgeweken van de normen vastgelegd in onderhavig ontwerp via een in Ministerraad overgelegd koninklijk besluit, dan is dit in de politieke werkelijkheid slechts een gelijkschakelen van de mogelijkheden van alle normen inzake onderwijs. De juiste politieke betekenis daarvan is dat er nog een budgettaire discussie aan de gang is en dat bij de politieke discussie in de kabinetsraad alle gevallen op gelijke wijze zullen worden benaderd. Dat betekent dat er vele mogelijkheden zijn, maar dat zowel minister Ylieff als ikzelf, de voorgelegde normen zullen verdedigen tot het uiterste. Het is juist — ook de heer De Bondt heeft het gezegd — dat in het secundair onderwijs reeds veel werd gesnoeid en dat er daar reeds veel werd ingeleverd zodat elke verdere ingreep in de normen van het secundair onderwijs dramatisch zou zijn voor de kwaliteit van dit onderwijs. Ik sluit mij op het politieke vlak aan bij de analyse van senator De Bondt, zodat wij ons op dezelfde lijn bevinden bij het verdedigen van de in dit ontwerp vervatte normen. Ik ben overigens optimistisch gestemd in verband met de resultaten van de budgettaire besprekingen.

Senator Noerens doet alsof hier de oorlog wordt verklaard en wij boosaardig zijn door artikel 4 in twee tijden in te voeren. Daar is niets van aan. De veronderstellingen van de heer Noerens zijn zonder grond. Ik meen echter dat iedereen in dit halfroend erom bekommerd is dat, zoals de heren De Bondt en Swinnen hebben gezegd, er geen verdere verslechtering van de normen in het secundair onderwijs zou plaatsgrijpen.

Tweede element, het pedagogisch hoger onderwijs. Ook daarover heeft senator De Bondt uitvoerig gesproken. Ik kan zijn bekommerning begrijpen. Het pedagogisch hoger onderwijs is uiteindelijk een sleutelement in het onderwijs. Het is als het ware een van de takken van het onderwijs die de toekomst van het onderwijs voorbereiden want men levert daar de nieuwe onderwijskrachten af. De heer De Bondt pleit dus terecht voor waakzaamheid ten opzichte van de opleiding en de stages. Trouwens, dit is een probleem dat niet nieuw is. Vorig jaar heeft men dit opgelost via een pakket afwijkingen. Men heeft in de kabinetsraad een aantal ambten bij afwijking toegekend. Dat is een eerste mogelijkheid. Een tweede mogelijkheid zou zijn in het koninklijk besluit dat vrijdag in de kabinetsraad wordt besproken, voor de omkadering in plaats van 0,80,

0,85 pct. te vermelden. Deze twee mogelijkheden zal ik vrijdag in alle openheid schetsen, want ik deel uw zorg en ik geloof ook dat er iets moet gebeuren. Mijn voorganger heeft de eerste weg gekozen, namelijk in september bijambten toekennen voor één jaar. Wij zouden ook een andere weg kunnen kiezen, en ik heb de inspectie van Financiën al gevraagd wat dat zou kosten, ten eerste, indien ik dit invoer zonder einddatum, ten tweede, indien ik dit voorlopig voor één jaar inschrijf en ten derde, indien ik het voor twee jaar inschrijf. Ik heb de inspectie van Financiën gevraagd mij vóór donderdagavond een antwoord te geven, zodat ik het zou kunnen meenemen naar de kabinetsraad, maar vanmiddag had ik nog geen antwoord. Ik denk dat ik mijn afspraak in dat verband met de heer De Bondt dan ook ben nagekomen. Er is discussie over de omzendbrief van collega Ylieff inzake het basisonderwijs, maar ook inzake het basisonderwijs zou er een gelijkaardige discussie kunnen zijn in de komende dagen. Een derde element, het amendement van senator De Bondt dat ook al in de commissie ter sprake is gekomen. Dat amendement strekt ertoe degenen die een diploma gehaald hebben in het hoger onderwijs van het korte type, buiten de universiteit, ook toegang te verlenen tot universitair onderwijs. Wij steunen dit en zullen dat amendement graag aanvaarden. Wij hebben voorgesteld na het zevende jaar beroepssecundair onderwijs een diploma uit te reiken. Senator De Bondt heeft daarop verder geredeneerd en zijn voorstel is daar de logische voortzetting van. Ik geloof dus dat het een verbetering van de wetgeving zal zijn.

Ik wil dan even op het volgende punt betreffende het hoger onderwijs buiten de universiteit dieper ingaan. Ten einde de mobiliteit van studenten en docenten aan de universiteiten en daarmee gelijkgestelde instellingen in de Belgische wetgeving mogelijk te maken, is het nodig in de gecoördineerde wetten op het toekennen van academische graden en betreffende de programma's van universitaire examens een bijzondere bepaling dienaangaande in te voegen omdat die wetten een aantal bepalingen bevatten die de mobiliteit van de betrokken studenten en de docenten in de weg staan. Dit is de redenering die ten grondslag ligt aan artikel 18 van het ontwerp. Wat de gecoördineerde wetten betreft, verwijs ik daarvoor naar de artikelen 36, 38, 44, 46 en 55. In tegenstelling met de universiteiten en daarmee gelijkgestelde instellingen bestaan er voor het hoger onderwijs buiten de universiteit — wat thans onze bekommerning uitmaakt — geen wettelijke hinderpalen voor de mobiliteit van studenten en docenten. De belemmeringen zitten alleen vervat in de uitvoeringsbesluiten. In de wet van 7 juli 1970 betreffende de algemene structuur van het hoger onderwijs wordt in artikel 5bis, paragraaf 1, gezegd dat de Koning na advies van de bevoegde raad onder meer bepaalt de duur van de studiën, de toe te kennen bekwaamheidsbewijzen, hun kwalificatie, vorm en vermelding, de voorwaarden voor de organisatie van de onderwijssoorten, enzovoort. In paragraaf 3 van hetzelfde artikel 5bis wordt gesteld dat de ministers van Onderwijs elk wat hem betreft onder meer bepalen het programma van de studiën, de verdeling van de leerstof en het organiek reglement van de rijksinstellingen. In artikel 9bis, paragraaf 1, wordt gesteld dat de Koning bepaalt wat dient te worden verstaan onder regelmatig ingeschreven student en student die in aanmerking komt voor de financiering. Zo wordt in artikel 18 van het koninklijk besluit van 1 augustus 1977 tot vaststelling van het organiek reglement van de rijksinrichtingen voor hoger onderwijs van het lange type en met volledig leerplan bepaald dat een student verplicht is het studieprogramma van het studiejaar waarvoor hij is ingeschreven regelmatig te volgen en dat de toegang tot de examens kan worden geweigerd indien hij dat niet heeft gedaan.

In artikel 1 van het koninklijk besluit van 6 november 1987 tot vaststelling van de begrippen regelmatig ingeschreven student en student die in aanmerking komt voor de financiering in het hoger onderwijs met volledig leerplan met uitzondering van het universitair onderwijs, is onder meer bepaald dat een regelmatig ingeschreven student « hij is die werkelijk bedoelde onderwijsactiviteiten bijwoont ». In artikel 6, paragraaf 1, is onder meer bepaald dat « hij de hoedanigheid van regelmatig ingeschreven student verliest indien hij in totaal meer dan 60 halve dagen afwezig is, tenzij in gevallen van heikracht ». Evenmin is het

nodig de wet van 19 maart 1979 betreffende de gelijkwaardigheid van de buitenlandse diploma's en studiegetuigschriften te wijzigen. In artikel 1 van die wet wordt onder meer gesteld dat de Koning de voorwaarden en de procedure van het verlenen van gelijkwaardigheid bepaalt van in een onderwijsinrichting naar buitenlands statuut doorgebrachte studieperiodes en afgelegde examens met de voor de onderwijsinrichtingen naar Belgisch statuut opgelegde studieperiodes en examens. Die voorwaarden tot en de procedure van het verlenen van gelijkwaardigheid van buitenlandse diploma's en studiegetuigschriften werden vastgelegd bij koninklijk besluit van 20 juli 1971.

Wat is nu mijn conclusie? Het door de heer De Bondt voorgestelde artikel 18bis wijkt als dusdanig niet af van de wet van 7 juli 1970 en evenmin van de wet van 9 november 1971. Maar wetgevingstechnisch lijkt het mij niet verantwoord de door de heer De Bondt voorgestelde bepaling in te voegen in de wet van 7 juli 1970. Wel moeten de uitvoeringsbesluiten van die wet die de heer De Bondt daarstraks vermeldde en van het koninklijk besluit van 6 november 1987 aangevuld of gewijzigd worden.

Tot daar de juridische analyse. Ik wil er mij wel toe verbinden — en daarmee alligeneer ik mij politiek op het standpunt van de heer De Bondt en andere sprekers — om de wijzigingen van zowel de wet als het koninklijk besluit gelijktijdig te laten verschijnen. Dit lijkt mij inhoudelijk en ook politiek juist. Het feit dat wij de wet en het koninklijk besluit op een gelijkwaardige wijze willen behandelen, kan misschien een aansporing zijn voor het hoger onderwijs buiten de universiteit om meer interesse te tonen voor het Erasmus-project. Mevrouw Hanquet heeft erop gewezen dat een relatief klein aantal van de toegekende Erasmus-beurzen naar het HOBu gaan. Dit is echter grotendeels te wijten aan de relatief geringe belangstelling van het HOBu voor het Erasmus-project. Het is goed dat de wetgever en de uitvoerende macht de wet en het koninklijk besluit klaar en duidelijk op gelijke lijn zetten en aldus het HOBu ertoe aanzetten daar meer aandacht aan te besteden voor het eigen heil en voor het heil van iedereen.

Het lijkt mij overbodig dat het amendement hier opnieuw wordt ingediend. Ik deel immers de bekommerning van de heer De Bondt en ik verbind er mij toe beide teksten gelijktijdig te publiceren. Wij zitten inhoudelijk werkelijk op dezelfde golf-
lengte.

De heer De Bondt. — Ik dank u voor uw antwoord, mijnheer de staatssecretaris. Het feit dat ik mijn amendement niet opnieuw heb ingediend, toont aan dat ik het grootste vertrouwen had in het antwoord dat u hier zou willen verstrekken.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — De heren De Bondt, Appeltans en Noerens hebben gesproken over het Gebouwenfonds. In zijn budgettaire ijver had een bepaalde Vice-Eerste minister en minister van Begroting de kredieten voor het Gebouwenfonds met een blauw potlood doorstreept. Dit heeft tot gevolg dat tot op heden het Gebouwenfonds geen geld heeft. Wij moeten dus via deze wet ervoor zorgen dat opnieuw normale kredieten worden geopend voor het Gebouwenfonds. De discussie over de reserves is een ander probleem dat best afzonderlijk kan worden bekeken.

De vraag rijst nu hoe de middelen van het Gebouwenfonds zullen worden aangewend. Aan Nederlandstalige kant zal in alle provincies prioriteit worden gegeven aan de verbetering van de veiligheid en de hygiëne. Wij moeten toegeven dat in sommige gevallen inderdaad de veiligheid in gevaar wordt gebracht en dat de hygiëne zwaar te wensen overlaat. Dit is wellicht minder spectaculair, maar het zal er tenminste voor zorgen dat essentiële elementen zoals hygiëne en veiligheid zowel voor de leerkrachten als voor de leerlingen worden gewaarborgd zodat wij met gerust gemoed kunnen zeggen dat op dat vlak niets verkeerd kan lopen.

Ik heb aan de verschillende provinciale diensten gevraagd hun prioriteiten mede te delen en tevens een lijst te bezorgen van wat hun werd gevraagd of gesignaleerd. Het is onze bedoeling dit onderzoek binnen veertien dagen à drie weken af te ronden. Daaruit zal wellicht volgen dat in tweede instantie

aandacht moet worden besteed aan het grote onderhoud. De jongste jaren is er in hoofde van de Staat inderdaad inzake eigenaarsonderhoud een probleem gegroeid. Wij moeten de nodige maatregelen nemen om te voorkomen dat het onroerend patrimonium zou vervallen als gevolg van een gebrek aan groot onderhoud. Over drie weken ben ik bereid gedetailleerd te antwoorden op een interpellatie daaromtrent, mijnheer Noerens. Verwacht van mij in eerste instantie dus geen spectaculaire initiatieven in verband met het Gebouwenfonds. U mag wel veel verwachten van de prioriteiten die wij zullen vastleggen. Wat overblijft, kan worden opgevuld. Hierbij rijst dan weer de discussie of de middelen in de eerste plaats moeten worden aangewend voor de bouw van sportlokalen en dergelijke. Ik ben van oordeel dat de bouw van een sporthal in vele gevallen niet absoluut prioritair is. Wij moeten op dit vlak echter ook eens creatief denken. Wanneer wij beschikken over gronden die in aanmerking kunnen komen voor de bouw van een sporthal en wanneer binnen de grenzen van de gemeente geen sporthal bestaat, lijkt het mij geen slecht idee om die sporthal in samenwerkingsverband tot stand te brengen. Via een juridische constructie zou onder meer kunnen worden bepaald dat de gemeente op gronden die eigendom zijn van het Fonds voor schoolgebouwen een sporthal kan optrekken mits recht van gebruik door de school, eventueel gratis gedurende een aantal jaren.

Ik denk trouwens dat we in het kader van de overdracht naar de Gemeenschappen en het samenstellen van een eigen administratie voor de autonome raad er ook een bespreking over het personeelsbestand van het Fonds voor schoolgebouwen nodig is. Met andere woorden, welk personeelsbestand is er voor een normale werking van het Fonds nodig? De personeelskosten wegen hier immers onverantwoord zwaar. Dit doet mij erg pijn omdat hierdoor de budgettaire ruimte, die al verkleind is, nog meer verkleind wordt door de personeelskosten.

Wat de financiering van de universiteiten betreft, noteer ik het voorstel van de heer De Bondt. Ik zal het rustig en kritisch bekijken. Hij doet *en passant* een voorstel tot besparing en hij herschikt ook een en ander. Als we iets dergelijks bespreken moeten we er de VLIR — Vlaamse Interuniversitaire Raad — bij betrekken om zijn mening te kennen. Het is een oefening die eens moet gebeuren en ik dank de heer De Bondt voor het aanreiken ervan.

De heer Noerens heeft gesproken over de timing van de omzendbrieven. Hoe dan ook, *it is the duty of the opposition to oppose*. Maar als hij zegt dat onze timing schadelijk is, dan moet ik opmerken dat de huidige regering op 8 mei de eed heeft afgelegd en dat reeds op de kabinetsraad van 27 mei het ontwerp dat wij nu bespreken aan de orde kwam. Toen moesten nog een aantal budgettaire aspecten van het ontwerp worden nagegaan. Daarbij moest de begroting 1988 worden aangepast en de begroting voor 1989 worden opgemaakt. Ik durf derhalve stellen dat wat de timing aangaat, de huidige regering niet zo slecht presteert.

De heer Noerens. — Ik heb mijn bezorgdheid daarover uitgesproken, mijnheer de staatssecretaris.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Die bezorgdheid heb ik altijd gedeeld. Ik heb altijd gemeend dat wij al het nodige dienden te doen om ervoor te zorgen dat het schooljaar voor alle netten behoorlijk kon worden voorbereid. Wij hebben de voorbereiding nu niet in schoonheid binnen het tijdsbestek kunnen doen door einde van de maand juni de omzendbrieven te verzenden. Maar, de korte periode waarover wij beschikten in aanmerking genomen, meen ik dat wij goed hebben gepresteerd. Ook de rapportering ter zake willen wij op zijn minst goed doen. Ik laat het aan u over om te zeggen dat wij het zeer goed hebben gedaan.

De Raad van State heeft een aantal opmerkingen gemaakt en wij hebben er rekening mee gehouden, onder andere inzake het schrijven van artikelen, waarover de heer De Bondt vanochtend heeft gesproken. Er zijn twee technieken voor het schrijven van wetsartikelen en wij hadden de techniek gekozen die ook

spontaan door de heer De Bondt werd aangeprezen in de commissie. De Raad van State heeft een andere techniek gekozen en ik heb daarover niet in een juridische discussie willen treden en dus de Raad van State ter zake gevolgd, er het mijne van denkende.

Mijnheer Noerens, als het waar is dat er in de hemel meer vreugde is om één bekeerling dan om honderd rechtvaardigen, dan zal er vreugde zijn in de hemel, alleszins in de vakbondshemel. Immers, u heeft hier op een zeer emotionele manier uitgelegd hoe erg u het vond dat de vakbonden niet werden geraadpleegd. Ook ik vind dat erg, maar het verbaast mij van u. Voor mij is het logisch dat ik het erg vind. De Planificatiecommissie was echter nog niet operationeel en wij hebben de vakbonden derhalve niet officieel kunnen raadplegen. Wij hebben, zoals ik in de commissie heb gezegd aan de heer De Bondt, onze toevlucht genomen tot een lapmiddel, namelijk een informele bijeenkomst met de vakbonden en wij hebben een hele namiddag met hen gepraat. Uiteraard werd geen protocol opgesteld. Ik heb dat ook niet gevraagd en ze zouden daartoe niet bereid zijn geweest, want het was geen officiële bijeenkomst. In de mate van het mogelijke hebben wij gepoogd na te leven wat in de wettekst staat en stond. Wat wij formeel niet hebben kunnen naleven, is meer het gevolg van gebeurtenissen die buiten onze wil hebben plaatsgevonden, dan van slechte bedoelingen ten opzichte van de vakbeweging. Ik zal echter de vakbonden ervan kond doen dat zij u aan hun zijde hebben voor het verdedigen van hun rechten en belangen.

De heer Noerens. — Wij hebben ook een syndicaat.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Ja, ook dat ken ik. Het is een syndicaat met een variatie op het VSO.

De retroactiviteit hebben wij voorgesteld en ingeschreven in het ontwerp van wet om een aantal zaken een legale grondslag te geven. In dit verband heeft de heer Appeltans hier vanochtend verklaard dat hij als nieuwkomer het eigenaardig vond zoveel retroactiviteit te moeten meemaken. Een en ander houdt natuurlijk ermee verband dat de onderwijswetgeving — de heer De Bondt heeft in de commissie hierop ook gewezen en de onderhavige tekst is weer een voorbeeld ervan — een onoverzichtelijk geheel is geworden. Om er nog klaar in te zien, moet men al een specialist zijn of over enorm veel documentatie beschikken. In het verleden — in de toekomst zal het nog zo zijn, als wij er niet in slagen het geheel overzichtelijker te maken — zijn er zaken gebeurd waarvan uiteindelijk blijkt, vooral bij een onderzoek door het Rekenhof, dat een legale grondslag ontbreekt. De politieke wil was in het verleden duidelijk aanwezig om te doen wat in de teksten stond, maar vergetelheden, verkeerde inschattingen en eigenaardige interpretaties van het Rekenhof zijn altijd mogelijk. Immers, met al het respect dat ik het Rekenhof verschuldigd ben, zijn de wegen van deze instelling toch soms ondoorgondelijk. Het leek me logisch dat de regelingen die werden getroffen tijdens de vorige regeringen, nu een legale grondslag kregen. De continuïteit in het beleid had hier voorrang op welk standpunt ook. Wij hebben dus een technische ingreep gedaan om iedereen te beveiligen en ook om sommige uitbetalingen mogelijk te maken.

De bijkomende werkingstoelagen toegekend in toepassing van het koninklijk besluit nr. 413, artikel 1, konden niet worden uitbetaald. Wij hebben de koninklijke besluiten voorbereid en zullen deze uitvaardigen zodra dit ontwerp van wet zal zijn aangenomen, wat de uitbetalingen mogelijk zal maken. Die uitbetalingen waren nochtans politiek toegezegd en het vrij gesubsidieerd onderwijs kan zich op deze belofte beroepen. Wij hebben dan ook de plicht dit te regelen.

De heer Appeltans heeft gelijk wanneer hij de retroactiviteit aanklaagt waarmee een wettelijke basis gelegd wordt voor verschillende zaken. Het onderwijs lijkt inderdaad eerder een gordiaanse knoop dan een heldere beek.

Op andere punten, waarover de heren Appeltans en Swinnen het hadden, heb ik al geantwoord met uitzondering van de problemen rond het meester-, vak-, en dienstpersoneel. Men

heeft de bestaande situatie willen bestendigen. Er zullen geen nieuwe aanwervingen meer gebeuren, maar men zal indien nodig het kader opvullen met contractuelen. De financiële implicaties hiervan zullen worden opgevangen door dotaties van de SABMO. Het probleem dat zich nu al voordoet en dat zich de komende jaren nog meer zal aftekenen, is dat meer en meer vastbenoemden de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Wil men dezelfde activiteiten voortzetten, dan zullen bijgevolg meer tijdelijken in dienst moeten worden genomen, wat op de begroting van de SABMO komt. Nu reeds wordt om bijkomende dotaties gevraagd.

Beleidsmatig zullen wij op een termijn van één of twee jaar verplicht zijn het dotatiesysteem en het deel daarvan dat aan de SABMO's wordt toegekend voor de contractuelen, opnieuw te bekijken om de middelen verdelend rechtvaardig te spreiden over de diverse scholengemeenschappen en -instellingen. Technisch en politiek wordt dit een eerste uitdaging.

Het tweede probleem betreft de contractuelen aan de RUG. Men formuleert de nogal begrijpelijke eis om nieuw statutair personeel aan te werven, maar volgens mij is dit volstrekt onmogelijk. Wel kan worden gediscussieerd over het feit of het wel gerechtvaardigd is iemand een contract van tien maanden te geven en deze persoon na twee maanden werkloosheid opnieuw voor tien maanden te contracteren, waarbij de willekeur van het toekennen van een nieuw contract totaal is. Bovendien vraag ik me af of juridisch-arbeidsrechtelijk — er zijn ongetwijfeld heel wat senatoren die daarvan beter op de hoogte zijn dan ik, want sociaal recht is niet mijn specialiteit — hier nog wel sprake kan zijn van een contract van beperkte duur en of het niet veeleer een arbeidscontract van onbepaalde duur betreft. Ik vermoed trouwens dat vroeg of laat een rechtbank zich wel in die zin zal uitspreken.

Moeten wij hierover niet opnieuw een discussie aangaan? Wanneer wij willen afstappen van een statutaire situatie, laten wij dan overgaan naar een contractuele basis, maar dan op een normale contractuele basis, met de mogelijkheid van opzeg waarbij rekening gehouden wordt met de anciënniteit.

De heer Appeltans sprak ook over de navorming, wat een van mijn grote bekommelingen is. Het feit dat tot op heden niet tot betalingen kan worden overgegaan, valt natuurlijk te betreuren, maar mijn voorganger noch ikzelf zijn daar schuldig aan. Minister Coens heeft, toen de navorming op gang kwam in de vorm zoals deze nu bestaat — er was een tekort van 330 miljoen in de Nederlandse en 270 miljoen in de Franse sector — naar een methode gezocht om het tekort op te vangen in de begroting, door middel van VZW's en dit op vingerwijzing van het Rekenhof. Toen alles functioneerde, heeft het Rekenhof besloten niet te betalen omdat er geen legale basis zou zijn. Daar is de crisis ontstaan.

We zijn begonnen met de raadpleging van de inspectie van Financiën, zowel over het gemeentelijk en provinciaal, als over het vrij gesubsidieerd en het Rijksonderwijs ten einde het probleem zo snel mogelijk op te lossen. Het weegt ook op de verhouding tussen het kabinet en de gemeentelijke en provinciale scholen en de overkoepelende organisaties die in zekere mate zenuwachtig worden omdat zij geld hebben voorgeschooten en vrezen het niet terug te krijgen. Terecht stellen ze vragen want een behoorlijke financiering was hen in principe beloofd.

Er mag geen « culpabiliteit » worden gezocht voor mijn voorganger of mezelf. De situatie is ondanks de goede trouw en de goede bedoelingen in de knoop geraakt, naar mijn mening door een soort grilligheid in de opeenvolgende meningen van het Rekenhof. Het klinkt misschien boosaardig, maar ik zeg niet dat het Rekenhof volkomen ongelijk heeft.

Mijnheer Appeltans, ik hoop deze situatie binnen een tweetal maanden te verhelpen en voor de uitbetaling te kunnen zorgen.

U heeft gelijk in verband met de toekomst van de navorming. Er werd een uitnodiging gestuurd naar alle netten om gezamenlijk overleg te plegen. Dat zal vanaf volgende week gebeuren.

De navorming wordt in verwarde slagorde gevoerd. Niet alle experimenten waren van gelijke kracht. Sommige zijn het waard onmiddellijk te worden verlengd; andere niet. Er was geen echte

filosofie. Bovendien heb ik vragen over wanneer navorming moet gebeuren. In de maanden april en mei hadden sommige netten van het onderwijs meer weg van een duiventil. Bijna alle leerkrachten kwamen van of gingen naar navorming.

Moet navorming wel tijdens het schooljaar gebeuren? Moet ze niet eerder plaatsvinden buiten het schooljaar? Dat is toch minder perturbierend voor degenen die school volgen. Welke projecten worden vanaf september in de netten gevolgd?

Deze vragen zijn zeer interessant. Ik geef het voorbeeld van het fameuze informatica-project-logo-toepassing basisonderwijs. Daarin zijn alle netten geïnteresseerd. Het project liep in het Rijksonderwijs, maar het vrij onderwijs bijvoorbeeld vraagt naar de resultaten. Dit lijkt me een initiatief te zijn dat moet voortgaan. Er werden ook andere initiatieven gesignaleerd in andere netten.

Een aantal navormingsprojecten zullen tijdens het komende najaar plaatsvinden. Het overleg heeft ook een tweede taak, namelijk het netoverschrijdend uitdiscussieren van de structuur, de finaliteit en de klemtonen van de navorming en van de organisatie van een project dat betekenis en *body* heeft en dat bovendien rendabel is. Tot op heden zijn een aantal projecten totaal onrendabel geweest hoewel ze met goede bedoelingen zijn opgezet.

Ik herhaal dat de navorming onze bekommering blijft, maar dat erover in twee fasen overleg zal moeten geschieden.

Mijnheer de Voorzitter, ik meen op alles wat hier werd geopperd te hebben geantwoord behoudens op het amendement betreffende wijzigingen in de artikelen 6 en 12 van de wet van 21 juni 1985. Het amendement, waarvan de indiening werd aangekondigd, werd echter nog niet besproken. Zodra dit amendement wordt toegelicht, zal ik waarschijnlijk het woord vragen om de bedoeling en de houding van de regering te verklaren. (*Applaus.*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à la discussion des articles.

Vraagt niemand meer het woord in de algemene beraadslaging? Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten en gaan wij over tot de bespreking van de artikelen.

Je signale qu'une série d'amendements, signés par moins de trois membres, ont été présentés à différents articles du projet de loi en discussion.

Ik deel u mee dat een reeks amendementen ondertekend door minder dan drie leden, zijn ingediend op verschillende artikelen van het in behandeling zijnde ontwerp van wet.

Puis-je considérer que ces amendements sont appuyés?

Mag ik aannemen dat deze amendementen gesteund worden? (*Talrijke leden staan op.*)

Aangezien deze amendementen reglementair gesteund worden, maken ze deel uit van de bespreking.

Ces amendements étant régulièrement appuyés, ils feront partie de la discussion.

Artikel één luidt:

Artikel 1. In het koninklijk besluit nr. 539 van 31 maart 1987 tot vastlegging van het aantal uren/leerkracht voor het secundair onderwijs van het type I met volledig leerplan voor het schooljaar 1987-1988, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° Het opschrift wordt aangevuld met de woorden: «en voor het schooljaar 1988-1989»;

2° In de artikelen 2, § 2, 3, §§ 1 en 2, en 13, worden de woorden «het schooljaar 1986-1987» vervangen door de woorden «het schooljaar 1987-1988»;

3° In de artikelen 2, § 2, en 3, §§ 1 en 2, worden de woorden «1 oktober 1986» vervangen door de woorden «1 oktober 1987»;

4° In artikel 2, § 4, worden de woorden «1 oktober 1987» vervangen door de woorden «1 oktober 1988»;

5° In artikel 14 worden de woorden «31 augustus 1988» vervangen door de woorden «31 augustus 1989».

Article 1er. Les modifications suivantes sont apportées à l'arrêté royal n° 539 du 31 mars 1987 fixant le nombre de périodes/professeur pour l'enseignement secondaire de plein exercice de type I pour l'année scolaire 1987-1988:

1° L'intitulé est complété par les mots: «et pour l'année scolaire 1988-1989»;

2° Dans les articles 2, § 2, 3, §§ 1er et 2, et 13, les mots «l'année scolaire 1986-1987» sont remplacés par les mots «l'année scolaire 1987-1988»;

3° Dans les articles 2, § 2, et 3, §§ 1er et 2, les mots «1er octobre 1986» sont remplacés par les mots «1er octobre 1987»;

4° Dans l'article 2, § 4, les mots «1er octobre 1987» sont remplacés par les mots «1er octobre 1988»;

5° Dans l'article 14, les mots «31 août 1988» sont remplacés par les mots «31 août 1989».

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 2. In artikel 8, § 2, 2° en 3°, van het koninklijk besluit nr. 438 van 11 augustus 1986 tot vastlegging van het aantal uren/leerkracht voor het secundair onderwijs van het type I met volledig leerplan voor het schooljaar 1986-1987, gewijzigd bij het koninklijk besluit nr. 539 van 31 maart 1987, worden de woorden «tijdens het schooljaar 1987-1988» vervangen door de woorden «tijdens de schooljaren 1987-1988 en 1988-1989».

Art. 2. Dans l'article 8, § 2, 2° et 3°, de l'arrêté royal n° 438 du 11 août 1986 fixant le nombre de périodes/professeur pour l'enseignement secondaire de plein exercice de type I pour l'année scolaire 1986-1987, modifié par l'arrêté royal n° 539 du 31 mars 1987, les mots «pendant l'année scolaire 1987-1988» sont remplacés par les mots «pendant les années scolaires 1987-1988 et 1988-1989».

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 3. In het koninklijk besluit nr. 540 van 31 maart 1987 tot vastlegging van het aantal uren/leerkracht voor het secundair onderwijs van het type II met volledig leerplan voor het schooljaar 1987-1988, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° Het opschrift wordt aangevuld met de woorden «en voor het schooljaar 1988-1989»;

2° In de artikelen 2, § 2, 3 en 11 worden de woorden «het schooljaar 1986-1987» vervangen door de woorden «het schooljaar 1987-1988»;

3° In de artikelen 2, § 2 en 3, worden de woorden «1 oktober 1986» vervangen door de woorden «1 oktober 1987»;

4° In artikel 2, § 4, worden de woorden «1 oktober 1987» vervangen door de woorden «1 oktober 1988»;

5° In de artikelen 6 en 7, § 2, worden de woorden «het schooljaar 1987-1988» vervangen door de woorden «het schooljaar 1988-1989»;

6° In artikel 12 worden de woorden «31 augustus 1988» vervangen door de woorden «31 augustus 1989».

Art. 3. Les modifications suivantes sont apportées à l'arrêté royal n° 540 du 31 mars 1987 fixant le nombre de périodes/professeur pour l'enseignement secondaire de plein exercice de type II pour l'année scolaire 1987-1988:

1° L'intitulé est complété par les mots «et pour l'année scolaire 1988-1989»;

2° Dans les articles 2, § 2, 3 et 11 les mots «l'année scolaire 1986-1987» sont remplacés par les mots «l'année scolaire 1987-1988»;

3° Dans les articles 2, § 2 et 3, les mots «1er octobre 1986» sont remplacés par les mots «1er octobre 1987»;

4° Dans l'article 2, § 4, les mots « 1er octobre 1987 » sont remplacés par les mots « 1er octobre 1988 »;

5° Dans les articles 6 et 7, § 2, les mots « l'année scolaire 1987-1988 » sont remplacés par les mots « l'année scolaire 1988-1989 »;

6° Dans l'article 12, les mots « 31 août 1988 » sont remplacés par les mots « 31 août 1989 ».

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 4. De Koning kan bij in Ministerraad overlegd besluit bepalen welk percentage mag worden aangewend van het aantal uren/leerkracht in het gewoon secundair onderwijs met volledig leerplan dat het resultaat is van de toepassing van de bovenvermelde koninklijke besluiten nrs. 539 en 540.

Art. 4. Le Roi peut déterminer par un arrêté délibéré en Conseil des ministres, le pourcentage à raison duquel peut être utilisé le nombre de périodes/professeur dans l'enseignement secondaire ordinaire de plein exercice résultant de l'application des arrêtés royaux n°s 539 et 540 précités.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 5. § 1. Artikel 1, § 4, van het koninklijk besluit nr. 65 van 20 juli 1982 tot vaststelling van de wijze waarop de ambten van het bestuurs- en onderwijzend personeel worden bepaald in de inrichtingen voor het buitengewoon onderwijs, ingevoegd door het koninklijk besluit nr. 463 van 25 september 1986 wordt aangevuld als volgt:

« Deze paragraaf houdt op van kracht te zijn, voor het buitengewoon basisonderwijs op 1 september 1987 en voor het buitengewoon secundair onderwijs op 1 september 1988. »

§ 2. Artikel 1, § 5, van het koninklijk besluit nr. 66 van 20 juli 1982 tot vaststelling van de wijze waarop de ambten van het administratief personeel en het opvoedend hulppersoneel worden bepaald in de inrichtingen voor buitengewoon onderwijs met uitzondering van de internaten en semi-internaten, ingevoegd door het koninklijk besluit nr. 463 van 25 september 1986 wordt aangevuld als volgt:

« Deze paragraaf houdt op van kracht te zijn, voor het buitengewoon basisonderwijs op 1 september 1987 en voor het buitengewoon secundair onderwijs op 1 september 1988. »

§ 3. Artikel 1, § 5, van het koninklijk besluit nr. 67 van 20 juli 1982 tot vaststelling van de wijze waarop de ambten van het paramedisch personeel worden bepaald in de inrichtingen voor buitengewoon onderwijs met uitzondering van de internaten en semi-internaten, ingevoegd door het koninklijk besluit nr. 463 van 25 september 1986 wordt aangevuld als volgt:

« Deze paragraaf houdt op van kracht te zijn voor het buitengewoon basisonderwijs op 1 september 1987 en voor het buitengewoon secundair onderwijs op 1 september 1988. »

§ 4. Artikel 4, § 3, van het koninklijk besluit nr. 184 van 30 december 1982 tot vaststelling van de wijze waarop voor de rijksinstituten voor buitengewoon onderwijs en de tehuizen van het Rijk de ambten worden bepaald van het paramedisch personeel in het kader van het internaat, ingevoegd door het koninklijk besluit nr. 463 van 25 september 1986 wordt aangevuld als volgt:

« Deze paragraaf houdt op van kracht te zijn voor het buitengewoon basisonderwijs op 1 september 1987 en voor het buitengewoon secundair onderwijs op 1 september 1988. »

Art. 5. § 1er. L'article 1er, § 4, de l'arrêté royal n° 65 du 20 juillet 1982 fixant la façon de déterminer les fonctions du personnel directeur et enseignant dans les établissements d'enseignement spécial, tel que complété par l'arrêté royal n° 463 du 25 septembre 1986 est complété comme suit:

Ann. parl. Sénat — Session extraordinaire 1988
Parlem. Hand. Senaat — Buitengewone zitting 1988

« Le présent paragraphe cesse ses effets pour l'enseignement spécial fondamental le 1er septembre 1987 et pour l'enseignement spécial secondaire le 1er septembre 1988. »

§ 2. L'article 1er, § 5, de l'arrêté royal n° 66 du 20 juillet 1982 fixant la façon de déterminer les fonctions du personnel administratif et du personnel auxiliaire d'éducation dans les établissements d'enseignement spécial, à l'exception des internats et semi-internats, tel que complété par l'arrêté royal n° 463 du 25 septembre 1986, est complété comme suit:

« Le présent paragraphe cesse ses effets pour l'enseignement spécial fondamental le 1er septembre 1987 et pour l'enseignement spécial secondaire le 1er septembre 1988. »

§ 3. L'article 1er, § 5, de l'arrêté royal n° 67 du 20 juillet 1982 fixant la façon de déterminer les fonctions du personnel paramédical dans les établissements d'enseignement spécial à l'exception des internats et semi-internats, tel que complété par l'arrêté royal n° 463 du 25 septembre 1986, est complété comme suit:

« Le présent paragraphe cesse ses effets pour l'enseignement spécial fondamental le 1er septembre 1987 et pour l'enseignement spécial secondaire le 1er septembre 1988. »

§ 4. L'article 4, § 3, de l'arrêté royal n° 184 du 30 décembre 1982 fixant la façon de déterminer les fonctions du personnel paramédical et du personnel attribué dans le cadre de l'internat, pour les établissements d'enseignement spécial de l'Etat et aux homes d'accueil de l'Etat, tel que complété par l'arrêté royal n° 463 du 25 septembre 1986, est complété comme suit:

« Le présent paragraphe cesse ses effets pour l'enseignement spécial fondamental le 1er septembre 1987 et pour l'enseignement spécial secondaire le 1er septembre 1988. »

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 6. § 1. Artikel 3, § 3, tweede lid, 2°, eerste zinsdeel, van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, ingevoegd bij de wet van 18 september 1981, wordt aangevuld als volgt:

« Met uitzondering van diegene die worden opgericht of gesubsidieerd in overeenstemming met de norm aan hoge frequentie. »

§ 2. Artikel 3, § 3, van bedoelde wet van 29 mei 1959 wordt aangevuld met een nieuw lid dat luidt als volgt:

« Zolang de planificatiecommissie haar opdracht niet uitvoert kan de Koning bij in Ministerraad overlegd besluit de afwijkingen op de betrokken rationalisatienormen toestaan. »

Art. 6. § 1er. L'article 3, § 3, alinéa 2, 2°, premier membre de phrase, de la loi du 29 mai 1959 modifiant certaines dispositions de l'enseignement insérées dans la loi du 18 septembre 1981, est complété comme suit:

« Excepté à celles qui sont organisées ou subventionnées conformément à la norme de haute fréquence. »

§ 2. L'article 3, § 3, de la loi précitée du 29 mai 1959 est complété par un nouvel alinéa, rédigé comme suit:

« Aussi longtemps que la commission de planification n'exécute pas sa mission, le Roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, accorder des dérogations aux normes de rationalisation concernées. »

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 7. In afwijking van artikel 32, § 3, van dezelfde wet van 29 mei 1959 wordt voor het schooljaar 1987-1988 het bedrag van de per regelmatige leerling verleende werkingstoelage bepaald op het bedrag per regelmatige leerling, toegekend voor het schooljaar 1986-1987.

Art. 7. Par dérogation à l'article 32, § 3, de la même loi du 29 mai 1959, le montant des subventions de fonctionnement accordé par élève régulier est fixé, pour l'année scolaire 1987-1988, au montant accordé par élève régulier pour l'année scolaire 1986-1987.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 8. Artikel 6 van het koninklijk besluit nr. 413 van 29 april 1986 houdende bepaling van de werkmiddelen voor het rijksonderwijs en van de werkingstoelagen aan het gesubsidieerd onderwijs, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«Dit besluit treedt in werking op 1 januari 1987, met uitzondering van artikel 1 dat in werking treedt op 1 januari 1989, en artikel 2 dat uitwerking heeft met ingang van 1 januari 1986.»

Art. 8. L'article 6 de l'arrêté royal n° 413 du 29 avril 1986 portant des dispositions relatives aux moyens de fonctionnement de l'enseignement de l'Etat et aux subventions de fonctionnement allouées à l'enseignement subventionné, est remplacé par la disposition suivante:

«Le présent arrêté entre en vigueur le 1er janvier 1987, à l'exception de l'article 1er, qui entre en vigueur le 1er janvier 1989, et de l'article 2, qui produit ses effets le 1er janvier 1986.»

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 9. Artikel 6 van het koninklijk besluit nr. 454 van 29 augustus 1986 houdende beperking van de werkmiddelen voor de psycho-medisch sociale centra van het Rijk en van de werkingstoelagen aan de gesubsidieerde psycho-medisch sociale centra, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«Dit besluit treedt in werking op 1 januari 1987, met uitzondering van artikel 1, dat uitwerking heeft met ingang van 1 september 1986, van artikel 2, dat uitwerking heeft met ingang van 1 januari 1986, en van artikel 3 dat in werking treedt op 1 januari 1989.»

Art. 9. L'article 6 de l'arrêté royal n° 454 du 29 août 1986 portant limitation des moyens de fonctionnement des centres psycho-médico-sociaux de l'Etat et des subventions de fonctionnement accordées aux centres psycho-médico-sociaux subventionnés, est remplacé par la disposition suivante:

«Le présent arrêté entre en vigueur le 1er janvier 1987, à l'exception de l'article 1er, qui produit ses effets le 1er septembre 1986, de l'article 2, qui produit ses effets le 1er janvier 1986, et de l'article 3, qui entre en vigueur le 1er janvier 1989.»

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 10. In afwijking van artikel 52, c) en d) van het koninklijk besluit van 13 augustus 1962 tot regeling van de psycho-medisch sociale centra, wordt voor het schooljaar 1987-1988 het bedrag van de toelagen bedoeld in dit artikel bepaald op het bedrag verleend voor het schooljaar 1986-1987.

Art. 10. Par dérogation à l'article 52, c) et d) de l'arrêté royal du 13 août 1962 organique des centres psycho-médico-sociaux, le montant des subventions, pour l'année scolaire 1987-1988 et visé au présent article, est fixé au montant attribué pour l'année scolaire 1986-1987.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 11. Het artikel 19, § 4, laatste lid, van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van de onderwijswetgeving, gewijzigd door de wet van 7 november 1987, wordt vervangen door het volgende lid:

«Voor het jaar 1988 bedraagt de dotatie 1,06 miljard frank.»

Art. 11. Dans l'article 19, § 4, dernier alinéa, de la loi du 29 mai 1959 modifiant certaines dispositions de la législation de l'enseignement, modifiée par la loi du 7 novembre 1987, le dernier alinéa est remplacé par l'alinéa suivant:

«Pour l'année 1988 la dotation s'élève à 1,06 milliard de francs.»

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 12. Het artikel 20, § 3, laatste lid van dezelfde wet, gewijzigd door de wet van 7 november 1987, wordt vervangen door het volgende lid:

«Voor het jaar 1988 bedraagt de dotatie 0,18 miljard frank.»

Art. 12. Dans l'article 20, § 3, dernier alinéa, de la même loi, modifiée par la loi du 7 novembre 1987, le dernier alinéa est remplacé par l'alinéa suivant:

«Pour l'année 1988 la dotation s'élève à 0,18 milliard de francs.»

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 13. In artikel 22, § 3, tweede lid, van dezelfde wet, ingevoegd bij de wet van 4 augustus 1986, worden de woorden «1986 en 1987» vervangen door de woorden «1986, 1987 en 1988».

Art. 13. A l'article 22, § 3, alinéa 2, de la même loi, inséré par la loi du 4 août 1986, les mots «1986 et 1987» sont remplacés par les mots «1986, 1987 et 1988».

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 14. In artikel 6, § 2, van de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd op 31 december 1949 en gewijzigd bij de wetten van 31 juli 1975 en 1 augustus 1985, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° Onderdeel 2° wordt vervangen door de volgende bepaling:

«2° Die het vijfde en het zesde leerjaar van het algemeen, technisch of kunstsecundair onderwijs met vrucht volbracht hebben in dezelfde onderwijsvorm en in dezelfde onderindeling van het onderwijs, of die het zesde leerjaar van het beroepssecundair onderwijs en het zevende jaar van het beroepssecundair onderwijs, ingericht met het oog op de uitreiking van het getuigschrift van hoger secundair onderwijs, met vrucht volbracht hebben.»

2° Onderdeel 3° wordt opgeheven.

Art. 14. Les modifications suivantes sont apportées à l'article 6, § 2, des lois sur la collation des grades académiques et le programme des examens universitaires, coordonnées le 31 décembre 1949 et modifiées par les lois des 31 juillet 1975 et 1er août 1985:

1° Le 2° est remplacé par la disposition suivante:

«2° Qui ont terminé avec fruit la cinquième et la sixième années d'études de l'enseignement secondaire général, technique ou artistique dans la même forme d'enseignement et dans la même subdivision de l'enseignement, ou qui ont terminé avec fruit la sixième année d'études de l'enseignement secondaire professionnel ainsi que la septième année d'études de cet enseignement, organisée en vue de la délivrance du certificat d'enseignement secondaire supérieur.»

2° Le 3° est abrogé.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 15. In artikel 9, derde lid, van dezelfde wetten, gewijzigd bij de wetten van 31 juli 1975 en 1 augustus 1985, wordt het woord « hoger » telkens geschrapt.

Art. 15. A l'article 9, alinéa 3, des mêmes lois, modifié par les lois des 31 juillet 1975 et 1er août 1985, le mot « supérieur » est chaque fois supprimé.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 16. In artikel 10, § 3, van dezelfde wetten, gewijzigd bij de wetten van 31 juli 1975 en 1 augustus 1985, worden in de inleidende zin de woorden « ten laatste behaald op het einde van het vierde leerjaar van het algemeen, technisch of kunstsecundair onderwijs of op het einde van het vijfde leerjaar van het beroepssecundair onderwijs », geschrapt.

Art. 16. A l'article 10, § 3, des mêmes lois, modifié par les lois des 31 juillet 1975 et 1er août 1985, les mots « obtenu au plus tard à la fin de la quatrième année d'études des enseignements secondaires général, technique ou artistique ou à la fin de la cinquième année d'études de l'enseignement secondaire professionnel », figurant dans la phrase introductive, sont supprimés.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — De heer De Bondt stelt voor, een artikel 16bis (nieuw) in te voegen, luidende:

« Art. 16bis. Artikel 5, § 1, 4°, van de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd op 31 december 1949, gewijzigd door de wetten van 8 juni 1964 en 13 november 1970, wordt vervangen door de volgende bepaling:

« 4° de houders van een diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan. »

« Art. 16bis. L'article 5, § 1er, 4°, des lois sur la collation des grades académiques et le programme des examens universitaires, coordonnées le 31 décembre 1949 et modifiées par les lois des 8 juin 1964 et 13 novembre 1970, est remplacé par la disposition suivante:

« 4° les titulaires d'un diplôme de l'enseignement supérieur du type court de plein exercice. »

Het woord is aan de heer De Bondt.

De heer De Bondt. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb het amendement tijdens de algemene bespreking toegelicht. Ik ben de regering dankbaar voor het antwoord waaruit ik opmaak dat zij het amendement steunt.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Ja, wij steunen het amendement.

De Voorzitter. — De stemming over het amendement wordt aangehouden.

Le vote sur l'amendement est réservé.

Artikel 17 luidt:

Art. 17. In artikel 36 van dezelfde wetten, gewijzigd bij de wetten van 21 maart 1964, 21 juni 1985 en 4 augustus 1986, worden volgende wijzigingen aangebracht:

1° In het zesde lid worden de woorden « voor de academiejaren 1985-1986 en 1986-1987 » vervangen door de woorden « voor het academiejahr 1985-1986 en voor de volgende academiejaren »;

2° Het zevende lid wordt opgeheven.

Art. 17. A l'article 36 des mêmes lois, modifié par les lois des 21 mars 1964, 21 juin 1985 et 4 août 1986, sont apportées les modifications suivantes:

1° A l'alinéa 6, les mots « Pour les années académiques 1985-1986 et 1986-1987 » sont remplacés par les mots « pour l'année académique 1985-1986 et les années académiques suivantes »;

2° L'alinéa 7 est abrogé.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 18. In dezelfde wetten wordt een titel IIbis ingevoegd, die luidt als volgt:

« Titre IIbis. Europese universitaire samenwerking.

Art. 61bis. § 1. In afwijking van de bepalingen van deze wetten en de wet van 19 maart 1971 betreffende de gelijkwaardigheid van de buitenlandse diploma's, kan een regelmatig ingeschreven student van een Belgische universiteit of een daarmee gelijkgestelde instelling, cursussen, werkcolleges en oefeningen volgen over vakken waarover volgens deze wetten examen moet worden afgelegd voor het behalen van een academische graad, en examen daarover afleggen aan een universiteit of instelling voor post-secundair onderwijs van een andere lidstaat van de Europese Gemeenschappen, op voorwaarde dat het studieprogramma, dat hij in het buitenland wenst te volgen, vooraf wordt goedgekeurd door de overheid die in de schoot van de instelling, krachtens de wet of het statuut, voor die aangelegenheid bevoegd is.

De in het buitenland gevolgde vakken en de met gunstig gevolg afgelegde examens zijn gelijkwaardig met de vakken en examens die aan een in België gevestigde universiteit of daarmee gelijkgestelde instelling gevolgd of afgelegd worden.

Voor de toepassing van artikel 55 wordt geen rekening gehouden met de taal waarin de in het eerste lid bedoelde examens zijn afgelegd.

§ 2. De in België gevestigde universiteiten en daarmee gelijkgestelde instellingen kunnen overeenkomsten tot uitwisseling van leden van het onderwijzend personeel sluiten met andere universiteiten en instellingen voor post-secundair onderwijs gevestigd in een andere lidstaat van de Europese Gemeenschappen.

De cursussen, werkcolleges en oefeningen met betrekking tot een vak waarover volgens deze wetten examen moet worden afgelegd voor het behalen van een academische graad en die in het raam van een overeenkomst als bedoeld in het eerste lid in een Belgische universiteit of een ermee gelijkgestelde instelling in één van de officiële talen van de Europese Gemeenschappen worden gevolgd en de examens die daarop aansluitend in één van die talen worden afgelegd, worden voor het behalen van die graad, gelijkgesteld met de cursussen, werkcolleges, oefeningen en examens die, buiten een overeenkomst als bedoeld in het eerste lid, overeenkomstig de bepaling van deze gecoördineerde wetten worden gevolgd of afgelegd.

Voor de toepassing van artikel 55 wordt geen rekening gehouden met de taal waarin de in het tweede lid bedoelde examens zijn afgelegd.

Art. 18. Il est inséré, dans les mêmes lois, un titre IIbis, formulé comme suit:

« Titre IIbis. Coopération universitaire européenne.

Art. 61bis. § 1er. Par dérogation aux dispositions des présentes lois et à celles de la loi du 19 mars 1971 relative à l'équivalence des diplômes et certificats d'études étrangers, un étudiant régulièrement inscrit dans une université belge ou dans un établissement y assimilé, peut suivre des cours, travaux et exercices se rapportant à des matières sur lesquelles, en vertu de ces lois, des examens doivent être passés pour l'obtention d'un grade académique, et subir l'examen s'y rapportant dans une université ou un établissement d'enseignement post-secondaire d'un autre Etat membre des Communautés européennes, à condition que le programme d'études qu'il souhaite suivre à l'étranger soit approuvé au préalable par l'autorité qui, au sein de l'établissement

sement, est compétente pour cette matière en vertu de la loi ou du statut.

Les cours suivis à l'étranger et les examens subis avec succès sont équivalents aux cours suivis et aux examens subis dans une université établie en Belgique ou dans une institution assimilée.

Pour l'application de l'article 55, il n'est pas tenu compte de la langue dans laquelle les examens visés à l'alinéa 1er ont été subis.

§ 2. Les universités et établissements y assimilés situés en Belgique peuvent conclure des accords d'échange de membres du personnel enseignant avec d'autres universités et établissements d'enseignement post-secondaire situés dans un autre Etat membre des Communautés européennes.

Les cours, travaux et exercices qui se rapportent à une matière sur laquelle, en vertu des présentes lois, des examens doivent être passés pour l'obtention d'un grade académique et qui, dans le cadre d'un accord au sens de l'alinéa 1er, sont suivis dans une université belge ou dans une institution assimilée dans l'une des langues officielles des Communautés européennes ainsi que les examens qui, s'y rattachant, sont subis dans l'une de ces langues, sont assimilés, pour l'obtention de ce grade, aux cours, travaux, exercices et examens qui sont suivis ou présentés conformément aux dispositions des présentes lois coordonnées en dehors de tout accord visé à l'alinéa 1er.

Pour l'application de l'article 55, il n'est pas tenu compte de la langue dans laquelle les examens visés à l'alinéa 2 ont été subis.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 19. In artikel 22 van de wet van 11 juli 1973 houdende wijziging van de wet van 29 mei 1959 betreffende het bewaarschoolonderwijs, het lager, middelbaar, normaal, technisch, kunst- en buitengewoon onderwijs, gewijzigd bij de wet van 17 juni 1982, worden de woorden «voor de schooljaren 1973-1974 tot 1982-1983» vervangen door de woorden «voor de schooljaren 1973-1974 tot 1988-1989».

Art. 19. A l'article 22 de la loi du 11 juillet 1973 modifiant la loi du 29 mai 1959 relative à l'enseignement gardien, primaire, moyen, normal, technique, artistique et spécial, modifié par la loi du 17 juin 1982, les mots «pour les années scolaires de 1973-1974 à 1982-1983» sont remplacés par les mots «pour les années scolaires de 1973-1974 à 1988-1989».

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 20. In artikel 22bis van dezelfde wet, aldaar ingevoegd bij de wet van 10 december 1974 en gewijzigd bij de wet van 17 juni 1982, worden de woorden «voor 31 augustus 1983» vervangen door de woorden «voor 31 augustus 1989».

Art. 20. A l'article 26, 4°, de la même loi, inséré par la loi du 10 décembre 1974 et modifié par la loi du 17 juin 1982, les mots «avant le 31 août 1983» sont remplacés par les mots suivants «avant le 31 août 1989».

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 21. In artikel 26, 4°, van dezelfde wet, ingevoegd bij de wet van 10 december 1974 en gewijzigd bij de wet van 17 juni 1982, worden de woorden «1 september 1983» vervangen door de woorden «1 september 1989».

Art. 21. A l'article 26, 4°, de la même loi, inséré par la loi du 10 décembre 1974 et modifié par la loi du 17 juin 1982, les mots «1er septembre 1983» sont remplacés par les mots «1er septembre 1989».

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Artikel 22 luidt:

Art. 22. In het opschrift van het hoofdstuk II van het koninklijk besluit nr. 167 van 30 december 1982 betreffende de financiering van de universitaire investeringen, gewijzigd bij de wet van 4 augustus 1986, worden de woorden «voor de jaren 1980, 1981, 1982, 1986 en 1987» vervangen door de woorden «voor de jaren 1980, 1981, 1982, 1987 en 1988».

Art. 22. Dans l'intitulé du chapitre II de l'arrêté royal n° 167 du 30 décembre 1982 relatif au financement des investissements universitaires, modifié par la loi du 4 août 1986, les mots «pour les années 1980, 1981, 1982, 1986 et 1987» sont remplacés par les mots «pour les années 1980, 1981, 1982, 1987 et 1988».

De heer De Bondt stelt volgend amendement voor:

«Aan dit artikel een tweede lid toe te voegen, luidende:

«In het tweede lid van artikel 4 van het koninklijk besluit nr. 167 van 30 december 1982, gewijzigd bij het koninklijk besluit nr. 274 van 31 december 1983, dat werd ingevoegd bij de wet van 4 augustus 1986, het cijfer «275» te vervangen door «168», en het cijfer «225» te vervangen door «122».

«A cet article, ajouter un second alinéa, libellé comme suit:

«A l'article 4, alinéa 2, de l'arrêté royal n° 167 du 30 décembre 1982, modifié par l'arrêté royal n° 274 du 31 décembre 1983, qui a été inséré par la loi du 4 août 1986, remplacer le chiffre «275» par le chiffre «168» et le chiffre «225» par le chiffre «122».

Het woord is aan de heer De Bondt.

De heer De Bondt. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb dit amendement eigenlijk reeds toegelicht tijdens de algemene bespreking. Ik wil namelijk een tweede lid toevoegen aan artikel 22, maar ook aan artikel 23. De nationale regering verdeelt de beschikbare middelen tussen de twee grote cultuurgemeenschappen pro rata van het aantal universiteitsstudenten. Ik wil deze techniek ook gebruiken voor de verdeling van de middelen in elk van de cultuurgemeenschappen tussen de rijksuniversitaire instellingen, enerzijds, en de andere universitaire instellingen, anderzijds. Dit levert bovendien een besparing in de dotaties op van 210 miljoen. De trekkingsrechten verhogen weliswaar, maar dit heeft geen onmiddellijke budgettaire gevolgen voor 1988.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Van den Bossche.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Mijnheer de Voorzitter, ik vraag de verwerping van dit amendement, omdat het verder gaat dan een louter technische ingreep. Het amendement wijzigt immers fundamenteel de bedragen die toekomen aan de rijksuniversiteiten, enerzijds, en aan de vrije universiteiten, anderzijds. Al wie de schoolvrede toegedaan is, zal begrijpen dat men dit niet zomaar tussendoor kan wijzigen. Het voorstel van de heer De Bondt is echter interessant en hierover moet worden gediscussieerd. Wanneer men hierbij echter al te voortvarend te werk gaat, dan zoekt men moeilijkheden. Ik pleit er dan ook voor ter zake behoedzaam en voorzichtig te werk te gaan, zodat wij niet in gevaar brengen wat wij gedurende jaren moeizaam hebben opgebouwd.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Bondt.

De heer De Bondt. — Mijnheer de Voorzitter, het is niet de bedoeling deze verdeelsleutel eventjes vlug te wijzigen. Ik bepleit deze thesissen echter al gedurende jaren, ook tegenover uw voorgangers, mijnheer de staatssecretaris, met het gekende relatieve succes. Wanneer elke Gemeenschap de verantwoordelijkheid ter zake zal dragen, zullen wij de door mij voorgestelde weg moeten inslaan. De verdeling van de fondsen voor gebouwen kan immers niet forfaitair worden vastgelegd, maar er moet rekening

worden gehouden met het aantal studenten. Deze werkwijze wordt aanvaard voor de verdeling op nationaal vlak. Ik betwist dat helemaal niet, maar wil deze methode consequent doortrekken in de gemeenschappen. Vroeger werden de fondsen verdeeld in vier gelijke delen. Nu worden zij tussen de twee gemeenschappen verdeeld in verhouding tot het aantal studenten. Ik wil nu ook in elke Gemeenschap de verdeling laten geschieden op basis van het aantal studenten.

Ik heb echter geduld. Ik wil niet te allen prijze mijn standpunt doorduwen. De Senaat moet beslissen of zij mijn thesise of die van de staatssecretaris zal volgen.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Van den Bossche.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Mijnheer de Voorzitter, de verdeling van de fondsen in verhouding tot het aantal studenten kan in het toekomstige debat ter zake een valabel argument zijn. De noodzakelijke fondsen voor de gebouwen worden echter niet alleen bepaald door het aantal studenten. Bij een eventuele discussie over de verdelingswijze van de middelen zal men ertoe moeten komen ook een aantal vaste kosten te bepalen. Een auditorium voor 400 man, bij voorbeeld, kost niet tweemaal zoveel als een voor 200.

Ik ga echter akkoord met de heer De Bondt dat op een bepaald ogenblik de discussie over de verdeling van de middelen plaats zal moeten hebben. Wij moeten op basis van een grondige studie van de werkelijkheid een verdeelsleutel vastleggen. Dit zal een moeilijke oefening zijn. Het aantal studenten is één criterium hiervoor. Het amendement van de heer De Bondt gaat echter te ver wanneer het het aantal studenten als enig criterium wil doen gelden.

De Voorzitter. — De stemming over het amendement en de stemming over artikel 22 worden aangehouden.

Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article 22 sont réservés.

Artikel 23 luidt:

Art. 23. In het tweede lid van artikel 4 van hetzelfde besluit, gewijzigd door het koninklijk besluit nr. 274 van 31 december 1983 en bij de wet van 4 augustus 1986, worden de woorden « voor het jaar 1986 en het jaar 1987 » vervangen door de woorden « voor het jaar 1987 en het jaar 1988 ».

Art. 23. Dans le deuxième alinéa de l'article 4 du même arrêté, modifié par l'arrêté royal n° 274 du 31 décembre 1983 et par la loi du 4 août 1986, les mots « pour l'année 1986 et l'année 1987 » sont remplacés par les mots « pour l'année 1987 et l'année 1988 ».

De heer De Bondt stelt volgend amendement voor:

« Aan dit artikel een tweede lid toe te voegen, luidende:

« In het tweede lid van artikel 4 van het koninklijk besluit nr. 167 van 30 december 1982, gewijzigd bij het koninklijk besluit nr. 274 van 31 december 1983, dat werd ingevoegd bij de wet van 4 augustus 1986, het cijfer « 275 » te vervangen door het cijfer « 383 » en het cijfer « 225 » door het cijfer « 327. »

« A cet article, ajouter un second alinéa, rédigé comme suit:

« Au deuxième alinéa de l'article 4 de l'arrêté royal n° 167 du 30 décembre 1982, modifié par l'arrêté royal n° 274 du 31 décembre 1983, qui a été inséré par la loi du 4 août 1986, remplacer le chiffre « 275 » par le chiffre « 383 » et le chiffre « 225 » par le chiffre « 327. »

De heer De Bondt heeft dit amendement reeds verdedigd.

De stemming over het amendement en de stemming over artikel 23 worden aangehouden.

Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article 23 sont réservés.

Art. 24. In het tweede lid van artikel 5 van hetzelfde besluit, gewijzigd door het koninklijk besluit nr. 274 van 31 december 1983 en bij de wet van 4 augustus 1986, worden de woorden « voor het jaar 1986 en het jaar 1987 » vervangen door de woorden « voor het jaar 1987 en het jaar 1988 ».

Art. 24. Dans le deuxième alinéa de l'article 5 du même arrêté, modifié par l'arrêté royal n° 274 du 31 décembre 1983 et par la loi du 4 août 1986, les mots « pour l'année 1986 et l'année 1987 » sont remplacés par les mots « pour l'année 1987 et l'année 1988 ».

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 25. In het tweede lid van artikel 6 van hetzelfde besluit, gewijzigd door de wet van 4 augustus 1986, worden de woorden « voor de jaren 1986 en 1987 » vervangen door de woorden « voor de jaren 1987 en 1988 ».

Art. 25. Dans le deuxième alinéa de l'article 6 du même arrêté, modifié par la loi du 4 août 1986, les mots « pour les années 1986 et 1987 » sont remplacés par les mots « pour les années 1987 et 1988 ».

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 26. § 1. Tot de inwerkingtreding van artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 413 van 24 april 1986 houdende bepaling van de werkmiddelen voor het Rijksonderwijs en van de werkingstoelagen aan het gesubsidieerd onderwijs wordt de voor het betrokken schooljaar bepaalde werkingstoelage, bedoeld in artikel 32, § 2, van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, zoals ze waren opgesteld door de vorige regering — ongewijzigd onderwijs betreft, aangevuld met een bedrag, per regelmatige leerling, dat bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit wordt vastgesteld en bestemd is voor het dekken van de uitgaven voor het kosteloos verstrekken van leerboeken en schoolbehoeften. Het bedrag kan per niveau en vorm van onderwijs verschillen.

§ 2. Vanaf de inwerkingtreding van artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 413 worden het werkskrediet bedoeld in artikel 3, § 1, tweede lid, van de wet van 29 mei 1959 en de werkingstoelage, bedoeld in artikel 32, § 2, van dezelfde wet, waarin voor het betrokken schooljaar is voorzien, wat het kleuteronderwijs en het lager en het buitengewoon onderwijs betreft, aangevuld met een bedrag, per regelmatige leerling, dat bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit wordt vastgesteld en bestemd is voor het dekken van de uitgaven voor het kosteloos verstrekken van leerboeken en schoolbehoeften. Het bedrag kan per niveau en vorm van onderwijs verschillen.

Art. 26. § 1er. Jusqu'à l'entrée en vigueur de l'article 1er de l'arrêté royal n° 413 portant des dispositions relatives aux moyens de fonctionnement de l'enseignement de l'Etat et aux subventions de fonctionnement allouées à l'enseignement subventionné, les subventions de fonctionnement fixées pour l'année scolaire concernée, visées à l'article 32, § 2, de la loi du 29 mai 1959 modifiant certaines dispositions de la législation de l'enseignement, sont complétées en ce qui concerne l'enseignement maternel, primaire et spécial, par élève régulier, d'un montant fixé par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres et destiné à couvrir les frais afférents à la distribution gratuite de manuels et de fournitures scolaires. Le montant peut varier selon le niveau et la forme d'enseignement.

§ 2. A partir de l'entrée en vigueur de l'article 1er de l'arrêté royal n° 413, les crédits de fonctionnement visés à l'article 3, § 1er, alinéa 2, de la loi du 29 mai 1959 et les subventions de fonctionnement, visées à l'article 32, § 2, de la même loi, qui sont prévus pour l'année concernée, sont complétés en ce qui concerne l'enseignement maternel, primaire et spécial, par élève régulier, d'un montant fixé par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres et destiné à couvrir les frais afférents à la distribu-

tion gratuite de manuels et de fournitures scolaires. Le montant peut varier selon le niveau et la forme d'enseignement.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — De heer Didden c.s. stelt voor een artikel 26bis (nieuw) in te voegen, dat luidt:

« Art. 26bis. In de wet van 21 juni 1985 betreffende het onderwijs worden de volgende wijzigingen aangebracht:

« 1) In artikel 6 worden tussen de woorden « dat deze diensten » en de woorden « bezoldigd werden » de woorden « indien ze na 1 januari 1976 werden geïnstalleerd » ingevoegd;

2) Artikel 12 wordt vervangen door volgende bepaling:

« De diensten die vóór de inwerkingtreding van dit hoofdstuk geïnstalleerd werden bij de in artikel 10 opgesomde instellingen, komen zowel voor de ingang als voor de berekening van het rustpensioen in aanmerking op de voorwaarde dat deze diensten, indien ze na 1 januari 1976 werden geïnstalleerd, bezoldigd werden ten laste van de door de Staat verleende werkingstoelagen. Bij overgangsmaatregel behouden de personeelsleden bedoeld in artikel 10 in dienst op de datum van inwerkingtreding van dit hoofdstuk, hun graad en de daaraan verbonden weddeschaal, alsook hun anciënniteit, verworven krachtens hun administratief en geldelijk statuut zoals het werd vastgesteld door hun instelling. »

« Art. 26bis. Les modifications suivantes sont apportées à la loi du 21 juin 1985 concernant l'enseignement:

« 1) A l'article 6, les mots « , s'ils ont été prestés après le 1er janvier 1976, » sont insérés entre les mots « à condition que ces services » et les mots « aient été rémunérés »;

2) L'article 12 est remplacé par la disposition suivante:

« Les services prestés, avant l'entrée en vigueur du présent chapitre, dans les institutions visées à l'article 10 sont pris en considération tant pour l'ouverture du droit à la pension de retraite que pour le calcul de celle-ci, à condition que ces services, s'ils ont été prestés après le 1er janvier 1976, aient été rémunérés à charge des allocations de fonctionnement allouées par l'Etat. Par mesure transitoire, les membres du personnel visés à l'article 10 et se trouvant en service à la date d'entrée en vigueur du présent chapitre conservent leur grade et l'échelle barémique y afférente ainsi que l'ancienneté qu'ils ont acquise en vertu de leur statut administratif et pécuniaire arrêté par leur institution. »

Het woord is aan de heer Didden.

De heer Didden. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb dit amendement daarstraks in openbare vergadering reeds toegelicht.

De heer Kelchtermans treedt opnieuw als voorzitter op

Ik heb de bedoeling een anomalie in de wet van 1985 weg te werken in verband met de regeling van de pensioenen van het administratief, het technisch en het wetenschappelijk personeel. Het regelen van die problematiek blijft een nationale materie. Wij stellen voor dit nu reeds te doen opdat dit anders voor een hele reeks personen in de toekomst grote moeilijkheden kan meebrengen.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Van den Bossche.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Mijnheer de Voorzitter, ik bestrijd het amendement van de heer Didden niet, maar ik vraag om het goed te keuren.

Het amendement strekt ertoe een wijziging te bekomen van de artikelen 6 en 12 van de wet van 21 juni 1985. Die twee

artikelen bepalen dat de diensten van het wetenschappelijk personeel van de vrije universitaire instellingen en van het wetenschappelijk, administratief en technisch personeel van de Universitaire Instelling Antwerpen en van het Universitair Centrum Limburg, slechts voor pensioen in aanmerking komen op voorwaarde dat deze diensten bezoldigd werden ten laste van door de Staat verleende werkingstoelagen.

Omdat de universitaire instellingen dit niet steeds met zekerheid kunnen aantonen wat betreft de diensten geïnstalleerd vóór 1 januari 1976 is er een probleem gerezen en moet er een wetswijziging komen, zoals bij amendement door de heer Didden wordt voorgesteld.

Het gaat hier trouwens niet over een nieuw probleem. De vorige regering heeft zich dat perfect gerealiseerd. Ik vond in de « kartons » een tekst van een ontwerp van de vorige regering, klaar om naar de kabinetsraad te worden gezonden. De voortijdige val van de regering heeft dat echter verhinderd zodat dit probleem niet kon worden afgehandeld.

De heer Didden neemt de draad op waar hij bleef liggen en stelt voor dit vandaag te regelen. Dat betekent wel degelijk een wijziging van artikel 6. Ik zal het amendement niet herhalen. De voorgestelde tekst inzake artikel 6 is goed, wat tevens geldt voor artikel 12.

Er wordt een wettelijk vermoeden gecreëerd dat de diensten vóór 1 januari 1976 werden bezoldigd ten laste van de werkingstoelagen.

Op 27 juni 1988 heeft de minister van Begroting ingestemd met de voorgestelde wijziging. Inzake begroting is er dus geen probleem. Het gaat hier immers niet om een wijziging van de pensioenrechten maar wel om een versoepeling in de bewijsovereenkomst voor de periode vóór 1 januari 1976, noodzakelijk omdat de wetgeving een lacune vertoont. In die optiek kan worden beweerd dat de voorgestelde wijziging van de heer Didden geen budgettaire weerslag heeft.

Ik stel voor dit amendement goed te keuren. Aldus kunnen anomalieën en menselijke drama's bij de pensioenregeling worden vermeden. Het is trouwens een perfecte uitvoering van de bedoeling van de wetgever.

De Voorzitter. — De stemming over het amendement wordt aangehouden.

Le vote sur l'amendement est réservé.

M. Hasquin propose l'insertion d'un article 26bis (nouveau) ainsi libellé:

« Art. 26bis. § 1er. Le présent article est applicable aux membres du personnel administratif, technique et de gestion des institutions universitaires subventionnées par l'Etat, énumérées à l'article 25 de la loi du 27 juillet 1971 sur le financement et le contrôle des institutions universitaires, en fonction au 1er septembre 1981.

§ 2. Les personnes visées au § 1er sont confirmées dans le grade dont elles étaient revêtues à la date du 1er septembre 1981.

§ 3. 1. Les personnes visées au § 1er n'obtiennent jamais, par application du présent arrêté, une échelle de traitement moins élevée que celle dont elles bénéficiaient la veille de cette date.

2. Pour la fixation de leur traitement, les personnes visées au § 1er comptent au moins l'ancienneté pécuniaire qu'elles avaient acquise dans leur échelle de traitements au 1er septembre 1981.

Toutefois, si après cette date, elles deviennent titulaires d'une autre échelle de traitements, leur ancienneté pécuniaire est établie selon les dispositions organiques du statut pécuniaire. »

« Art. 26bis. § 1. Dit artikel is van toepassing op de leden van het administratief, technisch en beheerspersoneel die op 1 september 1981 in dienst waren in de door het Rijk gesubsidieerde universitaire instellingen, opgesomd in artikel 25 van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen.

§ 2. De in § 1 bedoelde personen worden bevestigd in de graad die zij op 1 september 1981 bekleedden.

§ 3. 1. De in § 1 bedoelde personen kunnen, met toepassing van dit besluit, nooit een weddeschaal genieten die lager is dan die welke op hen van toepassing was vóór die datum.

2. Voor de vaststelling van hun wedde genieten de in § 1 bedoelde personen ten minste de bezoldigingsanciënniteit die zij in hun weddeschaal verkregen hadden op 1 september 1981.

Indien zij na die datum evenwel overgaan naar een andere weddeschaal, wordt hun bezoldigingsanciënniteit vastgesteld volgens de organieke bepalingen an het bezoldigingsstatuut.»

La parole est à M. Boël.

M. Boël. — Monsieur le Président, M. Hasquin étant retenu à la commission spéciale, je défendrai cet amendement qui vise à mettre fin à un problème qui se pose depuis quinze ans.

La loi du 27 juillet 1971 imposait aux universités libres l'obligation de fixer, pour leur personnel, un statut équivalent à celui applicable au personnel des universités de l'Etat.

Comme c'était un peu compliqué, il était prévu que des mesures transitoires pouvaient être admises moyennant arrêté royal délibéré en Conseil des ministres. Cet arrêté royal n'a jamais été pris.

Par conséquent, une longue querelle oppose les institutions tantôt aux délégués du gouvernement, tantôt à la Cour des comptes, tantôt à l'un ou l'autre ministre de l'Education nationale pour résoudre le problème de la fonction et de la rémunération de leur personnel.

La solution proposée par cet amendement consiste à confirmer l'agent dans le grade qu'il avait au 1er septembre 1981. Cette date est d'ailleurs celle du dernier statut équivalent approuvé.

Si, après cette date, l'agent obtient un avantage, une promotion ou une accession, cette modification de sa situation est alors régie selon les dispositions organiques du statut des agents des universités de l'Etat, ce qui est la règle, me semble-t-il.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Van den Bossche.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Mijnheer de Voorzitter, zoals ook uit het verslag blijkt, heeft de regering in de commissie al uitvoerig geantwoord. Zij vraagt de verwerping van dit amendement.

De Voorzitter. — De stemming over het amendement wordt aangehouden.

Le vote sur l'amendement est réservé.

M. Mouton propose l'insertion d'un article 26bis (nouveau) ainsi libellé:

« Art. 26bis. § 1er. L'article 51bis de la loi du 28 avril 1953 sur l'organisation de l'enseignement universitaire de l'Etat, y inséré par la loi du 24 mars 1971, est complété comme suit:

L'Administrateur bénéficie du régime de pension des fonctionnaires de l'Administration générale de l'Etat.

§ 2. 1°. A l'article 45, § 1er, alinéa 4, de la loi du 27 juillet 1971 sur le financement et le contrôle des institutions universitaires, les mots « ce statut leur assure une situation équivalente à celle de professeur ordinaire à l'université » sont remplacés par les dispositions suivantes:

« Le statut pécuniaire et le régime de pension du professeur ordinaire à l'université leur sont applicables.

Leurs années de services comme commissaire du gouvernement sont assimilées à des années de services académiques ».

2°. La deuxième phrase de l'article 52, § 2, de la même loi est complétée comme suit:

« ... le même statut pécuniaire et le même régime de pension ».

« Art. 26bis. § 1. Artikel 51bis van de wet van 28 april 1953 betreffende de inrichting van het hoger onderwijs in de Rijksuniversiteiten, ingevoegd bij wet van 24 maart 1971, wordt aangevuld als volgt:

« De administrateur geniet dezelfde pensioenregeling als de ambtenaren van het algemeen rijksbestuur. »

§ 2. 1°. in artikel 45, § 1, vierde lid, van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen worden de woorden « dit statuut waarborgt hen een geldelijke toestand gelijkwaardig aan deze van gewoon hoogleraar aan de universiteit » vervangen door de volgende bepalingen:

« De bezoldigingsregeling en de pensioenregeling van gewoon hoogleraar aan de universiteit zijn op hen van toepassing.

Hun dienstjaren als regeringscommissaris worden gelijkgesteld met academische dienstjaren. »

2°. De tweede volzin van artikel 52, § 2, van dezelfde wet wordt aangevuld als volgt:

« ... dezelfde bezoldigingsregeling en dezelfde pensioenregeling. »

La parole est à M. Mouton.

M. Mouton. — Monsieur le Président, la législation universitaire de 1971 a créé deux fonctions nouvelles, à savoir celle d'administrateur d'une université de l'Etat et celle de délégué du gouvernement près les institutions libres ou de commissaire du gouvernement près les universités de l'Etat.

Si le régime pécuniaire appliqué à ces deux fonctions nouvelles est fixé par des dispositions légales, aucune disposition n'existe pour les pensions relatives à ces fonctions. L'amendement déposé tend à combler cette lacune.

Il entraîne, par ailleurs, de ma part, le dépôt d'un amendement oral à l'article 27. En effet, cet article stipule que la présente loi entre en vigueur le 1er septembre 1988, à l'exception des articles 6, 19, 20, 21 et de l'article 26, § 1er, qui produit ses effets le 1er septembre 1986. Il y aurait donc lieu d'ajouter ici « et de l'article 26bis qui produit ses effets le 1er janvier 1983 ».

Je suis persuadé que le gouvernement accueillera cet amendement comme il a accepté il y a quelques instants celui de M. Didden et je l'en remercie.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Van den Bossche.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Mijnheer de Voorzitter, dit amendement verschilt in twee opzichten van het amendement van de heer Didden, dat er enkel toe strekt ervoor te zorgen dat de bedoeling van de wetgever effect kan hebben. De formulering van die bedoeling gaf immers aanleiding tot moeilijkheden en zelfs tot een incident met het Rekenhof de voorbije maanden.

Het amendement van de heer Mouton daarentegen voert een nieuwigheid in die tot nog toe door de wetgever niet was gewild.

Een tweede onderscheid ligt in het feit dat de budgettaire weerslag van het amendement van de heer Didden vrijwel te verwaarlozen is, terwijl het amendement van de heer Mouton toch een bepaalde budgettaire weerslag zal hebben aangezien wordt voorgesteld de pensioenen te berekenen op de laatste vijf jaar zoals dit ook voor de professoren het geval is. De budgettaire gevolgen zullen wel beperkt zijn aangezien het slechts gaat over de enkele regeringscommissarissen en regeringsafgevaardigden en over de enkele administrateurs die ons land rijk is. Het voorstel van de heer Mouton zal uiteraard geen falingsveroorzaken, maar aan de andere kant stoort het mij dat men voor enkelen de wetgeving op zijn kop wil zetten. De regering verzet zich niet te allen prijze tegen dit amendement en u mag uit onze houding ook niet afleiden dat wij geen respect zouden

hebben voor de diensten die de regeringscommissarissen en de regeringsafgevaardigden de ministers bewijzen. Integendeel, zij behoren tot onze meest vlijtige ambtenaren en gelet op hun prestaties verdienen zij ten volle wat hier voor hen wordt gevraagd. De administrateurs hebben een andere rol die wij moeilijker kunnen inschatten, maar zij worden ook geacht zeer vlijtig te zijn en zullen dat ook wel zijn. Zij zullen de regeling die hier wordt voorgesteld ook wel verdienen.

In tegenstelling met het amendement van de heer Didden waarvan wij weten dat het een zeer beperkte budgettaire weerslag zal hebben, kunnen wij de budgettaire weerslag van dit amendement niet inschatten omdat wij de inspectie van Financiën daarover niet hebben kunnen raadplegen waar dit voor de andere amendementen wel het geval was. Ik had liever gehad dat men dit amendement in de commissie had ingediend zodat wij de budgettaire weerslag ervan hadden kunnen nagaan. De regering aanvaardt dit amendement dus onder voorbehoud, daarbij verwijzend naar mijn uiteenzetting van daarstraks.

De Voorzitter. — Als ik u goed heb begrepen, mijnheer de minister, aanvaardt u dit amendement op voorwaarde dat u de budgettaire gevolgen daarvan kan nagaan. Wij moeten echter morgen over dit amendement stemmen.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Mijnheer de Voorzitter, ik ben niet absoluut tegen dit amendement gekant. De regering zal ter zake morgen vóór de stemming een verklaring afleggen. Wij moeten eerlijk toegeven dat de budgettaire weerslag niet groot kan zijn, maar aangezien dit amendement toch niet zonder gevolgen is voor de begroting en wij daarover vooraf geen overleg hebben kunnen plegen, vraag ik toch 24 uur bedenktijd teneinde daarover mijn collega Ylieff, die thans in de Kamer is, en de Inspectie van Financiën te kunnen raadplegen.

De Voorzitter. — De minister zal dus een definitief antwoord geven morgen vóór de stemming over het amendement.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Inderdaad, mijnheer de Voorzitter.

M. le Président. — La parole est à M. Mouton.

M. Mouton. — Monsieur le Président, je voudrais indiquer à M. le secrétaire d'Etat que le premier commissaire du gouvernement admis à la retraite l'a été en 1983 et que la Cour des comptes formule toujours aujourd'hui des observations en ce qui concerne la fixation de sa pension.

L'amendement vise dès lors à rencontrer ces observations de la Cour des comptes.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Van den Bossche.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Mijnheer de Voorzitter, de discussie is ingewikkelder dan de heer Mouton doet veronderstellen. Het weddestatuut van de betrokkenen stemt inderdaad overeen met dat van de gewone hoogleraren. Men heeft daar echter automatisch uit afgeleid dat ook de pensioenregeling gelijk zou zijn met die van de gewone hoogleraren. Dit heeft aanleiding gegeven tot problemen met het Rekenhof. Uit de voorbereidende werkzaamheden blijkt echter nergens dat het de bedoeling was van de wetgever ook de pensioenregeling gelijk te schakelen, al zou dit wel hebben gekund.

Uitgaande van de veronderstelling dat de pensioenregeling de bezoldigingsregeling volgt, was men van oordeel dat het pensioen van een regeringscommissaris op dezelfde wijze zou worden berekend als het pensioen van een gewoon hoogleraar. Het Rekenhof heeft zich tegen die redenering echter verzet en dit

gaf aanleiding tot het amendement van de heer Mouton. Dat is inderdaad juist.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Didden.

De heer Didden. — Mijnheer de Voorzitter, ik zou willen voorstellen aan het amendement van de heer Mouton, onder paragraaf 2, derde alinea, achter het woord « regeringscommissaris » toe te voegen « of regeringsafgevaardigde », omdat de nu gebruikte terminologie alleen betrekking heeft op de Rijksuniversiteiten en ze op alle universiteiten betrekking moet hebben. Indien wij het amendement aannemen, veronderstel ik dat ook dit subamendement zal worden goedgekeurd.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Van den Bossche.

De heer Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs, toegevoegd aan de minister van Onderwijs, W. Claes. — Ik geloof dat de heer Didden gelijk heeft; dit is een verbetering die moet worden aangebracht. Het subamendement-Didden moet in elk geval verwerkt worden in het amendement van de heer Mouton omdat er nu eenmaal een verschillende terminologie gebruikt wordt naargelang de instelling. Als wij alleen regeringscommissarissen vermelden, zouden de regeringsafgevaardigden die een gelijkaardige opdracht hebben en met hetzelfde probleem zitten, uit de boot vallen. Dan zouden wij bij een volgende wet weer met een amendement die regeling moeten invoegen. Laten wij het nu in één keer doen.

M. le Président. — La parole est à Mme Hanquet.

Mme Hanquet. — Monsieur le Président, l'amendement ainsi modifié est appuyé.

De Voorzitter. — Ik zou de heer Didden willen vragen dit amendement, hoe klein ook, even neer te schrijven zodat we er morgen over kunnen stemmen.

Het woord is aan de heer De Bondt.

De heer De Bondt. — Mijnheer de Voorzitter, als de suggestie van de heer Didden wordt opgenomen in het amendement van de heer Mouton is er toch geen probleem.

De Voorzitter. — Uiteraard is er geen probleem, mijnheer De Bondt. De stemming over de amendementen wordt immers aangehouden. Vóór de stemming zullen wij nog nader uitleg krijgen van de minister.

Le vote sur les amendements est réservé.

Artikel 27 luidt:

Art. 27. Deze wet treedt in werking op 1 september 1988 met uitzondering van:

— Artikel 6 dat uitwerking heeft op 25 oktober 1981;

— De artikelen 19, 20 en 21 die uitwerking hebben op 1 september 1983;

— Artikel 26, § 1, dat uitwerking heeft op 1 september 1986;

— De artikelen 8, 9 en 26, § 2, die uitwerking hebben op 1 januari 1987;

— De artikelen 5, 7, 10, 14 en 16, die uitwerking hebben op 1 september 1987;

— Artikel 18 dat uitwerking heeft op 1 oktober 1987;

— De artikelen 11, 12, 13, 22, 23, 24 en 25 die uitwerking hebben op 1 januari 1988;

— Het artikel 15 dat uitwerking heeft op 1 juli 1988.

Art. 27. La présente loi entre en vigueur le 1er septembre 1988, à l'exception:

— De l'article 6, qui produit ses effets le 25 octobre 1981;

— Des articles 19, 20 et 21, qui produisent leurs effets le 1er septembre 1983;

— De l'article 26, § 1er, qui produit ses effets le 1er septembre 1986;

— Des articles 8, 9 et 26, § 2, qui produisent leurs effets le 1er janvier 1987;

— Des articles 5, 7, 10, 14 et 16, qui produisent leurs effets le 1er septembre 1987;

— De l'article 18 qui produit ses effets le 1er octobre 1987;

— Des articles 11, 12, 13, 22, 23, 24 et 25, qui produisent leurs effets le 1er janvier 1988;

— De l'article 15, qui produit ses effets le 1er juillet 1988.

Je rappelle que M. Mouton a déposé un amendement oral visant à insérer *in fine* de l'article 27, les mots: « Et de l'article 26bis qui produit ses effets le 1er janvier 1983 ».

Je prie M. Mouton de bien vouloir déposer son amendement par écrit afin que nous puissions voter demain sur celui-ci.

Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article 27 sont réservés.

De stemming over het amendement en de stemming over artikel 27 worden aangehouden.

De aangehouden stemmingen en de stemming over het ontwerp van wet in zijn geheel hebben later plaats.

Il sera procédé ultérieurement aux votes réservés ainsi qu'au vote sur l'ensemble du projet de loi.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE RIJKSMIDDELEN-BEGROTING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1988

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE RIJKSSCHULDBEGROTING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1988

Algemene beraadslaging

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DES VOIES ET MOYENS POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1988

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE LA DETTE PUBLIQUE POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1988

Discussion générale

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van de ontwerpen van wet betreffende de Rijksmiddelenbegroting en betreffende de Rijksschuldbegroting voor het begrotingsjaar 1988.

Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs au budget des Voies et Moyens et à celui de la Dette publique pour l'année budgétaire 1988.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Weyts, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, het is voor mij een bijzondere eer vandaag voor de eerste maal het woord te voeren in deze vergadering om verslag uit te brengen over de werkzaamheden van de commissie voor de Financiën in verband met de Rijksmiddelen- en Rijksschuldbegroting voor 1988.

Ik zal zo kort mogelijk gaan en niet de tabellen voorlezen die in het verslag zijn opgenomen.

Ann. parl. Sénat — Session extraordinaire 1988
Parlem. Hand. Senaat — Buitengewone zitting 1988

De commissie voor de Financiën heeft drie vergaderingen gewijd aan het onderzoek van de Rijksmiddelen- en de Rijksschuldbegroting voor 1988 en dit op woensdag 6 en donderdag 7 juli 1988. Op woensdag 6 juli hielden in de voormiddag de Vice-Eerste minister en minister van Begroting, en de minister van Financiën inleidende uiteenzettingen gevolgd door een algemene bespreking.

Deze werd in de namiddag voortgezet en ook de staatssecretaris voor Financiën nam dan deel aan de werkzaamheden. Op donderdag 7 juli beantwoordden de vertegenwoordigers van de regering de vragen gesteld door de leden van de Commissie en werden de activiteiten afgerond met een stemming.

Een eerste inleidende uiteenzetting werd gehouden door de Vice-Eerste minister en minister van Begroting.

De lange regeringscrisis volgend op de verkiezingen van verleden jaar heeft een aanzienlijke vertraging van de begrotingswerkzaamheden tot gevolg gehad en dit zowel formeel als materieel.

Formeel kon de Rijksmiddelenbegroting niet meer vóór het einde van 1987 goedgekeurd worden, terwijl tevens de behandeling van de uitgavenbegrotingen geblokkeerd werd.

Ondertussen werd, dank zij strenge proceduremaatregelen en een restrictieve hantering van het stelsel van de voorlopige kredieten, belet dat de Schatkisttoestand uit de hand zou lopen. Dit verklaart trouwens gedeeltelijk de gunstige ontwikkeling van deze toestand tot op heden.

Vanuit beleidsstandpunt is deze toestand evenwel niet aan te bevelen. Vandaar dat de regering de opgelopen vertraging zo snel mogelijk wil inlopen.

Dit is de reden waarom de door de vorige regering opgemaakte middelenbegroting gehandhaafd werd mits een aantal aanpassingen.

Daarom ook heeft de regering verkozen geen nieuwe algemene toelichting bij de begroting 1988 op te maken. De bestaande toelichting die de visie op het algemeen beleid van de vorige regering bevat, heeft bijgevolg slechts een historisch-documentaire waarde. Zij maakt geen deel meer uit van het huidige debat.

Voor de begrotingen 1987 werd zonet een interdepartementaal aanpassingsblad door de commissie voor de Financiën eenparig goedgekeurd, inbegrepen enkele amendementen om de belangrijke thesaurievoorschotten die vorig jaar moesten worden toegestaan in de begrotingen 1987 te regulariseren.

De departementale begrotingen voor het jaar 1988, zoals die door de vorige regering waren opgemaakt, zullen ongewijzigd worden ingediend, vergezeld van de nodige amendementen om deze begrotingen aan te passen aan de gegevens van de begrotingscontrole 1988 wat de grote posten betreft.

Het beleid waarvoor de huidige regering aansprakelijk is, zal zijn weerslag vinden in het aanpassingsblad bij de begrotingen 1988 en de begroting 1989, die na het reces bij het Parlement zullen worden ingediend.

De begrotingen zullen aldus opnieuw de technische en politieke rol kunnen spelen die de hunne is in een orthodox begrotingsbeleid.

Wat de materiële begrotingssituatie betreft, heeft de uitvoering van de begroting 1987 tot een netto te financieren saldo van 430 miljard voor 1987, of 8,1 pct. van het BNP, geleid.

Voor 1988 had de vorige regering de begrotingscontrole reeds aangevat. De huidige regering heeft die controle voortgezet volgens de hypothese van het ongewijzigde beleid.

De nodige aanpassingen en besparingsbeslissingen hebben in totaal tot 1 953 miljard uitgavenkredieten en een netto te financieren saldo van 465 miljard, dit is 8,4 pct. van het BNP, geleid.

Voor het toekomstige begrotingsbeleid verwijs ik naar de regeringsverklaring en naar het regeerakkoord.

Dit betekent dat het netto te financieren saldo vóór einde 1989 moet worden teruggebracht tot 7 pct. van het BNP. Dat houdt ook in dat de omvang van de rijksuitgaven voor de jaren 1990 en volgende moet constant blijven in reële termen en dat het nominale bedrag van het tekort voor geen enkel jaar dat van het voorgaande jaar mag overschrijden.

Hier dient te worden verwezen naar de zeer uitvoerige studie die de diensten van de Nationale Bank hebben gemaakt die duidelijk aantoonde dat deze formule het ongunstige sneeuwbal-effect zal doen stoppen in 1992, op voorwaarde dat de economische indicatoren constant blijven. Met die studie blijkt dat de door de regering gekozen methode de goede is.

Er moet dan ook angstvallig over worden gewaakt dat de in het regeerakkoord opgenomen maatregelen ter zake ook worden nageleefd.

De uitvoering van dit programma vereist van nu af reeds het opstellen van een omvangrijk besparingsplan waartoe, zoals bepaald in de regeringsverklaring, alle departementen zullen moeten bijdragen. Dit is de reden waarom alle departementen werden verzocht bij het indienen van hun begrotingsvoorstellen rekening te houden met het feit dat het totaal van de uitgaven, andere dan intrestlasten, globaal genomen moet worden teruggedrongen tot een bedrag gelijk aan het resultaat van de budgetcontrole voor 1988 min 2,5 pct. en dat zij alle concrete en wezenlijke besparingsvoorstellen moeten indienen om dit doel te bereiken.

In dit kader was er gepland in bijlage aan het schriftelijk verslag over de begroting een kopie toe te voegen van de circulaire van de minister van Begroting. Ik stel voor dat deze wordt gefotokopieerd en rondgedeeld zodat de leden beschikken over de juiste tekst van deze belangrijke circulaire van 28 juni 1988.

Sommigen hebben dit ten onrechte beschouwd als een zuiver lineaire maatregel. Dit is onjuist. Wel betekent dit dat alle departementen het geheel van hun uitgaven in het licht van de gestelde noodzaak aan een zorgvuldig en kritisch onderzoek moeten onderwerpen en dat voor het overige alle departementen suggesties mogen en moeten voorleggen waarvan het globale resultaat beantwoordt aan de dwingende globale norm voor het geheel van de begroting.

Zoals in het regeerakkoord duidelijk werd bepaald zal deze regering bijgevolg nieuwe accenten leggen. De financiering hiervan zal evenwel moeten gebeuren binnen het kader van de globale begrotingsdoelstelling die de regering zich heeft opgelegd en die ertoe strekt de sedert jaren aangezette operatie van begrotingssanering binnen de normale duur van de huidige zittingstijd tot een goed einde te brengen. Het opstellen van het bijblad 1988 en van de begroting 1989 zal hiervoor een beslissende test zijn.

Momenteel zijn bijna alle ontwerpen van begrotingen ingediend. De eerste ronde bilaterale besprekingen werd aangevat, en de minister hoopt deze in de loop van de week te kunnen afronden, waarna de regering aan de hand van die eerste inventaris aan de definitieve opmaak zal kunnen beginnen. De voorrang zal gegeven worden aan maatregelen met onmiddellijk effect op de uitgaven.

Dan volgde in de commissie een belangrijke uiteenzetting van de minister van Financiën die de bespreking inleidde van het ontwerp van de Rijksmiddelenbegroting 1988 en van de ontwerp-begroting van de Rijksschuld 1988.

Het ontwerp van Rijksmiddelenbegroting ingediend in oktober 1987, werd door de regering meermaals geamendeerd.

Het ontwerp van Rijksschuldbegroting 1988 zal niet worden geamendeerd luidens de richtlijnen waartoe de regering besloten heeft op voorstel van de minister van Begroting. De besluiten van de begrotingscontrole hebben een mogelijke vermindering met 9 miljard doen blijken. Zoals gebruikelijk zal deze vermindering overgebracht worden op de rubriek 1988 van de Rijksschuld-begroting.

Eerst werd de economische omgeving besproken. Voor de internationale omgeving verwees men naar de recente economi-

sche vooruitzichten die een voorzichtig optimisme laten blijken dat is ingegeven door de gunstige evolutie van begin 1988.

De internationale handel zou in 1988 een groei van 6,2 pct. kennen tegenover 5,8 pct. in 1987, vooral als gevolg van een beter onderhouden stijging van de groei in de niet-OESO-landen. Dit zijn de OPEC-landen en de ontwikkelingslanden.

Vervolgens werd de economische toestand in België besproken.

De binnenlandse vraag zou op een gematigde wijze blijven toenemen: + 2,1 pct. De investeringen in woongelegenheden en de produktieve investeringen zouden inderdaad positief blijven evolueren, terwijl het particuliere verbruik gunstig beïnvloed zou worden door de verhoging van de tewerkstelling en de toename van de reële lonen waartoe beslist werd in het kader van de interprofessionele akkoorden.

Het overheidsverbruik en de overheidsinvesteringen blijven daarentegen een terugloop kennen uit hoofde van de algemene oriëntering van het begrotingsbeleid.

De stijging van de export zou in 1988 iets afnemen ten gevolge van een mindere toename van onze exportafzetmarkten en ten gevolge van een licht verlies aan marktaandeel, veroorzaakt door een achteruitgang van onze competitieve positie wegens de daling van de dollarkoers.

De invoer zou vlugger stijgen dan de uitvoer, zodat de bijdrage van het saldo met het buitenland tot de groei negatief zou blijven.

Die evolutie zou meebrengen dat de groei van het BNP 1,8 pct. zou bereiken. Dit is een vermindering ten opzichte van die van 1986, + 2,8 pct., en 1987, + 2,3 pct.

De verhoging van de consumptieprijzen zou de 1,3 pct. op jaarbasis niet overschrijden.

De verbetering van de ruilvoeten die voor 1988 verwacht wordt, vloeit voort uit een tragere vermindering van de uitvoerprijzen in vergelijking met de invoerprijzen omwille van de daling van de dollar. Deze evolutie verklaart waarom de verhoging van de deflator van het BNP groter is dan de stijging van de consumptieprijzen.

De vooruitzichten van een gematigde groei die aangehouden werd binnen het raam van de opstelling van de begroting, worden gesteund door de gunstige indrukken die weerspiegeld worden door de evolutie van de conjunctuurindicatoren.

De intrestvoeten op korte termijn hebben in het begin van het jaar een gevoelige vermindering gekend. De rentevoet van de Schatkistcertificaten op 3 maand beliep 6,10 pct. in april 1988 in vergelijking met 7,25 pct. één jaar geleden.

De internationale financiële toestand van de jongste dagen heeft geleid tot een verhoging van de rentevoet van deze schatkistcertificaten. Momenteel belooft die 6,50 pct., wat nog altijd lager is dan 6,65 pct. in juli 1987. Deze ontwikkeling versterkt de voorzichtigheid waarmee het ontwerp van Rijksmiddelenbegroting 1988 werd geactualiseerd.

Deze daling van de rentevoeten, evenals de verwachte daling van het jaargemiddelde van de dollar heeft een gunstige invloed op de evolutie van de intrestlast op de Rijksschuld, die gedeeltelijk wordt tenietgedaan door een vermindering van de niet-fiscale ontvangsten van de Nationale Bank van België.

De lange-termijninteresttarieven zijn in het begin van dit jaar lichtjes gedaald zodat de staatsleningen zowel van april jongstleden als die welke thans wordt aangekondigd met een faciaal percent van 7,75 pct. mogelijk zijn tegenover 8 pct. voor de leningen uitgegeven in 1987. Er is nochtans de onzekerheid die op de financiële markten weegt en die de jongste weken de rendementen van de overheidseffecten op de secundaire markt lichtjes heeft doen stijgen.

De raming van de lopende fiscale ontvangsten van de Rijksmiddelen belooft voor 1988, 1 438,7 miljard.

De verwachte stijging van de ontvangsten bij onveranderde wetgeving werd berekend door de verwachte groeivoet van het BNP in waarde te vermenigvuldigen met een coëfficiënt 1,2.

Deze coëfficiënt weerspiegelt de progressiviteit van ons belastingstelsel.

Daarna dient men de weerslag van de in de fiscale wetgeving aangebrachte wijzigingen in mindering te brengen. Voor 1988 is die weerslag negatief en wordt die op 17,2 miljard geraamd.

Het onderhavig ontwerp van de Rijksmiddelenbegroting vertoont slechts 1 miljard verschil met het oorspronkelijke ontwerp. Dit verschil is weergegeven in de tabel die u in het verslag vindt. Het netto te financieren saldo heeft in juni 1988 40,9 miljard bereikt. In juni 1987 was dit 66,7 miljard.

Met het gewone voorbehoud, wordt het netto te financieren saldo van de schatkist op 31 augustus 1988 op ongeveer 350,4 miljard geraamd, te vergelijken met een netto te financieren saldo van 403 miljard op 31 augustus 1987. Die ramingen houden natuurlijk geen rekening met het effect van de actualisering van de begrotingscontrole.

In de algemene bespreking worden tal van interessante onderwerpen besproken.

Het eerste punt is de begrotingstoestand en de omvang van het tekort. Verscheidene leden willen een duidelijk beeld over de uitvoering van de begroting 1987 en de prognoses voor 1989 hebben. Een lid wijst erop dat de cijfers verschillen naargelang men uitgaat van de toestand van de kasuitgaven, van de ordonancerings of van de reeds vastgelegde kredieten die nog niet werden geordonneerd. Een ander lid vraagt om een lijst van de uitgaven van 1987 en 1988 die nog niet werden uitbetaald. De minister stelt ons deze schema's ter beschikking. De Vice-Eerste minister en minister van Begroting bezorgt ons ook de tabel die de evolutie van het netto te financieren saldo van de Staat zeer duidelijk weergeeft.

Er wordt voorts aandacht besteed aan de wijzigingen aangebracht in het ontwerp van de Rijksmiddelenbegroting. Verscheidene leden ondervragen de regering over de politieke betekenis van het ontwerp. Is deze begroting ongewijzigd overgenomen? Een ander lid merkt op dat de regering een aantal amendementen op de oorspronkelijke tekst van de vorige regering heeft ingediend. Hieruit mag men besluiten dat de huidige regering aan het beleid een andere koers wil geven. De minister van Financiën is het met het lid eens dat het niet alleen om technische wijzigingen gaat, zeker niet wat de afschaffing van het autowegenvignet en van de opbrengst van de verkoop van staatsparticipaties in bepaalde openbare en gemengde bedrijven betreft.

Ook het sneeuwbal effect wordt besproken. De voorzitter en een aantal leden van de commissie stellen vragen over de strategie van de regering om het sneeuwbal effect te doorbreken. De voorzitter verwijst onder meer naar de uiteenzetting voor de commissie van de heer Maldague, commissaris van het Planbureau.

In het verslag is een tabel opgenomen die met zeer recente cijfers de evolutie weergeeft van de produktieve investeringen van de ondernemingen volgens de BTW-aangiften. In 1985 bereikten die investeringen index 117 en in maart 1987 index 149,4.

De minister van Financiën gaat ook niet akkoord met het standpunt van een lid dat het gevoerde saneringsbeleid weinig zou hebben opgebracht. Volgens de berekeningen van de OESO heeft België, na Denemarken, het beste resultaat geboekt in de verbetering van het begrotingssaldo tussen 1981 en 1987. In 1980 bedroeg dit saldo -4,3 en in 1987 3,7, dus een verschil van 8,0.

De Vice-Eerste minister en minister van Begroting stelt dat een Keynesiaanse politiek slechts waardevol kan zijn in een periode van beperkte inflatie en van evenwichtige overheidsfinanciën. De huidige begrotingstoestand laat niet toe een dergelijke politiek te voeren. Wel zal een selectieve relance van de overheidsinvesteringen door de regering worden bevorderd op voorwaarde dat dit geschiedt via verschuivingen, in de budgetaire enveloppes of door een beroep te doen op andere financieringsbronnen, zoals openbare kredietinstellingen.

Een ander lid meent te mogen afleiden uit het regeerakkoord dat, om het 7 pct. netto te financieren saldo in 1989 te bereiken, ongeveer 85 miljard moet worden bespaard. Indien men de

geraamde begrotingscijfers voor 1989 als basis neemt, betekent 2,5 pct. een bedrag van ongeveer 35 miljard. Er moet dan nog voor 50 miljard bijkomend worden gesaneerd. De schuldherschikkingsoperatie zou 20 à 25 miljard opbrengen en de niet-fiscale ontvangsten 10 miljard. Hoe en waar zal men dan de resterende 15 miljard vinden?

De Vice-Eerste minister en minister van Begroting preciseert nogmaals dat de 2,5 pct. berekend moet worden op basis van het resultaat van de budgetcontrole, namelijk 1 952,5 miljard volgens de afwerking van deze controle in juni 1988. Bijgevolg dient het totaal van de uitgaven, buiten interestlasten, met ongeveer 50 miljard te worden teruggedrongen. Samen met de schuldherschikkingsoperatie en de niet-fiscale ontvangsten komt men aan het vooropgestelde doel van 80 à 85 miljard.

Wat de besparingsvoorstellen voor 1989 betreft, wensen verschillende leden meer uitleg te verkrijgen over de vooropgestelde 2,5 pct. bezuiniging op de begrotingsbedragen van 1988 en 1989.

Op verzoek van de commissie brengt de Vice-Eerste minister en minister van Begroting de tekst van zijn nota aan alle ministeriële departementen ter kennis van de leden.

De Vice-Eerste minister en minister van Begroting verstrekt in verband met de toestand van de ZIV, cijfers die opgenomen zijn in het verslag.

Voor 1988 wordt het boekhoudkundig tekort van het RIZIV in de sector geneeskundige verzorging, algemeen stelsel, geraamd op 24,7 miljard frank uitgaande van een totaal aan geneeskundige verstrekkingen van 236,2 miljard frank. Het tekort kan gedeeltelijk worden gedekt door de overschotten van de sector ZIV-vergoedingen en van de sector kinderbijslagen, waardoor het deficit zou dalen tot 8,3 miljard frank.

Voor de sector zelfstandigen werd een bijkrediet van 1 miljard frank gevraagd. Gelet op het boekhoudkundig tekort in deze sector van 4 miljard frank en de afwezigheid van een overschot in de sector uitkeringen, werd het bijkrediet van 1 miljard frank verantwoord geacht.

De aandacht ging ook naar de efficiëntie in de overheidsbesturen.

Een lid vestigt de aandacht van de regering op dit punt en verwijst naar de passage uit het regeerakkoord hierover. Wil men de sanering voortzetten, dan moet men overgaan tot structurele hervormingen die de efficiëntie en de produktiviteit in de openbare diensten doen toenemen, niettegenstaande sommige van deze hervormingen een meeruitgave op korte termijn zouden teweegbrengen. Ter illustratie verwijst spreker naar het voorbeeld dat door de commissaris van het Plan werd gegeven: de totale geldstroom die door de overheid wordt beheerd bedraagt meer dan 5 000 miljard frank. Indien men met ingrepen op het vlak van het management zelfs maar 1 pct. van dat bedrag zou kunnen besparen, zou dat 50 miljard frank opleveren!

Een ander lid wees op het belang van een beter management in de openbare besturen. Dit aspect komt te weinig aan bod in de besprekingen over het te voeren begrotingsbeleid.

De Vice-Eerste minister en minister van Begroting antwoordde dat deze bekommerning expliciet in het regeerakkoord is opgenomen en dat zij dan ook in de nabije toekomst opnieuw ter sprake zal komen. Hij bevestigde trouwens dat nu al onderhandelingen aan de gang zijn met de minister van Financiën om de informatisering van het departement van Financiën te versnellen.

De minister van Financiën verklaarde dat hij de uitvoerings-termijn van dit programma van vijf op drie jaar zal brengen. Om de vereiste kredieten te kunnen uittrekken, zullen compensaties worden gevonden in de begroting van het departement.

Ook de staatssecretaris voor Financiën onderkende het belang en de omvang van het probleem. Hij gaf toe dat er een onderquirping bestaat op het vlak van de informatica, en dat dit dringend moet worden verholpen.

Ook het probleem van het gebrek aan voldoende en gekwalificeerd personeel wordt onderkend. Bij wijze van voorbeeld, deelde de minister mede dat, op niveau I, één derde van het kader onderbezet is en wat de ontvangers van belastingen betreft, de

helft van het kader ontbreekt. Dit laatste betekent een enorme handicap voor het bestrijden van de fiscale fraude in het Brussels gewest. Voorts had hij alle begrip voor het probleem van de onderbetaling van de best gekwalificeerde ambtenaren. Het ontbreken van eenvoudige fiscale wetgeving met een onmiddellijke praktische toepassing leidt ook tot een demotivering van het korps, wat ook zijn invloed heeft bij de bestrijding van de fraude.

Over de niet-fiscale ontvangsten kan ik het volgende zeggen. In antwoord op een vraag bevestigde de minister van Financiën dat de Staat niet van plan is de verkoop van gouden Ecu's voort te zetten, omwille van het feit dat de aanmaak en verkoopkosten nu te hoog liggen.

De daling van het aandeel van de Staat in de winsten van financiële instellingen is vooral het gevolg van een herziening van het door de Staat geboekte aandeel in de opbrengsten en van een herziening van het door de Staat geboekte aandeel in de opbrengst van financiële verrichtingen van de Nationale Bank, waarvan de opbrengst boven de 3 pct. rente naar de Staat komt. Deze herziening vloeit voort uit de evolutie van de rente en de wisselkoersen en uit een overschatting van de inkomsten.

Daar het regeerakkoord bepaalt dat de niet-fiscale ontvangsten een bedrag van ongeveer 10 miljard moeten opbrengen, zal de regering hiervoor een nieuwe oplossing moeten vinden.

In verband met de *ristorno's* aan de Gewesten en aan de Gemeenschappen antwoordde de minister van Financiën dat de *ristorno's* herberekend werden, overeenkomstig artikel 9 van de gewone wet van 9 augustus 1980 en rekening houdend met de ontvangstverwezenlijkingen van 1987.

Inzake de dotaties, bevestigde de Vice-Eerste minister en minister van Begroting dat er een meningsverschil is ontstaan tussen de nationale regering en de executieven betreffende de toepassing van het Sint-Catharina-akkoord. Het overlegcomité heeft dienaangaande nog geen beslissing genomen.

Een lid van de commissie vroeg inlichtingen omtrent de toestand van de rijksschuld, meer bepaald over deze van de gedebudgetteerde schuld. De minister van Financiën heeft daarover een uiterst belangrijke tabel gegeven waarin alle cijfers kunnen worden teruggevonden.

Op een vraag in verband met de lopende schuld-rating van België antwoordde de minister dat de «Japan Credit Rating Agency» (JCR) op 10 juli 1987 aan het Koninkrijk België een AAA-rating heeft verleend die sindsdien behouden bleef.

«Moody's» heeft in januari 1988 aan het Koninkrijk België een AA1-rating verleend, die sindsdien behouden bleef.

Tot nu toe heeft dit geen weerslag gehad op de uitgifte van de nieuwe leningen.

Over de evolutie van de rentevoeten in Europa zei de minister van Financiën dat de rentevoeten die na de crisis van oktober 1987 in de meeste Europese landen een neerwaartse tendens hebben vertoond, sedert de maand juni opnieuw aan het stijgen zijn. Ook hierover werden nota's gepubliceerd in het schriftelijk verslag.

Over het schuldbeheer werd gevraagd of de zogenaamde schuldcel van het ministerie van Financiën nog altijd bestaat. De minister van Financiën heeft daarop bevestigend geantwoord.

Tenslotte is er de herschikking van de openbare schuld. Een aantal leden vragen welke de bijdrage van de bankinstellingen zal zijn in de verlaging van de lasten van de schuld.

De minister van Financiën verwijst naar de regeringsverklaring waarin vermeld wordt dat in het kader van de begroting 1989, «de intrestuitgaven op marktconforme wijze en in overleg met de financiële sector zullen worden verminderd met 20 à 25 miljard onder meer door de schuldherstructureringsoperatie van 1986 te actualiseren, rekening houdend met de rentedaling die zich sedertdien heeft voorgedaan». De artikelen in het geheel van de rijksmiddelenbegroting, werden met eenparigheid van de 15 aanwezige leden aangenomen. Ook de rijksschuldbegroting werd eenparig goedgekeurd door de 15 aanwezige commissieleden. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à Mme Delruelle.

Mme Delruelle-Ghobert. — Monsieur le Président, je voudrais d'abord remercier le rapporteur pour son rapport précis et complet et lui exprimer l'appréciation de mon groupe quant à cette première intervention à la tribune.

Monsieur le Président, dans une histoire budgétaire qui a souvent connu des moments originaux, la présentation et la discussion du budget 1988 fera certainement date.

En principe, ce document, précédé d'un exposé général, traduit la politique que va suivre le gouvernement et précise les moyens pour la mettre en œuvre. De plus, le budget des Voies et Moyens doit, pour bien faire, être voté avant le début de l'année à laquelle il se rapporte.

Aujourd'hui, on nous présente un document déposé par l'ancien gouvernement, le 5 octobre 1987 — il y aura bientôt un an! —, accompagné d'un certain nombre d'amendements; mais on a soin de préciser que la crise ayant ralenti les travaux budgétaires, «l'exposé général du budget des Voies et Moyens ne reflète pas la vision politique du présent gouvernement» et aussi que «la politique, dont le gouvernement actuel répond, sera reflétée dans le feuillet d'ajustement des budgets 1988 et dans le budget 1989 qui seront présentés au parlement après les vacances parlementaires». Telle était la déclaration de M. Schiltz, Vice-Premier ministre et ministre du Budget à la Chambre des représentants, le 4 juillet dernier.

Alors, si on comprend bien, plus personne n'est responsable de la vision politique qui inspire le budget; certes pas l'ancien gouvernement, puisqu'il n'existe plus, et pas le nouveau, puisqu'il récuse cette vision. Au fait, quand je dis personne, je me trompe peut-être car il y en a une, le Premier ministre, qui a patronné la vision de l'an dernier et qui patronnera celle qu'on nous annonce pour l'automne; il atteindra ainsi à la double vision, dans un espace de temps historiquement inégalé.

Mais il faut être sérieux. Nous sommes persuadés que si le gouvernement avait consacré un peu moins de temps au volet institutionnel et avait agi en cette matière avec moins de précipitation, il aurait pu traduire sa politique et assumer sa responsabilité dans le domaine budgétaire en présentant des documents originaux.

Je ne conteste pas que les délais devenaient courts, mais on ne peut s'empêcher de penser que la formule choisie lui est apparue, à certains égards, comme avantageuse, fut-ce pour ménager les transitions ou des personnes, et aussi — qui sait? — pour brouiller certaines pistes de responsabilité.

Tous les amendements au budget déposés par l'actuel gouvernement ne sont certes pas dépourvus de signification politique, comme, par exemple, l'abandon des recettes espérées de la privatisation de certaines entreprises pas plus que ne sont innocentes, les tentatives, lors des débats parlementaires, d'attribuer à l'ancien ministre du Budget certaines déconvenues en matière de dépenses.

Celui qu'on décrivait hier comme un maniaque de la rigueur aurait été, en fait, un dangereux illusionniste, à la limite, un tricheur. Qui croira cela?

Dans un gouvernement, le ministre du Budget, quel qu'il soit, a de grandes responsabilités — et ce n'est pas M. Maystadt qui me contredira — mais il ne peut tout faire; quand des réductions de dépenses ont été décidées, c'est au chef du gouvernement qu'il appartient d'en appuyer l'exécution de son autorité.

M. le Vice-Premier ministre Schiltz, dont la personne n'est pas en cause puisqu'il n'était pas là, n'a pu que constater, dans ce qu'il a appelé son «état des lieux», quels étaient les départements qui n'avaient pas exécuté le plan d'assainissement, mais les responsables de ceux-ci, eux, sont toujours là.

Puisque j'évoque la nécessité de l'assainissement budgétaire — qui, au moins en paroles, n'est contesté par personne — je voudrais rappeler que lors de l'élaboration du programme, dit de la Sainte-Anne ou de Val-Duchesse selon le rôle linguistique, qui, pour l'essentiel, devait s'appliquer en 1986 et en 1987, on avait parfois mis en garde contre un freinage à court terme, de la dynamique de la demande intérieure.

En fait, on peut constater aujourd'hui qu'en 1987, le coût de l'ajustement des finances publiques a été relativement modéré au regard de l'ampleur des mesures prises.

Soutenue par le relèvement sensible du revenu disponible des particuliers et par la persistance d'une certaine faiblesse des prix, la consommation privée est demeurée mieux orientée qu'on ne le prévoyait initialement, de telle sorte que les effets multiplicateurs de la réduction des dépenses publiques sur l'économie belge ont été sensiblement neutralisés.

Par ailleurs, le fort degré d'ouverture sur l'extérieur de l'économie belge a également permis d'atténuer partiellement le poids de la mise en œuvre du programme de redressement budgétaire.

Enfin, l'introduction du programme de réduction du déficit budgétaire a coïncidé plus ou moins avec une phase d'expansion économique à l'étranger, permettant ainsi d'éviter que les mesures d'assainissement des finances publiques n'influent plus fortement sur les perspectives macro-économiques pour 1987.

Aujourd'hui, le nouveau gouvernement peut bénéficier d'un environnement économique bien meilleur que celui qui régnait lorsqu'en 1982, l'ancienne coalition entreprit son œuvre de redressement.

Les services d'études économiques sont à peu près unanimes pour penser que la croissance du PNB en Belgique devrait être, durant la période 1988-1989, légèrement inférieure à 2 p.c. en volume. On estime que les investissements des entreprises demeureront un facteur de dynamisme de la demande intérieure et renforceront l'adaptation de l'appareil productif à l'évolution quantitative et qualitative de la demande. Pour les années 1988 et 1989, la formation brute de capital fixe des entreprises progresserait, à prix constants, à un rythme de 5 p.c. l'an.

En outre, on note d'autres facteurs favorables qui influenceraient l'évolution de l'économie belge en 1988 et 1989 :

— La hausse des prix à la consommation — 1,4 p.c. en 1988 et 1,8 p.c. en 1989 — resterait assez semblable à celle des deux dernières années.

- Le taux de chômage, dont l'évolution à la baisse s'est manifestée très sensiblement dès la seconde moitié de 1987, représenterait 10,5 p.c. de la population active en juin 1989, soit 1 p.c. de moins qu'en juin 1986.

— Le surplus de la balance courante resterait encore substantiel — environ 1,4 p.c. du PNB fin 1989 —, bien que moins important qu'en 1986 étant donné qu'il était alors de 2,4 p.c. du PNB.

Dans ce contexte, le gouvernement a d'autant plus le devoir de poursuivre l'effort budgétaire entrepris par son prédécesseur et déjà réussi d'une manière appréciable.

Cet effort reste indispensable afin de briser les mécanismes d'auto-alimentation des déficits engendrés par la charge de la dette publique et d'assurer, pour le moyen terme, la possibilité d'une politique budgétaire autonome. En outre, on ne peut tenir pour acquis que l'épargne privée permettra un financement intérieur du déficit aussi aisé qu'auparavant et, dans ce cas, le retour marqué aux emprunts à l'étranger se manifesterait fatalement.

L'effet boule de neige des charges de la dette a été décrit d'une manière très précise dans le rapport du Conseil supérieur des Finances, publié au *Moniteur belge* le 5 mars 1988 : « Chaque année, l'endettement des pouvoirs publics représente un pourcentage croissant du PNB. L'auto-accumulation de la dette par le biais des intérêts dus sur elle joue en la matière un rôle particulier de par son automaticité. Pour que le gonflement automatique de la dette, par sa charge d'intérêt, ne soit plus explosif, il faudrait, toutes choses égales par ailleurs, c'est-à-dire le déficit hors intérêt étant maintenu constant en termes de produit national, que le taux d'intérêt moyen appliqué à la dette soit inférieur au taux de croissance du PNB.

A défaut, une stabilisation de la dette publique en pourcent du produit national ne peut s'obtenir qu'en réalisant un excédent sur les opérations budgétaires, paiements d'intérêt non compris, d'autant plus important que le niveau initial de la dette est élevé

et l'écart entre les taux d'intérêt et de croissance économique considérable... ».

La seule voie à suivre est ainsi bien indiquée : obtenir un excédent sur les opérations budgétaires, paiement d'intérêts non compris.

On peut aussi, bien entendu, aider à la réalisation de l'objectif en recherchant des procédures imaginatives conduisant à une réduction limitée du montant des paiements d'intérêt sur la dette, sans effet spoliateur.

En bref, la politique qui s'imposerait aujourd'hui encore demeure austère et, disons-le, impopulaire.

Certains aspects du programme gouvernemental, tout comme les déclarations de nouveaux ministres, font penser que cette politique pourrait ne pas être suivie et qu'il ne faudra pas longtemps pour s'en apercevoir.

M. Seeuws, vice-président, prend la présidence de l'assemblée

C'est pourquoi, bien qu'il ne nous soit pas totalement étranger, nous ne pourrions voter le budget des Voies et Moyens assorti des amendements du gouvernement. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Buchmann.

De heer Buchmann — Mijnheer de Voorzitter, eerst en vooral feliciteer ik de rapporteur met zijn *maiden speech*. Ik ben het natuurlijk volkomen eens met de regering als zij de sanering van de overheidsfinanciën prioritaair stelt. De vraag rijst alleen in hoeverre de regering in staat zal zijn, zeg maar de wil zal hebben, om op budgettair en financieel gebied nog binnen de eerstkomende weken de nodige maatregelen te treffen om tegen het einde van het begrotingsjaar 1988 een ontsparing van de openbare financiën te voorkomen. Als de regering toegeeft aan de intenties van sommige ministers, mag worden gevreesd dat de bedoeling om het netto te financieren saldo voor 1989 tot 7 pct. van het BNP terug te brengen, ernstig in gevaar wordt gebracht.

Ik betreur dat de regering is afgeweken van de oorspronkelijk geplande 7,4 pct. van het BNP om uiteindelijk voor 1988 een tekort van 462 miljard te aanvaarden of 8,5 pct. van het BNP, wat volgens mij veel te hoog ligt. Dit is te hoog omdat de regering niet direct de voorrang heeft verleend aan de economische en budgettaire materies. Van bij de eerste pogingen tot vorming van de regering bleek dat de staatshervorming prioriteit kreeg boven de sociaal-economische problemen. Nochtans had de Eerste minister net vóór de verkiezingen aangekondigd dat de volgende regering zich eerst diende te buigen over een beperkt sociaal-economisch en financieel programma om in een later stadium op een serene wijze een verdere staatshervorming uit te werken. Vandaag constateer ik juist het tegenovergestelde met alle gevolgen van dien voor de sanering van de overheidsfinanciën.

Deze te hoge 8,5 pct. van het BNP is eveneens te wijten aan het feit dat sommige beslissingen overwogen door de vorige regering, door de huidige regering niet werden uitgevoerd. Ik denk onder meer aan de verkoop van ECU's en aan privatisering van sommige overheidsinstellingen. Ondanks de algemene tendens tot privatisering van overheidsbedrijven in de ons omringende landen blijkt de regering voor goed afgestapt te zijn van de reeds geplande privatiseringsinitiatieven. Er wordt wel gesproken over een grotere beheersautonomie en over meerjarige beheersovereenkomsten, wat echter niet wijst op ontstaatsing, integendeel.

De politieke inmenging in deze bedrijven zal dus nog vergroten, zonder kwaliteitsverbetering voor de burger en zonder effectieve concurrentie. Hierdoor zullen geen nieuwe ontvangsten naar de nationale overheid gaan en men kan zich ook afvragen of met het oog op 1992 de zuivere overheidsbedrijven de concurrentie op de grotere interne en vrije markt zullen aankunnen. In de gegeven omstandigheden moet men daar de grootste twijfels over hebben, zodat de voorgestelde maatregelen

len van de huidige regering ter zake enkel een gemiste kans inhouden.

De begrotingsdoelstelling van 8,5 pct. ligt eveneens te hoog omdat bepaalde maatregelen die door de vorige regering waren goedgekeurd, niet werden uitgevoerd. Zo is gebleken dat, inzonderheid in de sociale sector, heel wat beslissingen onuitgevoerd bleven, wat ontegensprekelijk een verder structureel deficit in die sector en ook in de rijksmiddelenbegroting inhoudt.

Het begrotingsobjectief van 8,5 pct. tenslotte is als streefcijfer te hoog omdat, juist door geen rekening te houden met de economische en financiële prioriteiten, de huidige regering te gemakkelijk heeft ingestemd met een aantal bijkredieten. Men schijnt al te vlug te vergeten dat voorgaande regeringen het begrotingstekort van 12,9 pct. van het BNP in 1982 hebben teruggebracht tot 8,1 pct. van het BNP in 1987. Dit gegeven, dat de Vice-Eerste minister en minister van Begroting tijdens de commissiebesprekingen ter informatie heeft vermeld, schetst zeer duidelijk de evolutie van het netto te financieren saldo van de staat in de afgelopen vijf jaar. Het is onomstootbaar vast te stellen dat het huidige voorgestelde cijfer van 8,5 pct. een duidelijke ommekeer inhoudt. Tot hiertoe heeft de regering evenwel de reden van deze ommekeer, noch haar vernieuwingsbeleid inhoudelijk bekendgemaakt. Volgens de regeringsverklaring zou de regering nochtans voor het zomerreces de begroting 1989 met het geheel van de besparingen indienen. Kan de regering deze verbintenis naleven? Zal zij de noodzakelijke accenten die het sociaal-economisch beleid moeten stimuleren eveneens bekendmaken?

Gezien het reeds eerder geciteerd begrotingsdoel om het netto te financieren saldo voor 1989 tot 7 pct. van het BNP terug te dringen, wordt nogal eens vaak door verschillende regeringsleden benadrukt dat vooral in het begin van de huidige legislatuur een ernstige begrotingssanering, ook via de uitgavenbeperkingen, nodig zal zijn. Bij de uitvoering ervan zullen de vrijwaring en de bevordering van de economische groei en de tewerkstelling centraal moeten staan. Dit moet worden bereikt via de verhoging van de koopkracht voor de gezinnen, voortvloeiend uit de fiscale hervormingen, uit de selectieve relance en uit de sociale correcties.

De fiscale hervorming kan pas gevolgen hebben, zoals het verhogen van de koopkracht, vanaf 1990, en kan zeker nog geen invloed hebben op de rijksmiddelenbegroting 1989.

Steeds op het vlak van de sanering van de overheidsfinanciën, verwijs ik naar een recente studie van de Nationale Bank, waarin wordt beklemtoond dat, zo men het sneeuwbal effect van de openbare schuld wil stoppen, de openbare uitgaven tegen 1992 moeten worden verminderd om een netto te financieren saldo te verkrijgen dat de 4 tot 4,2 pct. van het BNP niet mag overschrijden. Dit veronderstelt een spaarplan van meer dan 200 miljard. Concluderen dat het niet nog nodig zal zijn extra te besparen om die besparing te realiseren, juist omdat de grote trekken reeds in het regeerakkoord staan vermeld, is een zeer gevaarlijke uitgangspositie.

In de veronderstelling dat men het regeerakkoord strikt wil toepassen, moet er een besparing van 4 pct. of 200 miljard komen. Deze vertekende analyse schept de illusie dat een verdoezelde sanering met weinig inspanning kan worden bereikt.

Waarom zou men zich immers nog zorgen maken, wanneer kan worden bewezen dat de voorgestelde besparingen voldoende zijn? Dat de besparingen door concrete maatregelen moeten worden ondersteund, wordt vergeten.

Wanneer de financieel-economische situatie en/of vooruitzichten verkeerd en/of onvoldoende beoordeeld of ingeschat zijn, kan dit zware gevolgen hebben voor de rijksfinanciën.

Gezien al deze vaststellingen en gezien de lichtzinnigheid waarmee sommige ministers die een departement van de sociale sector beheren omspringen met hun cijfergegevens — vooral het departement van de sociale zekerheid — heb ik er veel moeite mee om aan te nemen dat de regering in 1989 een netto te financieren saldo van 7 pct. zal kunnen realiseren. Het ontbreekt de regering aan politieke wil en moed. Hoe is het

anders te verklaren dat de regering nog altijd niet bereid was mee te delen met hoeveel het netto te financieren saldo na 1989 moet worden teruggeschoefd?

Dit begrotingsavontuur, deze onzekerheid voor de toekomst van het land en zijn bevolking keurt de PVV-fractie ten stelligste af. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Cooreman.

De heer Cooreman. — Mijnheer de Voorzitter, allereerst dank ik de rapporteur. De bespreking in de commissie is niet onder de beste voorwaarden verlopen. Er blijven heel wat vragen bij de commissieleden, maar samen met de secretaris heeft de rapporteur er onder zeer moeilijke omstandigheden het beste van gemaakt. Het verslag is zeer behoorlijk en bevat een heleboel documentatie. Laten we hopen dat wij er ernstiger werk van kunnen maken bij de volgende begroting.

Buiten het parlement bestaat de indruk dat men in een fase gekomen is dat er weer heel wat uitgaven kunnen worden gedaan. Wij zien geregeld ministers op de televisie verschijnen zoals de minister van Sociale Zaken die zegt dat hij aan de kinderen tot twaalf jaar gratis brillen zal geven. Ik weet niet hoe die minister besparingen zal organiseren. Hij zal dus meer moeten besparen in de andere sectoren, want wij weten dat er een enorm deficit is. De minister van PTT zal een paar 1 000 postbeambten aanwerven, omdat er moeilijkheden zijn bij de post.

Ik zie niet hoe men kan besparen als er enkele duizenden nieuwe aanwervingen worden gedaan terwijl sommige ambtenaren geen werk hebben te doen. Zij zijn benoemd, maar zij hebben geen bezigheid.

Wij horen dan een vriendelijke dame, bevoegd inzake pensioenen, verklaren dat er geen problemen zijn met de pensioenen en dat zij pensioenen *à la carte* voorstelt vanaf 55 of 60 jaar. Immers, slechts een klein percentage vrouwen boven de 55 jaar blijkt nog een economische activiteit uit te oefenen. Waarom niet voorstellen, eerst pensioenen te nemen gedurende 20 jaar en dan achteraf te werken. Dat zou nog een andere verdeling betekenen van het werk. Men spiegelt dus de bevolking — althans degenen die de politici nog ernstig nemen — voor dat voortijdig met pensioen zal kunnen worden gegaan, terwijl wij goed weten dat er geen reserves zijn voor de pensioenen en dat, als men de pensioenen wil uitbetalen volgens de bestaande wetgeving, de pensioenbijdragen voor de loontrekkenden moeten worden verhoogd van 16,38 tot 33 pct. in het jaar 2000. Vandaag reeds rijzen er problemen in de pensioensector en toch lijkt men te beloven dat het nog beter kan dan vandaag.

Waarom leg ik hierop de nadruk? Enerzijds verklaart de minister van Begroting terecht dat er een besparing moet komen van 2,5 pct. op de globale uitgaven van de Staat. Ik meen dat niemand dit zal ontkennen, ook niet in het Parlement. De grote moeilijkheid is te bepalen hoe ze moeten gebeuren. Het is bijzonder gevaarlijk enerzijds *la politique du cœur* te willen voeren en anderzijds goed te weten dat op het einde van volgend jaar voor het netto te financieren saldo 7 pct. van het BNP moet worden bereikt. De staatssecretaris voor Financiën heeft in zijn *maiden speech* hier op de tribune gezegd dat zelfs 4 pct. van het BNP moet worden behaald en ik ben het hiermee volkomen eens. Trouwens, de meeste leden in de deze vergadering weten dit zeer goed. Wij moeten een grotere inspanning doen om tot een lager percentage te komen dan 7 pct., indien wij ooit uit de moeilijkheden willen geraken.

Als geen consensus kan worden bereikt tussen Parlement en regering in verband met de besparingen, dan zullen wij problemen blijven hebben.

Ik wil inzake *la politique du cœur* een kleine anekdote vertellen. Ik ken een hoge ambtenaar die zeer gelukkig was getrouwd met een zeer vriendelijke vrouw die hem bijzonder goed verzorgde. Hij kreeg op tijd zijn pantoffels 's avonds, zij deed niet te veel zout op de patatjes en niet te veel suiker in de rijstpap; zij zorgde ervoor dat hij op tijd ging slapen en niet te veel uitging. Op een bepaalde dag stierf zijn vrouw bij een ongeval en de man was niet te troosten. Maar hij had gelukkig een zeer jonge

secrétresse die hem zei: maar, mijnheer Armand, u moet dat zo niet opnemen, u moet naar de toekomst kijken, de zon schijnt nog. Na enkele maanden was de heer Armand hertrouwd en hij vond het leven weer schitterend. Hij mocht zout op zijn patatjes doen en suiker in zijn rijstpot. Hij sliep weer goed, want hij had geen koude voeten meer. Maar, zijn bloeddruk steeg alsmede zijn cholesterolgehalte. Het gevolg was dat hij een jaar later dood was. Iedereen was gelukkig; hij was gelukkig gestorven, de jonge weduwe had een goed pensioen op zeer jonge leeftijd, een andere ambtenaar nam zijn plaats in.

La politique du cœur had weer zeer goed gewerkt.

Hiermee bedoel ik dat men, door altijd maar te beloven en niet in te zien welke de gevolgen zijn van de beloften, om moeilijkheden vraagt. Het is jaar na jaar gebeurd en het gebeurt vandaag nog. Zo komt men tot een situatie waardoor geen sociaal beleid meer mogelijk is. Als de druk van de intrestlasten te hoog zal zijn geworden en wij onze schulden niet meer kunnen betalen, zullen wij geen kans meer hebben een goed sociaal beleid te voeren.

De uitdagingen waarmee wij worden geconfronteerd werden uitvoerig besproken in de commissie voor de Financiën. Ten eerste, er is een jaarlijks terugkerend veel te groot tekort op de begroting, wat een stijging van de schuld tot gevolg heeft en hogere rentelasten. Hierdoor ontstaat het sneeuwbal-effect.

Ten tweede, België, maar dit is niet het enige land, kent een te grote werkloosheid, maar wij moeten voorzichtig zijn bij het interpreteren van de gegevens. De heer Herman Buelens heeft een boeiende studie gepubliceerd: *De Onvoldragen Welvaartsstaat*, waarin hij macro-economisch berekend heeft wie werk heeft, wie het economisch vermogen uit arbeid krijgt, en dat zijn de jongeren, en wie de opbrengst heeft van het spaarvermogen, de interesten, en dat is de oudere generatie.

Wanneer de jonge gezinnen haast allemaal pogen twee inkomens te verwerven om allerlei redenen — de tijd is te kort om daarop in te gaan — komen wij tot een derde probleem, de dalende nataliteit. Er zijn bijna geen gezinnen meer met drie kinderen. Om de bevolking op peil te houden zijn er nochtans 2,7 afgerond 3, kinderen nodig per modaal gezin, maar dit aantal wordt niet meer bereikt.

Deze denataliteit blijkt ook uit het overschot van vier miljard voor de kindertoeslagen in de sector van de loontrekkenden en van één miljard in de sector van de zelfstandigen. Er zijn echter enorme tekorten voor de pensioenen en de ziektevergoedingen en -verzorging. Men wil eenvoudig die vier miljard overhevelen om op die manier zoveel minder te moeten besparen. Dit is bijzonder gevaarlijk voor de toekomst van België, ook voor die van Vlaanderen want de Vlaamse leeuwen zijn niet moediger dan de Waalse hanen. Dat blijkt uit de cijfers. Wij gaan Duitsland achterna dat er op dat vlak veel slechter aan toe is dan ons land.

Er is een bijkomende uitdaging: de fiscaliteit en de parafiscaliteit zijn veel te hoog. Iemand die 1 000 000 frank per jaar verdient, kost zijn werkgever 1 500 000 frank maar krijgt niet eens 600 000 frank netto in handen.

Zoiets is onbegrijpelijk en de mensen zijn dan ook geneigd dit niet te geloven tot wanneer ze er de cijfers op nakijken.

Wij hebben geen reserves voor de pensioenen en het aantal gepensioneerd stijgt elk jaar. Automatisch moet dus ook de begroting stijgen, in 1988-1989 jaarlijks met 3 à 4 miljard. Dat is geen sneeuwbal-effect, maar een enorme aangroei die in de cijfers geschreven staat.

Welke zijn de oplossingen? Wij zijn hier niet alleen om kritiek uit te oefenen of vaststellingen te doen, maar om samen, het Parlement, de regering en het land, te zoeken naar oplossingen voor de problemen. De Vice-Premier en minister van Begroting heeft in de commissie gezegd dat er een consensus moet groeien in het land om te weten in welke richting wij de oplossingen moeten zoeken voor deze problemen. Ik wens een zevental suggesties te doen.

Allereerst herneem ik wat in de commissie werd gezegd tijdens de besprekingen en de hoorzittingen. De heer Maldague, commissaris van het Plan, heeft een uitstekende toespraak gehouden

en ik nodig alle collega's uit de verslagen te lezen, niet alleen in verband met wat de heer Maldague heeft gezegd, maar ook met de uiteenzettingen van gouverneur Godeaux en de professoren Quaden, Verwilt en Vuchelen wier analyses en suggesties uiterst interessant zijn.

Commissaris Maldague zei dat indien men door een betere coördinatie van de staatsfuncties kon komen tot een besparing van 1 pct. van de geldstromen die door de overheid worden beheerd, dit een besparing van 50 miljard wordt. De regering — indien ze blijft leven, wat we hopen — moet vóór het einde van volgend jaar 85 miljard besparen. We weten niet hoe en waar. Indien ze erin slaagt de staatsfuncties beter te coördineren heeft ze meteen een buitengewoon belangrijk gedeelte van de oplossing gevonden.

Ik zal concrete voorbeelden geven. Ik laat in het midden of men meer postbode nodig heeft. Indien het echter zo is, zou men ze moeten recruter bij de bestaande ambtenaren van de Staat. Men mag niet tot nieuwe aanwervingen overgaan in het arrondissement Sint-Niklaas of een arrondissement waarin de minister woont. Mensen, die reeds een staatsfunctie hebben, moeten worden geherkwalificeerd. Dan zal het aantal staatsambtenaren niet toenemen. Dit is in het voordeel van een ieder.

Het ministerie van Financiën is onderbemand. Het gevolg is dat de belastingen te traag worden geïnd, dat ze slecht, onvoldoende en veel te laat worden ingekohierd en dat de fiscale fraude elke dag toeneemt. Wie zijn ogen openhoudt, merkt dat deze bestendig toeneemt. In het arrondissement Brussel gebeurt de controle na zes of zeven jaar. Vele verstandige belastingplichtigen — maatschappijen en fysieke personen — verhuizen en kiezen Brussel als domicilie. Ze vinden Brussel een fiscaal paradijs en Brussel is dus voor hen de mooiste stad in Europa. Zeer snel zouden honderden tot duizenden financieel ambtenaren moeten worden gerecruteerd uit de ongeveer 950 000 staatsambtenaren. Men moet ze herscholen en vormen en wellicht ook een promotie geven.

De ambtenaren, vooral de goede, worden in verhouding tot hun prestatie slecht betaald. Ze worden ontmoedigd. Op dit vlak zou men veel positiefs kunnen doen.

Een ander voorbeeld is het Nationaal Instituut voor de Statistiek dat bijzonder traag werkt. Sommige statistieken worden twee tot zeven jaar na de feiten gepubliceerd als de cijfers niet bruikbaar meer zijn. Nochtans is de prestatie geleverd. De statistieken kosten geld en de dienst is onderbemand.

Waarom zou men niet informatiseren en reorganiseren? Met de besparingen kan men de goede ambtenaren beter betalen en zal men sneller over de gegevens kunnen beschikken. Iedereen vaart er wel bij en het land wordt er een grote dienst mee bewezen.

Wij moeten investeringen in België en de verkoopspromotie van Belgische goederen in het buitenland meer stimuleren. Dit wil niet zeggen dat men alle bestaande mogelijkheden moet blijven behouden. Men moet ze evalueren.

Alleen door nieuwe investeringen in België kan men de werkgelegenheid behouden en doen toenemen en zullen de belastingen groeien.

Mensen die werken, betalen belastingen en sociale zekerheid. Economische activiteiten leveren belastingen op.

Ik pleit voor een grondige aanmoediging van de investeringen en voor een terugkeer van de Belgische kapitalen naar België. Dat moet gebeuren op een verstandige manier. Vreemde kapitalen moeten naar België worden «uitgenodigd.» Zij doen de rentevoeten dalen, wat goed is voor de Staat en voor de privé-sector.

De spaarquota zijn ondanks de crisis en de werkloosheid bijzonder hoog in ons land. Dit betekent dat men, meer nog dan vroeger, de bouw kan stimuleren. Ik pleit concreet voor een vermindering van de registratierechten tot 6 pct.

Men zou dit zeker kunnen invoeren voor gebouwen die ouder zijn dan 20 jaar. Dit zou de verkoop doen stijgen. Een oud gebouw dat verkocht wordt, wordt gerenoveerd en zo wordt ook de werkgelegenheid in de hand gewerkt. Men kan op dit vlak dus werkelijk een toename van de inkomsten van de Staat

teweegbrengen. Een vermindering van de lasten betekent dus niet noodzakelijk een vermindering van de inkomsten. Op deze manier kan men in het bijzonder de werkgelegenheid doen toenemen en uiteindelijk ook de rentevoeten doen dalen.

Ik pleit ook voor een uitgesproken gezinspolitiek. De nataliteit daalt en wij kunnen dit probleem niet alleen met de klassieke middelen oplossen. Wij moeten — en ik pleit hier voor werkgelegenheid en nataliteit samen — de gezinstewerkstelling stimuleren. Er is een kleine poging daartoe gedaan met de wet van 4 augustus 1988, waardoor huispersoneel onder bepaalde voorwaarden mogelijk was, namelijk met een minimum van 100 000 en een maximum van 400 000 frank. Deze wet was echter zeer gesofisticeerd en men heeft twee jaar op de koninklijke besluiten moeten wachten, zodat de wet feitelijk niet is toegepast. Indien men de moed heeft deze beperkingen weg te nemen, zouden oude mensen in plaats van verzorging te moeten krijgen in instituten en homes, weer bij hen thuis tegen betaling kunnen worden verzorgd. Gelukkig kunnen tienduizenden oudere mensen dank zij het pensioen en de inkomsten die zij hebben, dit zelf betalen. Indien de hulp fiscaal aftrekbaar zou zijn, al was het maar voor 80 pct., dan zou men op deze manier heel wat mensen kunnen helpen: bejaarden, ouderen, gehandicapten en in het bijzonder gezinnen met kinderen. Het probleem is immers dat, zodra een tweede of een derde kind geboren wordt, de vrouw geen keuze meer heeft en moet thuisblijven of iemand moet vinden die op de kinderen komt passen. Nu wordt vaak een beroep gedaan op een familielid, een onthaalmoeder of een kribbe. Dit zijn eigenlijk slechte oplossingen. Indien deze jonge mensen een beroep zouden kunnen doen op buitenstaanders, die voor een activiteit van 5 of 6 uur per dag een vergoeding krijgen die het gezin fiscaal mag aftrekken, zou men aldus werkgelegenheid scheppen en de Staat inkomsten geven. Mensen zouden uit de werkloosheid verdwijnen en zouden zich beter voelen, wat zeer belangrijk is.

Een jonge vrouw of man die een dergelijk gezin helpt, voelt zich erkend, waardig als mens en nuttig in de maatschappij. Ook het gezin dat geholpen wordt zou veel meer welzijn kennen.

Op die manier zouden er meer gezinnen komen waar een derde kind en zelfs een vierde kind welkom is. In de huidige omstandigheden is het voor vele gezinnen uitgesloten meer dan twee kinderen te hebben zonder dat de grootmoeder te veel belast wordt. Op het ogenblik bevinden wij ons sociologisch gezien in een situatie waarin wij moeilijkheden geschapen hebben voor onze gezinnen, die echter op een verstandige wijze kunnen worden opgelost.

Ik heb reeds gesproken over de fiscale fraude. Men moet ter zake een regularisatiemogelijkheid onderzoeken, zoals mevrouw D'Hondt dat vroeger gedaan heeft voor het kijk- en luistergeld tijdens de vorige legislatuur. Wij moeten, eventueel samen met de geplande fiscale herworming, de mogelijkheid scheppen voor de mensen om zich fiscaal in orde te stellen door het betalen van hun belastingen. Ik ga daar nu niet verder op in, maar zal later een wetsvoorstel dienaangaande indienen.

Tenslotte is er het probleem van de pensioenen. Er zijn geen reserves voor de pensioenen. Het is dus bijzonder gevaarlijk te beloven de pensioenen te verhogen of aan te kondigen dat men voortaan *à la carte* vroeger met pensioen zal kunnen gaan. Er zijn echter nog een aantal oplossingen voor het probleem van de pensioenen.

Ik stel voor te werk te gaan zoals thans in Nederland gebeurt. Men zou aan iedereen een basisstaatspensioen moeten geven, zowel aan de ambtenaren, de loontrekkenden en de zelfstandigen, als aan degenen die niet gewerkt hebben. Op die wijze zou iedereen een behoorlijk gewaarborgd inkomen hebben, bijvoorbeeld van 20 000 frank per maand per gezin, en zou er een enorme vereenvoudiging tot stand komen van de tientallen pensioenregelingen die wij thans kennen. Daarnaast zou er een bijkomend beroepspensioen moeten komen voor ambtenaren, arbeiders, bedienden en zelfstandigen. Er dienen uiteraard ook overgangsmatregelen te worden genomen, want die situatie kan niet in enkele jaren worden opgelost. De afspraken aangaande dit beroepspensioen moeten met de betrokken groepen zelf worden vastgelegd, bijvoorbeeld in een CAO. Daarbij komt dan de derde factor, een individueel aanvullend pensioen, zoals

wij dat trouwens vandaag reeds kennen via een levensverzekering en/of pensioensparen.

Op deze manier zou men miljarden kunnen besparen op allerlei administratiekosten. Bovendien zou men een enorme sociale zekerheid bieden aan alle personen ouder dan 65 jaar, daar waar er nu toch talrijke problemen zijn. De politici zouden natuurlijk een deel van hun dienstbetoon verliezen, want iedereen zou dan een pensioen krijgen zonder dat bijvoorbeeld een parlementslid nog hoeft te bemiddelen, wat mijns inziens een goede zaak zou zijn.

Ik stel voor hierover eens na te denken en enkele berekeningen te maken. Dit kan natuurlijk niet op één dag gebeuren. Wij moeten echter creatief naar oplossingen zoeken, indien wij een hoopvolle toekomst willen scheppen voor de jeugd van ons land. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. de Wasseige.

M. de Wasseige. — Monsieur le Président, je remercie le rapporteur pour la qualité de son rapport qui résume bien l'ensemble des travaux de la commission, et présente à notre assemblée une vue claire du problème qui nous est soumis aujourd'hui.

Je souhaite me référer brièvement à quelques éléments de l'accord du gouvernement et, le paraphrasant, dire « qu'il ressort des différents rapports d'études qui viennent d'être publiés, qu'en plus de la préoccupation première, qui est l'emploi, l'ampleur du déficit des finances publiques, la tension très grande entre le coût du travail brut et le revenu professionnel net et enfin la structure de l'appareil de production mettent un frein au développement économique normal du pays. » L'accord de gouvernement stipule encore: « La croissance de l'emploi et la lutte contre le chômage constituent le principal sujet de préoccupation du gouvernement. Ce souci doit être présent dans chaque domaine de la politique, tant dans la politique économique que dans la fiscalité, la politique de l'éducation, la politique budgétaire et la politique sociale. »

L'examen du budget des Voies et Moyens est traditionnellement l'occasion d'effectuer un tour d'horizon global de la politique économique et budgétaire que le gouvernement souhaite mener et de se pencher sur la façon dont il compte réaliser les objectifs qu'il s'est fixés dans la déclaration gouvernementale et dans l'accord de gouvernement.

Or, le ministre du Budget et le ministre des Finances ont spécialement attiré l'attention sur le solde net à financer, qui devrait être ramené à la fin de 1989 à 7 p.c. du PNB. Pour atteindre cet objectif, des économies sont certes nécessaires, mais il conviendrait, selon moi, de ne pas nous limiter à cette seule préoccupation en faisant passer au second plan les domaines que je viens d'énoncer et qui figurent, dans l'accord du gouvernement.

Si je plaide en vue d'éviter de trop réduire les dépenses, on objecte qu'une politique keynésienne conduit à des dérapages, et a d'ailleurs prouvé son inefficacité.

Or, les mécanismes globaux d'une économie — décrite d'ailleurs par Keynes — jouent inversement, que l'on envisage d'effectuer des dépenses supplémentaires ou que l'on envisage de les réduire. En effet, en réduisant les dépenses, la demande s'amenuise, entraînant un effet multiplicateur inverse sur cette demande, ce qui contracte l'activité économique.

C'est pourquoi il est important de ne pas opérer linéairement ces réductions de dépenses — pourtant obligatoires aujourd'hui, je ne le conteste pas — sur n'importe quel poste. Certains postes ont des effets directs et immédiats sur l'emploi, d'autres non; certains ont un effet multiplicateur important parce qu'ils compriment l'activité économique plus encore que le montant réel de la dépense, d'autres ont un effet multiplicateur faible. Je citerai deux exemples.

Tout d'abord, l'entretien et la modernisation des bâtiments publics. Opérer une économie sur ce poste n'est pas sans gravité car on atteint directement l'emploi et l'on accroît les charges ultérieures.

Opérer par contre, des économies d'énergie n'atteint pas l'emploi et n'a qu'une incidence très faible sur l'activité économique.

Ensuite, la SNCB. Si l'on réduit les investissements de la SNCB, on affecte dans l'immédiat l'activité économique d'une série d'entreprises de même que l'emploi, et l'on compromet les efforts de productivité et de restructuration indispensables. On expose ainsi cette entreprise à connaître ultérieurement des difficultés supplémentaires. Par contre, le fait d'alléger les charges financières de la SNCB n'a que peu ou pas du tout d'impact sur l'emploi et aucun effet négatif sur l'activité économique.

Quand la Sabena achète des Boeing sans aucune compensation pour l'économie belge, cette dépense ne tient absolument pas compte des objectifs de la politique économique et sociale que le gouvernement définit dans son accord. Si elle achetait un Airbus, ce serait quelque peu différent, de même si l'on obtenait des compensations.

On peut multiplier les exemples qui montrent bien la politique à mener.

On a beaucoup parlé, avec raison, de réduire l'effet boule de neige de la dette publique. Quand cet effet se produit-il? Lorsque le taux d'intérêt est plus élevé que le taux de croissance du produit national brut.

Nous nous trouvons devant trois, voire quatre possibilités de réduire cet effet boule de neige. La première est toute action ayant pour effet de faire baisser les taux d'intérêt de la dette publique. La deuxième, toute mesure ayant pour effet d'accroître le taux de croissance du produit national brut, soit par la croissance en volume du PNB, soit par une légère inflation. Quand les prix montent, le PNB en valeur augmente aussi. A ce sujet, ne me faites pas dire que je suis pour une politique inflationniste de première force. Je ne suis pas contre une légère croissance du prix qui a un effet stimulant pour l'économie et un effet bénéfique indiscutable dans la maîtrise de l'effet boule de neige.

La troisième possibilité consiste à pratiquer des économies sur d'autres postes que la charge d'intérêt.

Or, il ressort des discussions en commission — l'intervention de Mme Delruelle l'a souligné — que la tendance actuelle du gouvernement est bien de privilégier cette dernière possibilité: des économies sur d'autres postes que la charge d'intérêt.

En agissant exclusivement sur cet élément, nous obtiendrons, je le crains, un effet négatif, certains diront pervers, sur le taux de croissance qui risquera de baisser.

Par conséquent, on risque de ne rien gagner. Les six années qui se sont écoulées sous des gouvernements précédents ont bien montré — les chiffres le prouvent — que toute la politique d'austérité n'a pas réduit le déficit financier des pouvoirs publics.

Effectivement, le déficit de l'année écoulée a été ramené, soit 80 milliards de moins qu'au cours des années antérieures, mais ce résultat n'a été atteint que grâce à une certaine manipulation de la dette. Il y a d'une part le réaménagement de la dette publique qui porte sur 30 milliards et d'autre part la baisse des taux d'intérêt au niveau international qui a entraîné, sans que ce ne soit aucunement le résultat de la politique d'austérité, une baisse du taux d'intérêt de la dette publique.

Par conséquent, toute la politique d'austérité qui a été menée — Dieu sait si elle a pesé sur les ménages, sur les revenus du travail et de remplacement —, n'a pas abouti à réduire de manière significative le déficit des Finances publiques et n'a, en tout cas, pas réduit l'effet boule de neige. Or, nous souhaitons que la politique du gouvernement soit conforme à l'accord de gouvernement: agir en tenant compte en priorité de l'emploi et de la restructuration de l'économie belge et en particulier de l'économie wallonne.

Il ne faut pas pratiquer le fétichisme des chiffres et vouloir ramener à tout prix le solde net à financer à 7 p.c. du PNB. Plusieurs experts, en commission des Finances — et le Président nous l'a rappelé tout à l'heure —, ont estimé qu'un tel objectif

est assez absurde, notamment quand il ne correspond pas à la réalité économique dont les points essentiels sont l'emploi, la réduction du chômage et l'adaptation des structures de production de ce pays. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Bremaeker.

De heer De Bremaeker. — Mijnheer de Voorzitter, ik feliciteer de rapporteur, de heer Weyts, met het zeer degelijke en vrij omvangrijke verslag over de werkzaamheden in de commissie voor de Financien.

Aan de fundamentele opstelling van de Rijksmiddelen- en de Rijksschuldbegroting 1988 heeft de SP niet deel kunnen nemen omdat zij in de oppositie was. Haar enthousiasme is dan ook gematigd.

De Rijksmiddelenbegroting voor 1988 is in feite een hybride schrijfwerk. Enerzijds is zij de emanatie van het beleid van de vorige regering en anderzijds gaat ze gepaard met een aantal amendementen om ze aan te passen aan de begrotingscontrole 1988, dus aan de — zoals de minister van Begroting het eufemistisch uitdrukt — opgetreden evolutie in de beschikbare middelen.

Ook de departementsbegrotingen van het jaar 1988 zullen — zoals ze waren opgesteld door de vorige regering — ongewijzigd worden ingediend, maar ze zullen vergezeld zijn van de nodige amendementen ten einde ze aan te passen aan de gegevens van de begrotingscontrole 1988.

Slechts de Rijksmiddelenbegroting van 1989 zal de uiting worden van het beleid van de huidige regering, een beleid waarvan de basis gelegen is in het gesloten regeerakkoord van de huidige coalitie.

De SP zal als een correcte regeringspartner de begrotingen goedkeuren. Evenwel doet zij dit zonder veel enthousiasme omdat zij bekommerd is om 's lands goede werking.

Die bekommernis komt op verschillende punten tot uiting.

Ten eerste, is er weer een grote achterstand ten aanzien van wat de gewone werking van het Parlement zou moeten zijn.

In het onmiddellijke verleden werden begrotingen van 1986 en 1987 goedgekeurd. De Rijksmiddelenbegroting 1988 wordt met een achterstand van ongeveer tien maanden besproken.

In de commissie werden nog geen afzonderlijke departementsbegrotingen behandeld. Er werden er slechts enkele rondgedeeld. De andere zouden, met uitzondering van de begroting van Tewerkstelling en Arbeid, in druk zijn.

Ten tweede, het systeem van de voorlopige kredieten, kenmerk van de vorige regering, wordt voortgezet en zal ons nog geruime tijd vergezellen.

Ten derde, het beleid van de huidige regering moet nog worden goetst aan de ingediende Rijksmiddelenbegroting 1988 door middel van een aanpassingsblad bij de begrotingen 1988.

Ten vierde, afgezien van onze appreciatie van de wijze waarop de vorige regering wenste te bezuinigen, stellen wij vast dat zij evenmin in haar doelstellingen is geslaagd. Waar het netto te financieren saldo voor 1987 is uitgegroeid tot 8,1 pct. van het BNP zal het voor 1988 waarschijnlijk 8,4 pct. van het BNP bereiken.

Ingevolge de regeringsverklaring en het voordien gesloten regeerakkoord moet het netto te financieren saldo vóór eind 1989 worden teruggebracht tot 7 pct. van het BNP.

Mede ingevolge het verwachte minder gunstige uitgangspunt dan dit van vorig jaar, betekent dit een enorme inspanning van vele tientallen miljarden — het cijfer 85 miljard werd hier reeds door de rapporteur geciteerd — waarvoor ons land en grote delen van onze bevolking hoe dan ook zullen moeten opdraaien.

Met het besparingsplan, waartoe alle departementen zullen moeten bijdragen ingevolge de regeringsverklaring, wordt een inspanning aangekondigd, interestlasten buiten beschouwing gelaten, van een bedrag gelijk aan het resultaat van de budgetcontrole van 1988 min 2,5 pct.

Is deze maatregel lineair en gaat het om kleine of grote posten? Feit is dat bepaalde departementen minder gemakkelijk zullen kunnen inleveren dan andere. De bezorgdheid van de SP spitst zich voornamelijk toe op elke geplande inlevering in de sociale cel, omdat zij de mening is toegedaan dat deze cel in de loop van de vorige jaren reeds te veel heeft moeten inleveren en geleid heeft tot armoede voor te veel mensen.

Ten vijfde, hetgeen ons ook bezorgd maakt, is de aangekondigde fiscale hervorming. Komt zij er in éénmaal of wordt haar invoering gespreid over meerdere jaren? Kan de minister ons in zijn antwoord meedelen, in het licht van de recent tot uiting gekomen controverses, welke de doelstellingen van de regering zijn?

Men zegt ons geregeld dat men niet mag vragen naar de intenties van de regering, maar zoals de staatssecretaris voor Financiën gisteren op de televisie daarover ondervraagd verklaarde, zal de aangekondigde fiscale hervorming er in één jaar komen. Daarmee is het taboe in verband met de intenties van de regering doorbroken. Derhalve meen ik dat wij recht hebben op een faire informatie over de regeringsintenties.

Deze enkele beschouwingen stemmen ons niet optimistisch voor de onmiddellijke en verdere toekomst.

Het uitwerken van een gezond financieel beleid zal een standvastige en volgehouden inspanning vergen, een inspanning waaraan de SP haar steun wil verlenen. De SP geeft de huidige regering het gevraagde krediet, figuurlijk gesproken althans, en zal de begrotingen goedkeuren. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Pouillet.

M. Pouillet. — Monsieur le Président, à mon tour, je voudrais remercier et féliciter notre collègue, M. Weyts, pour l'excellent rapport qu'il nous a fourni. Ce dernier est d'une grande clarté et rend extrêmement bien compte des débats qui ont eu lieu en commission.

Le budget 1988 que nous traitons aujourd'hui ne représente qu'une démarche intermédiaire pour le gouvernement actuel: il a été élaboré par le gouvernement précédent et le contrôle budgétaire, commencé par le gouvernement précédent, a été simplement achevé par l'équipe actuelle. Il s'agit plus d'un constat que d'un début de politique.

Ce constat est néanmoins relativement préoccupant. Je n'es-saierai pas d'attribuer des responsabilités dans cette situation. En effet, le solde net à financer passe des 7,4 p.c., prévus dans le budget, à 8,4 p.c., soit un recul de 1 p.c. en un an.

En réalité, ce n'est pas la composante recettes qui est en cause, puisqu'elle reste pratiquement inchangée à 1 490 milliards, et ce malgré certaines modifications, la majoration des recettes fiscales compensant la réduction de recettes non fiscales, par exemple.

C'est dire que nous sommes dans une conjoncture favorable. Rappelons à cette occasion que tous les experts, lorsqu'ils traitent de la stratégie budgétaire à moyen terme, estiment que c'est en période de conjoncture favorable qu'il faut faire le maximum d'efforts pour réduire l'effet «boule de neige». En cas de conjoncture défavorable, il convient d'être plus prudent afin de ne pas accélérer les effets déflatatoires qui se manifestent dans l'économie.

Pour le moment, un contexte favorable transparait à travers cette majoration des recettes fiscales en 1988 et pourrait encore nous réserver quelques bonnes surprises d'ici à la fin de l'année.

La détérioration de quelque 57 milliards par rapport aux prévisions budgétaires se trouve exclusivement dans la composante dépenses. Les causes sont diverses. La clarté absolue n'a pas été faite sur celles-ci.

Incontestablement, des reports importants de charges ont été opérés entre 1987 et 1988. Les crédits nécessaires pour l'année 1988 ont été sous-estimés et, sans doute, à l'occasion du dépôt du feuillet, aurons-nous encore des surprises quant à des crédits supplémentaires pour exercices antérieurs.

Certains problèmes n'ont pas reçu de réponse, tel celui de la croissance du déficit cumulé des soins de santé qui atteint actuellement environ 67 milliards. A l'intérieur du seul secteur

des soins de santé, les charges de la dette rendent impossible l'équilibre du budget.

De cet exercice 1988, se dégage la conclusion que l'on a beau élaborer des plans d'économies, leur réalisation devient de plus en plus difficile.

Dans la situation que nous avons connue, les dérapages constatés n'ont fait que s'accroître en raison de l'absence de mesures d'accompagnement.

En ce qui concerne le budget de 1988, je voudrais également me pencher un instant sur ce qu'en dit l'accord de gouvernement: «Il est nécessaire de décider de procéder le plus rapidement possible à une série d'économies; on évitera ainsi que le solde net à financer en 1988 n'atteigne un niveau anormalement élevé.» Il me semble que nous avons déjà assumé cette augmentation et que nous attendons les mesures d'économies.

L'époque présente, je le rappelle, est certainement opportune pour prendre des mesures afin d'enrayer ce dérapage, le contexte conjoncturel actuel étant favorable.

Pour nous, le budget de 1988 constitue surtout une occasion de nous exprimer quant à la politique budgétaire du gouvernement au cours de la législature à venir.

La problématique, à mon sens, comporte deux parties: celle du budget de 1989 et celle de ce qu'on pourrait appeler la politique budgétaire à moyen terme.

En ce qui concerne le budget de 1989, l'objectif est clair: ramener le solde net à financer à 7 p.c. du PNB. Certains affirment que ce but sera difficile à atteindre, car le point de départ se situe à 8,4 p.c. par rapport au PNB, au lieu des 7,4 p.c. prévus au budget.

Par contre, l'opération de «nettoyage de l'ardoise» à laquelle on procède en 1988 fera sans doute que l'élaboration du budget 1989 ne sera guère plus difficile puisqu'il n'y aura pas de report de charges de 1988 à 1989 comme ce fut le cas de 1987 à 1988.

Dans le contexte économique favorable que nous connaissons aujourd'hui, il serait inconcevable de renoncer un tant soit peu à l'objectif des 7 p.c. Le gouvernement doit fermement et correctement viser ce but.

A ce titre, nous devons nous inquiéter de la mesure de réduction de 2,5 p.c. qui a été préconisée par le ministre du Budget en vue de la préparation des budgets de 1989. Je ne reviendrai pas sur l'interprétation donnée à cette mesure, selon laquelle elle serait linéaire. Sans doute n'était-elle pas l'intention du ministre, mais une simple indication sur l'ampleur de l'effort à consentir.

Cette démarche me paraît inadéquate à deux titres. D'abord, quantitativement. Deux et demi pour cent représentent quelque 36 milliards d'économies brutes. Or, l'accord de gouvernement table sur quelque 85 à 90 milliards d'économies nettes. On a toutes les raisons de se poser la question de savoir d'où viendra la différence, et ce d'autant plus que certains postes prévus dans l'accord de gouvernement ne pourront dès à présent se concrétiser. Je pense en particulier aux recettes non fiscales qui semblent actuellement remises en cause et qui étaient estimées à quelque 10 milliards.

L'approche des 2,5 p.c. me paraît également inadéquate du point de vue de la méthode. En effet, l'accord de gouvernement avait prévu un certain nombre d'efforts à consentir par secteur et avait commencé à esquisser les objectifs pour chacun d'entre eux. Bien sûr, aucun département n'était à l'abri, mais certains accents avaient été mis afin d'indiquer la façon d'atteindre le but.

Tout le monde sait que l'accord de gouvernement était une présentation prudente d'un texte qui allait plus loin et qui reprenait des chiffres, des ordres de grandeur de réalisations possibles, secteur par secteur. Ces chiffres, qui ont été lus imprudemment en commission des Finances, prouvent bien que le gouvernement connaît avec précision les secteurs qui vont devoir contribuer à la réalisation de l'objectif.

En fonction de cet élément, l'approche des 2,5 p.c. me semble en retrait par rapport à la démarche qui avait été faite dans la présentation de l'accord de gouvernement. Sans doute, le gouvernement a-t-il des idées plus précises, mais nous devons

bien le constater, pour le moment, il ne nous les a pas davantage exposées.

J'en viens à la politique budgétaire à moyen terme. Il est primordial que le gouvernement, lorsqu'il aura élaboré son budget de 1989, accorde beaucoup d'importance à la mise au point de sa politique budgétaire à moyen terme, politique qui, mieux que celle à court terme, permet d'avoir une emprise sur les réalités.

Dans le court terme, les contraintes qui pèsent sur le processus de décision sont très grandes et les modifications de politique ne peuvent pas porter leurs fruits immédiatement. C'est en prenant des mesures dont les effets se manifestent deux ou trois ans plus tard que l'on a le plus de chances d'avoir une véritable emprise sur la politique budgétaire.

Si nous voulons maîtriser nos finances publiques, il nous faut attacher une grande importance à la stratégie à moyen terme.

A ce niveau, se pose d'abord le problème de l'objectif poursuivi. Personne ne peut songer à remettre en cause la nécessité de casser l'effet boule de neige, objectif qui est devenu pour certains — ce qui m'inquiète un peu — une espèce de fixation d'obsession qui risque de faire perdre l'essentiel de vue.

Si, après un certain nombre d'années, nous ne parvenons pas à casser cet effet, il ne nous restera plus qu'une solution, à savoir de réduire par un processus inflatoire la valeur de la dette, procédé qui aurait des conséquences dramatiques pour les détenteurs directs ou indirects de la dette.

Par contre, la prudence s'impose quant au rythme, aux modalités à suivre pour atteindre l'objectif défini. Je veux bien qu'un solde net à financer se situant à 4 p.c. du produit national brut ne doive pas être considéré comme un chiffre fétiche. Il y a six ans celui de 6 p.c. — correspondant à la moyenne européenne d'alors — avait été avancé comme objectif à atteindre, parce que, le taux d'inflation était plus élevé, ce pourcentage permettait d'éliminer l'effet boule de neige. Lorsque l'inflation diminue, le pourcentage qui permet d'atteindre cet objectif devient moins élevé. Les 4 p.c. correspondent à un taux de croissance de quelque 2,8 à 3 p.c., à un taux d'inflation d'approximativement 1 p.c.. Dès lors, la marge de variations probables autour des 4 p.c. ne doit pas être très importante dans le contexte actuel.

M. de Wasseige a raison de dire qu'il existe plusieurs variables permettant d'influencer la réalisation de l'objectif: les économies, la croissance, l'inflation et le taux d'intérêt.

En ce qui concerne les économies tout d'abord, je m'insurge lorsque je l'entends insinuer que notre obsession passée à faire des économies ne nous a conduits nulle part. J'aimerais que le gouvernement, s'il en a le temps, évalue un jour ce que serait notre situation actuelle en termes de solde net à financer par rapport au produit national brut, si nous n'avions pas réalisé les efforts d'économie fournis en 1981 et 1986. La situation serait désastreuse. La seule chose qui nous resterait à faire serait d'avoir recours à la solution que j'ai évoquée tout à l'heure: une inflation à deux chiffres pendant quelques années. Il est donc insupportable de s'entendre dire que l'effort fourni s'avère inutile.

Pour ce qui est de l'inflation, autre variable, j'estime qu'il faut exclure d'y recourir pour résoudre nos problèmes. Cette proposition me semble fort ambiguë. Elle aboutit de toute façon à pénaliser les personnes ayant des revenus fixes.

Le taux de croissance et les taux d'intérêt sont les deux dernières variables importantes, au-delà de la poursuite de la politique d'économies.

En ce qui concerne la croissance, il faut écarter radicalement tout le mirage d'une croissance résultant d'un soutien à la demande.

L'Etat belge vit en déficit permanent qu'il finance par des emprunts, et cela dans une proportion excessive. Il ne peut donc pas être question de déflation. Il faut, dès lors, écarter radicalement, une fois pour toutes, l'hypothèse de la croissance alimentée par la demande, surtout dans le cadre d'une économie aussi ouverte et dans la perspective du grand marché de 1992.

Tout accroissement des dépenses ayant le soutien à la demande pour objectif constituerait un gaspillage total. Une

croissance accrue ne peut venir que par la qualité, ne peut être obtenue par le gouvernement de sa politique budgétaire.

Je puis me rallier à un certain nombre d'idées émises par M. de Wasseige. Il est exact que le choix des investissements publics, une politique budgétaire attentive à l'effet « emploi », les encouragements au dynamisme économique et l'attraction des investissements étrangers dans notre pays peuvent contribuer à une croissance réelle plus importante. Les pouvoirs publics, s'ils veulent mettre au point une politique budgétaire plus élaborée et plus efficace, disposent donc d'une marge pour atteindre ce but. Ce n'est pas une question d'incantation, mais de la mise au point d'instruments d'élaboration des politiques d'une capacité d'étude, d'évaluation des politiques, etc., instruments faisant singulièrement défaut actuellement.

En ce qui concerne les taux d'intérêt, plusieurs scénarios ont été présentés, notamment par le Bureau du Plan en commission des Finances. On a trop souvent tendance à se baser sur l'hypothèse de taux d'intérêt constants ou encore dépendant exclusivement de l'évolution des taux d'intérêt sur les marchés internationaux.

Notre pays dispose d'une variable qu'il peut maîtriser, ou plus exactement influencer à moyen terme, et qui est notre différentiel d'intérêt par rapport aux pays voisins.

L'évolution de notre différentiel d'intérêts par rapport à la RFA montre effectivement, au cours des années, une évolution positive. Notre différentiel se situait il y a quelque temps encore au niveau de 4 p.c. Les derniers chiffres communiqués par le ministre des Finances nous situent juste en dessous des 3 p.c. Cette marge de manœuvre est importante mais elle ne peut être influencée à court terme par une action gouvernementale.

Un grand nombre de facteurs contribuent à définir ce différentiel d'intérêts. J'en relèverai quelques-uns.

Étant donné que le déficit des finances publiques est une des variables de ce différentiel d'intérêts, le premier facteur me semble être la crédibilité de notre volonté de pousser l'assainissement des finances publiques jusqu'à l'élimination de l'effet boule de neige. Si nous hésitons quant au rythme ou quant à la façon de procéder, notre crédibilité sera réduite sur ce plan, ce qui contribuera à maintenir notre différentiel d'intérêts.

Un autre facteur qui me paraît important est la balance des paiements ainsi que notre compétitivité.

Il faut donc se réjouir de voir le gouvernement aller de l'avant avec son projet de loi sur la compétitivité. Cela indique à nos partenaires que le gouvernement est capable et a les moyens juridiques d'assurer le maintien de la compétitivité de nos entreprises et peut donc empêcher le type de dérapage prix-salaire que nous avons connu dans le passé.

Le troisième élément que je souhaite rappeler, bien qu'il ne suscite pas beaucoup d'intérêt ces derniers temps, mais qui influence cependant le différentiel d'intérêt, est le mouvement des capitaux qui, en moyenne période, nous est défavorable. La cause en est incontestablement la situation comparative défavorable de notre législation fiscale en ce qui concerne les revenus de capitaux.

Je pense donc que le gouvernement doit mener une action cohérente et globale par rapport à cette problématique des taux d'intérêt, parce qu'il existe une marge de manœuvres qui peut contribuer à l'assainissement de nos finances publiques sans peser sur les prestations à l'égard de la population. Quand les taux d'intérêt baissent, automatiquement, c'est la charge de la dette qui s'en trouve réduite.

La dernière problématique que je voudrais évoquer dans le cadre de cette politique à moyen terme est celle du management public, de l'efficacité de la gestion publique. Comme mon collègue Cooreman, je rappellerai le propos tenu par M. Robert Mالدague en commission des Finances, mais en lui donnant une portée un peu différente. Il a effectivement déclaré que si, sur un flux de 5 000 milliards, les pouvoirs publics pouvaient économiser 1 p.c. cela représentait 50 milliards. Il voulait dire par là, me semble-t-il, qu'il fallait à chaque endroit gérer avec plus d'efficacité, un petit pourcentage d'amélioration permettant de réaliser de grandes économies. Mais il ne faut pas se leurrer. Il ne suffit pas de se gargariser de mots, faire étalage

d'intentions. Il faut développer la capacité et les instruments de gestion et, par exemple, être capable d'établir les prix de revient par politique. Je dois, hélas, constater que nos techniques budgétaires ne nous permettent pas de calculer les prix de revient de nos réalisations. Quelle est l'entreprise qui pourrait être gérée de façon efficace si elle n'était pas capable de calculer ses prix de revient ?

Nous faisons preuve d'un laxisme extraordinaire dans toutes les techniques de contrôle, fiscal ou social, et nous assistons à des déperditions considérables de moyens par manque d'efficacité. Nous sommes trop souvent amenés à gérer par forfait.

Ainsi, dans l'accord médico-mutualiste. Ce qui me heurte le plus ce sont les pressions linéaires sur la consommation. Lorsque j'évoque ce problème, on m'affirme que l'on ne dispose pas des instruments de contrôle permettant d'éliminer les abus là où ils se produisent et de ne pas décourager les dépenses qui ne s'imposent pas du point de vue de la santé publique. A défaut de ces instruments, on opère une pression globale présentant le risque d'engendrer des conséquences inopportunes sur le plan de la santé publique tout en laissant subsister des gaspillages insupportables.

Lorsque j'ai parlé tout à l'heure d'une politique budgétaire plus efficace sur le plan de la croissance, j'ai évoqué le fait que la médiocrité de nos études nous conduit à poursuivre des programmes et projets et à maintenir en plus des systèmes qui sont moins prioritaires et moins performants.

Trop souvent nous sommes amenés à réduire les prestations en faveur de la population, tout en déplorant ce type d'économie, et où l'on laisse subsister en même temps des gaspillages et des dépenses qui ne sont absolument pas nécessaires.

Les travaux publics sont certainement les exemples les plus voyants. On est trop souvent amené à s'interroger notamment sur la nécessité de construire telle ou telle bretelle d'autoroute supplémentaire. Lorsqu'on se trouve au bord de la faillite, est-il opportun d'engager des dépenses qui ne sont pas absolument nécessaires ?

Comme je l'ai dit tout à l'heure, les intentions ne doivent pas rester lettre morte. Il est indispensable d'investir dans le management. M. Robert Maldague a clairement dit que pour ce faire, il faut accepter de consentir des dépenses supplémentaires, parce qu'elles sont la condition nécessaire pour réaliser des économies.

Dans la mesure où l'on pratique simplement des réductions dans tous les domaines possibles, on détruit souvent sa capacité de management.

On peut, par exemple, à la limite, supprimer un bureau d'étude puisqu'il n'offre pas un rapport immédiat. Ce n'est que quelques années plus tard que l'on comprend les inconvénients entraînés par cette décision.

Pour conclure, je demande au gouvernement de nous faire savoir très rapidement quelles sont les suites qu'il compte réserver au rapport de la Délégation générale à la réforme de la comptabilité de l'Etat qui, je le rappelle, a été mise en place par le ministre des Finances ici présent, alors ministre du Budget, il y a quelques années.

Vous ne serez pas surpris que notre groupe vote le budget des Voies et Moyens de 1988, mais nous tenons à profiter de l'occasion pour préciser au gouvernement que ce qui nous importe surtout, c'est la politique budgétaire qu'il compte mener dans les années à venir, c'est la certitude qu'il maintiendra l'objectif de 7 p.c. pour 1989, qu'il cassera l'effet boule de neige aussi vite que la conjoncture le permettra dans les prochaines années et qu'il mettra en œuvre les politiques à moyen terme capables d'atteindre ces objectifs. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — Je propose au Sénat de clore la liste des intervenants.

Ik stel de Senaat voor de sprekerslijst te sluiten. (*Instemming.*)
La parole est à M. Lannoye.

M. Lannoye. — Monsieur le Président, avant d'entrer dans le vif du sujet, vous me permettrez de me joindre à mes prédécesseurs pour remercier le rapporteur qui a, effectivement, réalisé

un travail de grande qualité qui sera certainement très utile ultérieurement.

Il est clair que débattre en juillet du budget des Voies et Moyens de l'année en cours ne présente guère d'intérêt et n'aura que peu d'impact sur la décision politique, d'autant plus que l'on fonctionnera sur base de crédits provisoires jusqu'à la fin de l'année.

Cela dit, un tel débat peut constituer un indicateur intéressant sur la situation réelle laissée par le gouvernement précédent.

Par ailleurs, il donne au nouveau gouvernement l'occasion de préciser, tant en commission qu'en séance publique, ses intentions en matière de gestion des ressources de l'Etat.

Nous sommes à la veille d'une autre discussion plus directement liée à cette problématique : celle du budget 1989.

Même si les travaux en commission, bien qu'intéressants, ont été largement insatisfaisants dans la mesure où les membres du gouvernement avaient peine à suivre le rythme de travail de la commission, il en est toutefois ressorti un certain nombre d'indications.

Tout d'abord, les chiffres relatifs au déficit annuel et à la fixation du solde net à financer nous apparaissent devoir être précisés, quatre ou cinq montants différents ayant été cités. Dans l'exposé du budget, le ministre du gouvernement précédent annonçait 401,3 milliards pour le solde net à financer en 1987, puis d'autres chiffres sont apparus — on les retrouve d'ailleurs dans le document — : 415 milliards, 411 milliards, 436 milliards, pour terminer, en juin 1988, par 461,6 milliards, soit une différence de plus de 60 milliards par rapport au chiffre initial. Ce premier élément montre bien les techniques de maquillage de la situation budgétaire réelle appliquées par le pouvoir politique. Par manque de précision sur la signification exacte des chiffres, il est très difficile, même pour un parlementaire, de se retrouver dans ce débat.

Deuxième élément d'information : peut-on parler, d'économies, au sens plein du terme, lors de la législature précédente, notamment après les mesures de Val-Duchesse ?

Pas à mon sens.

On peut parler de diminution de dépenses, de restrictions en matière budgétaire, mais certainement pas d'économies.

J'ai entendu M. Pouillet citer un exemple intéressant, celui de la suppression d'un bureau d'études qui pouvait, à très court terme, constituer une économie, mais n'en était pas une à moyen terme.

On a pratiqué de la sorte dans plusieurs domaines. Je pense à la politique scientifique où l'on a diminué allègrement et de façon indifférenciée un certain nombre de crédits, causant ainsi la perte d'un capital intellectuel précieux constitué par des équipes de recherche formées laborieusement après de nombreuses années. Il ne s'agit pas là d'économies, mais plutôt de diminution de dépenses.

On peut parler de restrictions dans le domaine social à la suite des mesures prises en 1986 à Val-Duchesse, restrictions qui ont touché fondamentalement les salaires les plus modestes, les personnes qui vivent de revenus de remplacement, en particulier celles qui ont un statut de cohabitants.

En résumé, je n'apprécie pas du tout la politique menée antérieurement et j'apprécie encore moins que le gouvernement prétende réaliser ainsi des économies.

Cela étant, je reviens au solde net à financer de 1987. Par rapport à 1986, il fait apparaître une différence de 125 milliards dont, si mes chiffres sont exacts, 75 milliards sont dus, grosso modo, au report de charges sur le futur et à l'accroissement des recettes, soit une diminution réelle des dépenses de 50 milliards. C'est relativement peu eu égard au bruit fait autour des mesures décidées.

La politique du gouvernement Martens VII nous amène donc au constat suivant : pas d'assainissement réel en profondeur, pas de mesures d'économie qui permettraient d'appréhender le futur de façon positive à moyen et à long termes.

Qu'est-ce qui a changé avec ce nouveau gouvernement ? A l'examen du document qui nous a été distribué, on constate qu'un certain nombre de mesures prévues par le gouvernement

précédent n'ont pas été reprises. J'en citerai trois : la suppression des privatisations, la vignette autoroutière, la vente d'écus. A ce propos, il n'est pas inutile de signaler que l'on a fait beaucoup de bruit autour d'une opération qui s'est avérée négative puisque, le ministre l'a reconnu, les frais de frappe et de vente sont trop élevés par rapport au bénéfice retiré.

Il y a donc là une tentative de maquiller la réalité et de présenter des mesures en trompe-l'œil comme étant des mesures efficaces à moyen et à long termes.

Il s'agit là de la suppression de petites choses mais, en dehors de cela, je crois pouvoir dire qu'on se trouve dans la ligne directe du gouvernement précédent.

Les discussions en commission, ainsi que ce débat, ont montré que la démarche du gouvernement Martens VII était globalement maintenue, que l'analyse de la dette publique, de l'évolution budgétaire et des mesures apportées, n'était pas fondamentalement différente même si pour enfilier le nouveau costume, on envisageait quelques retouches.

Selon M. Schiltz, il faudra réduire le déficit de 85 à 90 milliards en 1989 en diminuant les dépenses, hors charges d'intérêt, de 50 milliards et en prélevant 10 milliards de recettes non fiscales supplémentaires, puisque manifestement l'abandon des trois mesures précitées laisse un trou. Ces mesures envisagées sont insuffisantes.

Par ailleurs, on veut réaliser un gain de 20 à 25 milliards sur le solde net à financer, en reportant les charges de la dette sur le futur, c'est-à-dire en pratiquant une nouvelle opération Mark Eyskens semblable à celle qui a été réalisée en 1986 et qui arrangera les choses à court terme, mais certainement pas à moyen terme.

Par ailleurs ni la déclaration gouvernementale, ni les explications du ministre n'envisagent de changer quoi que ce soit aux mesures de restrictions qui touchent essentiellement les allocataires sociaux et tout ceux qui, directement ou indirectement, ont été durement touchés — d'autres l'ont dit avant moi — par les mesures restrictives prises par le gouvernement précédent.

Aucun véritable rééquilibrage social n'apparaît après avoir connu de 1981 à 1987, des années d'austérité, qui ont creusé l'écart entre les revenus du travail et ceux du capital et entre les hauts et les bas revenus. Je voudrais me référer ici aux données de la Banque Nationale qui indiquent qu'alors que le produit national brut s'est accru de 46,4 p.c., entre 1981 et 1987, et les revenus du travail de 25,2 p.c., parallèlement, les revenus de la propriété se sont accrus de 112 p.c. La part perdue par les salaires, soit la perte en pouvoir d'achat, représenterait 200 milliards environ. Eu égard au fait que le produit national brut a évolué, la part perdue par les revenus du travail se monterait à peu près à 460 milliards, lesquels se retrouvent dans les revenus de la propriété, qui sont passés de 496 à 1 050 milliards. Ces chiffres, qui sont indiscutables, indiquent qu'un transfert net des revenus du travail s'est opéré vers ceux de la propriété.

Il est un fait que les mesures touchant notamment les allocataires sociaux ont contribué à la création d'écarts importants entre hauts et bas revenus.

Tous les partis gouvernementaux s'accordent à dire que la marge de manœuvre est étroite. Ce fait a été déploré par certains de mes prédécesseurs, membres de la majorité. Comment, dans ces conditions, prendre des initiatives nouvelles en direction de l'emploi ou des investissements publics, ou pour réorienter correctement l'économie belge ?

Je voudrais attirer l'attention — peu importe si je passe pour un iconoclaste — sur le fait que, dans le monde politique belge, il semble bien qu'il y ait des vaches sacrées auxquelles on s'abstient de toucher. Or, si leur caractère sacré était remis en question, on pourrait peut-être trouver une marge de manœuvre supplémentaire.

La première vache sacrée réside dans les charges de la dette. Sans aller jusqu'à dire que les « économies » ont été inutiles — ici, je rejoins un précédent intervenant — on peut affirmer que les gains réalisés ont été inférieurs à l'accroissement des charges réelles d'intérêt. Par conséquent, le bilan de l'opération a été négatif.

M. Maystadt, ministre des Finances. — Si on n'avait pas fait cet effort, la situation aurait été pire.

M. Lannoye. — Je poursuis mon raisonnement : d'un côté, 3,8 p.c. et de l'autre, 4 p.c., soit un écart supérieur en direction des charges réelles d'intérêt.

Monsieur le ministre, si vous ne comprenez pas mon raisonnement, c'est que vous êtes un adorateur des vaches sacrées. Vous ne pouvez imaginer que l'on touche aux charges d'intérêt.

M. Maystadt, ministre des Finances. — Je suis d'accord avec vous pour dire que les économies réalisées sur les dépenses hors charges d'intérêt ont été — en tout cas dans une première période, c'est-à-dire dans les années 1984-1985 — plus que compensées par l'accroissement des charges de la dette, suite à l'évolution des taux d'intérêt.

Je suis bien d'accord sur le diagnostic. Je vous demande simplement de réfléchir à ce qui se serait produit si nous n'avions pas fait cet effort de réduction des dépenses. La situation serait bien pire.

M. Lannoye. — Monsieur le ministre, si vous n'aviez rien fait, la situation, il est vrai, eût été pire, mais on aurait peut-être dû faire autre chose, notamment agir sur le niveau exorbitant des taux d'intérêt. Le taux d'inflation étant très bas, la rente procurée aux détenteurs de la dette atteint un niveau qui, à mon sens, frôle l'immoral.

Les charges d'intérêt actuelles, supérieures au taux normal de 8 p.c., représentent environ 90 milliards par an. Il doit être possible de prendre des mesures fiscales pour en récupérer une partie.

La seconde vache sacrée est précisément la réforme fiscale. Cette réforme fiscale, qui fait l'objet d'un certain consensus, devra être budgétairement neutre — ce qui paraît a priori intéressant — et assurer le décumul intégral. Si le décumul fiscal est une mesure de justice qu'il est tout à fait normal de prôner, encore faut-il évaluer ses retombées financières et savoir que le réaliser en un an est une opération coûteuse. Je serais donc plutôt favorable à l'étalement de cette mesure.

Par ailleurs, il est sympathique d'annoncer la diminution des taux marginaux d'imposition. Cela dit, au lieu de nous présenter continuellement comme des tortionnaires à l'égard de ceux qui paient des impôts élevés — parce qu'ils ont des revenus élevés —, nous devrions peut-être regarder ce qui se passe dans les autres pays. On vante régulièrement les mérites d'un pays industrialisé comme le Japon où les taux marginaux d'imposition s'élèvent à 78 p.c., taux bien supérieurs à ceux que l'on trouve insupportables chez nous. Au Danemark, le taux est de 70 p.c. et en Suède de 82 p.c. Je ne prône pas ces taux pour la Belgique. Je dis simplement qu'il faut mettre ces données sur la table et ne pas limiter la comparaison, en matière de fiscalité, aux situations qui s'accordent avec les propositions qu'on veut faire.

Je cite l'exemple du Danemark car ce pays a connu une situation semblable à la nôtre. En 1982, la dette du Danemark atteignait également un niveau insupportable. Ce pays a pourtant réussi, en quelques années, à supprimer l'effet boule de neige et la dette. Mais forcément, le Danemark connaît une pression fiscale très élevée.

M. Maystadt, ministre des Finances. — Ils ont aussi un sérieux problème de balance des paiements.

M. Lannoye. — Peut-être, mais la situation globale du Danemark n'est pas nécessairement moins bonne que la nôtre.

J'en viens à un troisième élément : la fiscalité indirecte. Je vous ai entendu récemment traiter de ce sujet, monsieur le ministre, notamment à la télévision ; j'ai également entendu plusieurs de vos collègues. On nous répète sans cesse la nécessité de nous aligner sur les pays voisins. Nous avons, nous dit-on, une fiscalité indirecte très différente et généralement très inférieure à la leur. C'est correct ; les droits d'accises, notamment, sont trop bas. L'objectif politique est donc de s'aligner.

Bien, mais il est peut-être aussi nécessaire de s'interroger sur les raisons de l'existence de la fiscalité indirecte. Le but de celle-

ci ne se limite pas à faire entrer de l'argent dans les caisses; elle pourrait également orienter l'économie, l'offre et la demande. En la matière, je ne constate qu'une grande timidité. Je ne parlerai plus de vache sacrée, car ce serait exagéré dans ce cas. Mais il faudrait être beaucoup plus volontariste dans ce domaine.

En conclusion, je dirai que le gouvernement actuel, comme le précédent, a choisi de disposer d'une faible marge de manœuvre. C'est un choix et non une fatalité. Comme le précédent, le gouvernement actuel est prêt, peut-être de façon un peu plus visible, à gérer la pauvreté, mais certainement pas à rééquilibrer socialement la situation. Je crois aussi — et c'est peut-être plus grave dans une discussion comme celle-ci — qu'on ne prépare pas correctement l'avenir et qu'en se limitant à une marge de manœuvre trop étroite, on ne met rien en place pour réaliser des économies structurelles.

Le budget de 1988 montre, sinon la faillite, du moins les mauvais résultats du gouvernement précédent et annonce une politique qui, à mon sens, n'est pas bonne. Pour toutes ces raisons, vous comprendrez que nous ne vous apporterons pas notre soutien. Je parle ici au nom de mes collègues flamands, wallons et bruxellois, puisque c'est la coutume dans notre groupe. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Boël.

M. Boël. — Monsieur le Président, le budget des Voies et Moyens constitue pour moi un des éléments essentiels de la vie parlementaire, car c'est *the control of the purse*. C'est l'occasion où le chancelier de l'échiquier anglais arrive, la valise à la main, devant une Chambre des Communes pleine à craquer.

Ce contrôle budgétaire est important, car les fonctions du Parlement sont de voter les lois, d'allouer l'argent et de vérifier que celui-ci est bien employé. C'est le moment pour le gouvernement de faire un exposé sur sa politique.

Mais aujourd'hui, vous l'avez dit clairement, monsieur le Ministre, le gouvernement, pour ce budget des Voies et Moyens de 1988 présenté avec plus de six mois de retard, a décidé de ne pas faire d'exposé. Il nous demande, comme en d'autres circonstances récentes, d'acheter un chat dans un sac: un chat rouge dans un sac noir.

Dans quel contexte cela se passe-t-il?

Je viens de lire le rapport de la CEE qui peut se résumer de la façon suivante: en Belgique, la taxation, la fiscalité directe représente 18,2 p.c. du PNB contre une moyenne communautaire de 12,4 p.c., soit une fois et demi plus lourde.

La fiscalité indirecte est de 11,4 p.c. contre 13,2 p.c. de moyenne européenne, soit seulement 0,86; les dépenses publiques représentent 53,3 p.c. du produit national brut contre une moyenne communautaire de 47,9 p.c. La dette publique belge représentait, en 1986, 108 p.c. du produit national brut, alors que les chiffres de nos voisins étaient respectivement de 55 p.c. pour les Pays-Bas, 45 p.c. pour le Royaume-Uni, 35 p.c. pour l'Allemagne et 23 p.c. pour la France.

La tâche du gouvernement est, dès lors, extrêmement difficile puisque, ainsi que le préconise la CEE, il faut diminuer simultanément la fiscalité directe, les dépenses publiques et l'importance de la dette par rapport au produit national brut.

Le gouvernement ne nous explique pas comment il compte atteindre cet objectif. Par conséquent, en lecteur avisé de romans policiers, je vais essayer de découvrir ces intentions. Qu'y a-t-il de changé? Les modifications sont au nombre de trois: la disparition de la vignette autoroutière, la suppression de l'Ecu et des privatisations. Que devons-nous en déduire?

L'instauration de la vignette autoroutière était-elle une erreur, bien que la Suisse l'ait établie? Du fait de notre situation au centre de l'Europe, le problème du financement de nos infrastructures autoroutières par tous les usagers européens doit être envisagé. Il faut que d'aucuns contribuent au financement de ce qu'ils utilisent.

Je rappelle qu'en France, les autoroutes sont à péage et que l'industrie routière française des transports reçoit des facilités

fiscales toutes particulières qui lui permettent d'amortir plus facilement ses dépenses que les autres usagers.

En Allemagne, l'accès aux autoroutes est gratuit et l'industrie autoroutière reçoit des subsides considérables.

Cette vignette constituait une amorce de solution au problème du financement de nos infrastructures qui, actuellement, n'est supporté que par les contribuables belges.

L'Ecu, recette non fiscale, disparaît alors que ce système permettrait d'enranger des recettes qui ne soient pas prélevées au détriment des contribuables opprimés. Tout le monde est d'accord au sujet de la réforme fiscale. Ce sont surtout les salariés, et essentiellement ceux qui bénéficient de hauts salaires, qui paient l'impôt de manière abusive. Cette situation est grave car ce sont eux qui sont les moteurs de notre économie, qui sont les éléments dynamiques tant au niveau de la recherche que de la production, source de richesse et d'emplois. Or, ces *leaders* s'installent dans d'autres pays et cette fuite de cerveau est une de nos préoccupations les plus essentielles. Ce problème ne peut être résolu que par une véritable réforme, par une véritable diminution de la fiscalité. Je me refuse dès lors à ce jeu de dupes où la diminution des taux d'imposition et l'instauration du décumul sont compensées par la diminution des frais professionnels.

Quel était le programme du gouvernement précédent et plus particulièrement des libéraux qui en faisaient partie? Reconnaître cette réalité et envisager une réforme fiscale motivante qui, grâce à un accroissement de l'activité des individus et des entreprises, permette à l'Etat de récolter plus de recettes et notamment de TVA. Ce n'est qu'en agrandissant «le gâteau» qu'il est possible de résoudre les problèmes découlant des prélèvements nécessaires pour assurer le paiement des dettes et des intérêts.

Un autre fait me préoccupe encore davantage: la disparition de la privatisation. Si nous voulons améliorer la situation, nous devons changer ce qui existe.

Nous reconnaissons que, dans de nombreux domaines, la gestion publique ou semi-publique n'est pas la meilleure.

Je profite de la présente intervention pour préciser ma vision sur ce qui doit être confié soit à la gestion publique soit au privé.

Je ne suis pas partisan de la privatisation à outrance et je ne considère pas que la gestion privée soit, par essence, meilleure que la gestion publique. Il faut avoir le courage de faire le bon choix.

Ceci implique l'existence de critères valables et je me pose certaines questions à cet égard.

La différence de gestion entre le secteur public et le secteur privé doit-elle provenir d'une vision capitaliste consistant à prétendre que le privé ne peut financer certains programmes, lesquels doivent être supportés par le public?

La réponse est, à mon sens, négative. En effet, le financement provient des mêmes sources; l'argent ne peut être utilisé qu'une fois. La rentabilité doit être réelle dans les deux cas. Qu'il s'agisse de construire un pont, un tunnel ou une entreprise, l'essentiel est que le résultat final soit positif pour la communauté et donne lieu à un profit.

Le drame du financement public de la construction est souvent sa lenteur. Je prendrai l'exemple d'Asca-Centre. Les milliards déjà consacrés à cette œuvre essentielle pour l'économie belge et européenne ne sont toujours pas rentables, car la réalisation n'est pas terminée.

Si le critère essentiel n'est pas le financement, quel est-il donc? Il faut — et cela constitue ma doctrine de base — tenir compte avant tout de la clientèle. Les domaines qui relèvent de l'Etat, constituent une réalité pour le secteur public. Lorsque la clientèle est privée, la privatisation doit être envisagée.

Trois conditions sont alors nécessaires.

Il faut tout d'abord qu'une concurrence existe: l'entreprise publique ne doit pas être transformée en entreprise privée avec monopole.

Ensuite, les prix doivent pouvoir être fixés librement, ce qui est la conséquence directe de la concurrence.

Enfin, et c'est le critère le plus important à mes yeux, il faut que l'on accepte la possibilité d'un échec. En d'autres termes, l'entreprise privée doit pouvoir faire faillite et être fermée.

Quelle est, en fait, la différence entre le privé et le public? Ce dernier doit toujours fonctionner, car il assure un service nécessaire; il doit donc faire l'objet d'un contrôle parlementaire.

Quant au secteur privé, il doit pouvoir vivre grâce à ses résultats. Si ceux-ci sont bons, l'entreprise est profitable. S'ils sont mauvais, ils entraînent la faillite, la perte totale et la fermeture possible. Ce sont ses résultats qui déterminent le dynamisme du privé, lui permettent d'améliorer sa gestion et ont conduit, depuis tant d'années, notre civilisation vers ce qu'elle est aujourd'hui.

Je citerai deux exemples pour vous faire comprendre ma position.

Le premier concerne le téléphone. Les réseaux doivent rester publics, car ils doivent fonctionner sans discontinuité. Les appareils doivent être privés: si un fabricant disparaît, un autre prendra sa place.

Un second exemple est celui des lignes d'aviation. Il n'y a aucune raison de ne pas les privatiser. Si l'une d'entre elles disparaît, une autre la remplacera.

Ceci illustre les critères qui, selon moi, peuvent être appliqués.

La privatisation aurait non seulement fait rentrer de l'argent par les ventes, mais aurait également dynamisé notre économie et nos finances.

Voilà, monsieur le ministre, quelques vues sur les conclusions que j'ai tirées du budget amendé que vous proposez. Ce budget aurait pu être dynamique; il l'était sous la précédente majorité. Vous lui avez enlevé ce dynamisme. Vous me donnez l'impression de vouloir, grâce à ce budget, passer un cap administratif et permettre à l'Etat de fonctionner, sans devoir prendre aujourd'hui vos responsabilités devant le Parlement.

Nous avions voulu ce budget parce qu'il était accompagné d'une réforme fiscale dynamique. Il conduisait à des économies et à des changements profonds par la privatisation.

Aujourd'hui, vous refusez cette orientation libérale, positive, créatrice de richesse et d'emploi. C'est pourquoi je me rallie totalement à la position de mon groupe qui votera contre ce projet de budget. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Anthuenis.

De heer Anthuenis. — Mijnheer de Voorzitter, ik zal mij tijdens de bespreking van de Rijksmiddelenbegroting voor 1988 beperken tot een paar randbeschouwingen bij het sociaal beleid dat de regering in een zeer nabije toekomst wil voeren.

Van meet af aan was het duidelijk dat de huidige regering afstapt van het vroeger gevoerde beleid en een grote ommekeer teweegbrengt door als het ware de spons te vegen over het sedert een paar jaar gevoerde herstelbeleid.

Recht evenredig met de ommekeer in de beleidsopties constateren wij een samenwerking tussen de twee grote vakbonden. Ze hebben mekaar kennelijk opnieuw gevonden in twee gemeenschappelijke doelstellingen.

Ten eerste, hebben hun gemeenschappelijke inspanningen betrekking op de inhoud van het regeerakkoord zelf en op de wijze waarop de regering dit wil uitvoeren; ten tweede, richten zij hun gemeenschappelijke initiatieven op de voornemens van de overheid inzake het van start gegane interprofessioneel overleg.

Wat het regeerakkoord betreft, hadden de beide grote vakbonden van meet af aan een paar gemeenschappelijke punten. Waar voorheen in het regeringsbeleid de nadruk werd gelegd op de hoofdprioriteit, namelijk via bezuinigingen de sociaal-economische toestand en dus ook de tewerkstelling aanzwengelen, is het gemeenschappelijk vakbondsfront — en tot op zekere hoogte ook de regering — van plan een aantal sociaal gerichte initiatieven te nemen, zoals een actievere bestrijding van de werkloosheid, vooral van de langdurige werkloosheid.

De dag van de arbeid moet dit jaar inspirerend hebben gewerkt op de vakbondsleiders, want weinige dagen later

hekelde een voorzitter van een grote syndicale organisatie de houding van het patronaat, dat niet trouw gebleven is aan zijn oude waarden, niet meer in de sociale markteconomie gelooft en vooral zijn sociale verplichtingen niet nakomt, omdat het zich heeft teruggetrokken op louter economische stellingen. De middenstand bestempelde hij als middelmatig en minderwaardig.

Zijn collega van de andere grote vakbond bevestigde omstreeks dezelfde tijd dat «inzake tewerkstelling de regering haar verantwoordelijkheid moet nemen als de werkgevers dit niet doen», en zij doen dit niet omdat «zij het geworden zijn als varkens in een kot met weinig looping en veel eten».

Ik kan die ongerijmde uitspraken moeilijk als een gezonde basis beschouwen voor serene onderhandelingen in het sociaal overleg. Ik veronderstel dat deze verklaringen over het scheppen van werkgelegenheid weinig relevant zijn wanneer specifiek wordt gesproken over de kleine en middelgrote ondernemingen, die de jongste jaren de werkgelegenheid hebben bevorderd, en hebben bijgedragen tot het dynamisme van de economie. Dit is een gegeven dat ik voor de verkiezingen in nagenoeg alle kiesprogramma's heb teruggevonden. Vandaag blijkt dit enigszins anders.

Hebben de pleitbezorgers van de zo gepropageerde harde strijd tegen de werkloosheid al eens de moeite genomen om naar de volgens hen «harteloze» werkloosheidscijfers te kijken?

Afgaand op sommige verklaringen kunnen we veronderstellen dat de werkloosheidscijfers maand na maand de hoogte ingaan. Nochtans wordt maand na maand het tegendeel bewezen door de RVA-statistieken.

De kentering die reeds enkele jaren aan de gang was, heeft zich versneld en het aantal werklozen neemt onmiskenbaar af. Er zijn nu ruim 30 000 werklozen minder dan een jaar geleden. De werkloosheid is met 8 pct. gedaald en men zou dit bijna als een onvolprezen prestatie op de hoed moeten spelden van de vorige regering, omdat slechts weinig Europese landen België hebben kunnen nadoen.

Naast deze daling van de globale werkloosheidscijfers is er op sommige deelgebieden nog een verdere verbetering. Zo publiceerde *De Financieel Economische Tijd* een aantal opmerkelijke vaststellingen: de werkloosheid bij jongeren zou sterk zijn afgenomen; de nationale werkloosheidsgraad van 10,5 pct. betekende 7,3 pct. bij de mannen en 15,3 pct. bij de vrouwen. In sommige regio's zou dit nog duidelijker tot uiting komen. In Vlaanderen, en vooral dan in West-Vlaanderen, zijn er een aantal streken waar de werkloosheidsgraad bij de mannen onder de 5 pct. is, en zelfs in de buurt van 3 pct. Dit peil benadert dicht de definitie van «volledige tewerkstelling». Ten behoeve van de redenaarskunst van sommige syndicale voormannen, mag erop worden gewezen dat menig bedrijf in Vlaanderen moeite schijnt te hebben bij het vinden van geschikt geschoold personeel.

Mijnheer de minister, heeft het eigenlijk wel zin het werkgelegenheidsbeleid over een andere boeg te gooien? Heeft het zin een zogenaamde ommekeer na te streven, als ingevolge het beleid van de vorige regering de werkloosheid erg is afgenomen?

Heeft een vernieuwend beleid zin als men weet dat de huidige daling van de werkloosheid niets de maken heeft met kunst- of andere ingrepen in de cijfers, met het oprichten van kunstmatige arbeidscircuits, met het verhogen van de overheidstewerkstelling of met het afnemen van de actieve bevolking?

Waarom wordt de bedrijfswereld met de vinger gewezen als men weet dat de daling van de werkloosheid alleen voortkomt uit een stijging van het aantal arbeidsplaatsen met ongeveer 40 000 in de privé-sector?

Waarom afstappen van een bedrijfsvriendelijk beleid dat de beste garantie was voor een arbeidsvriendelijk klimaat?

Zonder enige vooringenomenheid mag men rustig aannemen dat een beleid zonder al te veel opgelegde verplichtingen voor het bedrijfsleven, heilzaam is gebleken voor de tewerkstelling. Meer nog, de ervaring heeft geleerd dat kunstmatige en dwingende maatregelen de tewerkstelling eerder afremmen dan bevorderen.

In deze hele discussie dreigt men de noodzakelijke handhaving van de concurrentiekracht naar de tweede plaats te verschuiven.

Ik geloof dat het niet verkeerd is te beklemtonen dat een competitiviteitsnorm, die borg staat voor de handhaving van de concurrentiekracht, niet in tegenspraak kan zijn met de vrijheid van onderhandelen. Elementen die vreemd zijn aan de actie van de sociale partners, ongeacht of ze van buitenlandse of binnenlandse herkomst zijn, kunnen onze concurrentiepositie zeer negatief beïnvloeden. Daarenboven mag men niet uit het oog verliezen dat, los van het vraagstuk van de concurrentiekracht, er ook nog het probleem is van het schadelijk effect van bepaalde toestanden op de loonkosten via hun weerslag op de indexering.

Inzake de sociale zekerheid als geheel, constateer ik dat de betrachting van de regering om de uitgaven van 1989 zoveel mogelijk tot het nominale peil van 1988 te beperken, ver van toereikend is. Immers, het probleem van het huidige tekort van de sociale zekerheid blijft onaangeroerd. Trouwens, een heel pakket in 1987 aangegane saneringsverplichtingen in de sector van de ziekteverzekering, werden niet nagekomen. De toestand is er dus alleen maar verslechterd.

Dit alles brengt ons tot de hamvraag in de sociaal-economische toestand van ons land, te weten of er voortaan nog besparingen komen in de sociale zekerheid, inzonderheid in de sector van de ziekteverzekering.

In welke richting zal de regering haar sterk gepromoveerd « vernieuwingsbeleid » profileren?

Heeft de regering reeds voldoende inzicht in de economische toestand waarop zij haar toekomstige koers moet baseren? Is ze bij machte de dagelijks veranderende economische gegevens voldoende onder controle te houden door een positieve benadering, in plaats van de economische realiteit negatief te beïnvloeden door anti-concurrentiemaatregelen?

De toestand is nog vrij onduidelijk als men de tegenstrijdige ministeriële verklaringen aanhoort met betrekking tot de cijfers van de sociale zekerheid. Dat is onbegrijpelijk, zelfs als men dit gegeven ziet in het licht van de ernst van de budgettaire toestand van het land.

Er is ook onduidelijkheid omdat wij nog geen zekerheid hebben over de bereidheid van de regering om de uitgaven gedisciplineerd binnen zekere perken te houden.

Onze fractie vreest niet zonder reden, dat de minste kredietaanvraag ongecompenseerd zal worden aanvaard wanneer de uitgavenkranen zullen worden opengedraaid. Wanneer elke minister en staatssecretaris zonder enige compenserende maatregel eigen vernieuwingsaccenten zal leggen, zullen de uitgaven opnieuw oncontroleerbaar de hoogte ingaan.

Voorbeelden zullen binnenkort niet moeilijk te vinden zijn. De voorgestelde driemaal 2 pct. verhogingen in de pensioensector zijn — hoe belangrijk ook voor de betrokkenen — budgettair moeilijk verdedigbaar. Wordt hier niet toegepast: « Eerst uitgeven en nadien door een ander laten besparen, als het lukt... »?

Deze ommekeer doet vragen rijzen, zeker als men weet dat jaarlijks enkele honderden miljarden worden bijgepast in de sociale sector. Deze ommekeer opent opnieuw de discussie naar de haalbaarheid op middellange termijn, en naar de betaalbaarheid op korte termijn.

Deze ommekeer doet bijkomende vragen rijzen, zeker als men weet dat in deze sector vroegere besparingsafspraken niet werden nagekomen.

Eens te meer probeert de regering zich te verbergen achter een zogenoemd « socialer gelaat » en probeert hierdoor te verhinderen dat de zo lang gevraagde hervorming van de sociale zekerheid grondig wordt aangevat.

Ik besluit met een zeer eenvoudige vaststelling op sociaal-economisch gebied. De realiteit van de jongste vijf jaar heeft ons geleerd dat de economie behoefte heeft aan een klimaat dat gunstig is voor ondernemingen, voor initiatief, voor werkgelegenheid, voor een evenwichtig sociaal beleid.

We zullen ons heel wat beter voelen op het ogenblik dat de regering dit als een prioriteit beschouwt. Vandaag constateren we nagenoeg het tegengestelde, wat de PVV-senaatsfractie dan ook sterk afwijst. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à Mme Truffaut.

Mme Truffaut. — Monsieur le Président, beaucoup d'intervenants ont déjà rappelé que le budget 1988 est un budget de transition, un état des lieux, un budget innocent qui ne porterait pas encore la marque des options politiques du nouveau gouvernement. Cette constatation est importante puisqu'elle implique que de nombreux problèmes restent en suspens.

Après les adaptations nécessaires, le solde net à financer pour 1988 a été évalué à 8,4 p.c. du produit national brut. Entre ce chiffre et l'objectif de 7 p.c. pour 1989, fixé par l'accord du gouvernement, se situe la marge de manœuvre du gouvernement à court terme avec, en arrière-plan, la croissance exponentielle de la dette publique, en d'autres termes l'effet boule de neige.

Avant l'engagement du gouvernement sur un terrain d'action politique aussi étroit, il est indispensable de s'interroger sur le choix de la stratégie face au déficit des finances publiques et donc sur l'efficacité de la doctrine pratiquée par le gouvernement précédent.

Plus que jamais, il importe que les excédents budgétaires affectés à la réduction du déficit ne le soient pas en vain.

Je rappelle que la Banque nationale a estimé à 200 milliards les économies à réaliser afin de casser l'effet boule de neige d'ici à 1991.

La question qui nous interpelle aujourd'hui a trait à ce qu'il y a lieu de faire pour dégager les moyens d'une politique différente.

Si nous exprimons des doutes sur la stratégie antérieure, c'est parce qu'elle agissait essentiellement et quasi exclusivement sur une compression des dépenses. Bien que nous en ayons dénoncé les critères sélectifs, nous ne nions pas son résultat purement mathématique de diminution du solde net à financer.

D'autres ont soulevé cette question qui suscite une grande inquiétude. Cette valeur de réduction ponctuelle doit se lire dans la perspective de l'expansion continue du volume de l'endettement.

Les mesures restrictives ont sans nul doute dégagé des surplus objectifs mais, à l'heure actuelle, rien ne semble empêcher l'écart de se creuser entre le montant des excédents à affecter au remboursement de la dette, d'une part, et l'accroissement du volume exponentiel de ces charges, d'autre part.

On peut au moins émettre l'hypothèse que le remède préconisé jusqu'à présent mérite une réflexion et que son application, même intensifiée, si elle devait se limiter à cette voie unilatérale, pourrait ne rien résoudre, c'est-à-dire ne parviendrait pas à casser l'effet boule de neige.

Je tiens à souligner que la politique adoptée dans le passé a pratiquement ignoré l'action possible sur les autres variables qui commandent la solution du déficit, à savoir notamment le montant des taux d'intérêt et du taux de croissance du produit national brut.

Les membres de la commission des Finances ont bénéficié d'exposés de haut niveau sur cette question et je me borne ici à évoquer, de manière hélas simplificatrice, les infléchissements possibles de la doctrine et les tendances budgétaires par rapport au passé.

Dans le texte de l'accord de majorité, le gouvernement déclare son intention, reprise au budget de 1988, de poursuivre dans la voie qui consiste à accroître l'excédent des opérations hors charges budgétaires.

D'autres intervenants ont souligné qu'indépendamment des restrictions de dépenses, il importe aussi d'entreprendre une politique à moyen terme comprenant des réformes structurelles et la modernisation de la gestion publique pour dégager de vraies économies, mais éventuellement d'une autre nature.

Je souhaite rappeler aussi que l'accord de gouvernement se réfère directement ou indirectement à une gestion dynamique de la dette et à des mesures de relance et de consommation qui peuvent engendrer un effet positif sur le taux du produit national brut.

Nous connaissons les contraintes et nous sommes avertis des inconnues, qui limitent le champ pour l'innovation. Ce serait

une illusion de s'avancer vers l'objectif des 7 p.c. en dehors d'une approche dialectique, en ne tenant pas compte de l'interaction des multiples variables qui déterminent cet objectif d'assainissement financier.

Cette matière, je le rappelle, a sous-tendu la discussion en commission des Finances du budget 1988. Je me suis donc permis d'anticiper sur le grand débat de doctrine qui n'a pas encore eu lieu. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van Hooland.

De heer Van Hooland. — Mijnheer de Voorzitter, in de commissie voor de Financien hebben we zeer constructief en open gewerkt. Het was mijn eerste volwaardige commissie-ervaring. Ik dank de ministers, de voorzitter en de leden van de commissie en bovenal de rapporteur.

Deze uiteenzetting is niet mijn *maiden speech*. Ze is gericht op het fundamentele probleem, en niet op cijfers. Voor ons is de begroting een instrument. Zij is een afgeleide van wat de overheid wil ondernemen en van de wijze waarop zij haar functionering beheerst.

Het probleem is intussen genoeg bekend. Ik stip aan dat de begroting 1988 in het teken staat van het nog altijd zeer aanzienlijke begrotingsdeficit en van de hinderend grote rijks-schuld. Onder deze omstandigheden is de begroting nauwelijks een instrument van het overheidsbeleid. Het gaat meer over een schuldenbeleid dan over een overheidsbeleid in de dynamische betekenis van het woord.

De begroting 1988 staat in het teken van saneren, meer bepaald van bezuinigen in enge zin of het gewoon verminderen van de uitgaven, zij het dan lineair en zeer zeker globaal, zoals Vice-Eerste minister Schiltz bedoelde. De finaliteit van de begroting 1988 is onze welzijnsmaatschappij die wij altijd voor ogen moeten hebben.

Niemand stelt dat wij naar een begrotingsevenwicht moeten streven omdat de strijd tegen de armoede, het tewerkstellingsbeleid en het beleid op vele andere domeinen belangrijk zijn.

Wat mij echter opvalt, is dat de benadering van de begroting vooral of bijna geheel macro-economisch is met bijvoorbeeld het streven naar een netto te financieren saldo van 7 pct. van het BNP eind 1989. Uiteraard is deze zeer belangrijk omdat het ook gaat over de geloof- en kredietwaardigheid van de overheid en van de politiek.

Ik wil de aandacht geheel verplaatsen van een macro-economische benadering naar een micro-economische, wat ik ook deed in de commissie.

Het probleem wordt immers anders te eenzijdig en dan ook verkeerd voorgesteld. Uiteraard is het terugbrengen van het netto te financieren saldo tot 7 pct. van het BNP een belangrijk macro-economisch gegeven. Maar hoe moeten wij dat bereiken? Wat is de rol van de centrale overheid? Wat is haar beheer waard? Moeten wij niet meer privatiseren in de eigenlijke zin van dit woord, namelijk als het meer inschakelen van het privé-initiatief en van de particuliere sector? Er zijn ten minste twee geldige vormen voor te bedenken. Bijvoorbeeld in de sociale sector is er plaats voor en behoefte aan ruime privatisering.

Een meer evenwichtige begroting veronderstelt kennis of de beheersing van vele factoren, namelijk externe zoals institutionele technologische, demografische en macro-economische ontwikkeling, of het eigen management.

De overheid heeft hoe dan ook verscheidene mogelijkheden om effectiever, efficiënter en meer democratisch te functioneren en zeker ook om de motivatie van haar personeel te vergroten.

Er is ten eerste de institutionele benadering. Wij kennen die en geloven in het federaliseren, het overdragen van bevoegdheden, taken en verantwoordelijkheden, dus ook van middelen van de Staat naar de Gemeenschappen en Gewesten. Een andere institutionele maatregel is het decentraliseren of het overdragen van taken, bevoegdheden en middelen van de Gewesten naar de gemeenten. Als institutionele maatregel kennen we ook de

fusie. Misschien is het tijd om te spreken van defusioneren, als we willen streven naar het effectiever, efficiënter, meer democratisch legitiem functioneren van de lokale overheid.

Er is ten tweede het privatiseren, wat eigenlijk gedeeltelijk ook een institutionele aanpak is. Bij het privatiseren hevelen we immers taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de overheids- naar de particuliere sector over.

Ten derde, is er het professioneel management en de professionele beleidsvoering van de Staat en van de gehele overheidssector. Hierbij is de vraag die altijd eerst moet worden gesteld: wat is het probleem? Als het om een managementprobleem gaat, dan moeten we ook een managementanalyse uitvoeren. Ik illustreer dit met enkele voorbeelden. Sprekers voor mij hebben er ook al naar verwezen, in het bijzonder de heer Poullert.

Het ministerie van Financien heeft nagenoeg 36 000 medewerkers. Dat is niet weinig, mijnheer de minister, maar toch zijn er nog ongewoon veel plaatsen, vooral helaas van niveau 1, onbezet. U pleit voor het versnellen van de informatisering, het versneld gebruik van buretica. Ik heb bij andere gelegenheden reeds gezegd dat ik geloof dat er in dat ministerie heel wat uitstekende ambtenaren zijn — dat is ook nooit betwist — maar dat het vooral met een zwaar managementprobleem te kampen heeft. Vaak zijn er managementfuncties die niet bezet zijn zoals het hoort, als ze al bezet zijn. Weddeverhoging kan een gedeeltelijke oplossing zijn, maar ik pleit dan voor een weddeverhoging voor alle ambtenaren in overheidsdienst en niet alleen voor de fiscale ambtenaren.

Er wordt vaak geen goede diagnose gesteld en, wat erger is, er is zelfs geen voldoende diagnose-capaciteit, evenmin in het ministerie van Financien. Die capaciteit kan ook niet op korte termijn worden uitgebouwd.

In het ministerie van Financien missen we eveneens een geïntegreerd personeelsbeleid. Een gunstiger remuneratie zou hier van een interessant element kunnen zijn.

En meer algemeen, om te komen tot een meer managementgerichte aanpak, zou er heel wat herstructurering moeten plaatshebben met het oog op een grotere effectiviteit in de overheidssector en op duurzame structurele besparingen.

De organisatiestructuur van vele beleidsministeries is eigenlijk op uitvoering gericht. Dit is een organisatieprobleem, want een beleidsministerie kan op die wijze niet behoorlijk functioneren.

Ook het gebrek aan integratie in de beleidsvoering en beleidsvorming treft mij. Ik denk hierbij aan de ministeries van Openbare Werken en van Verkeerswezen. Waarop baseert bijvoorbeeld het ministerie van Openbare Werken zich bij het nemen van belangrijke beslissingen inzake verkeersinfrastructuurwerken? Neemt het die beslissingen in het kader van een eigen beleid of op basis van een uitgediept verkeersbeleid? Dezelfde vraag kan worden gesteld voor het ministerie van Verkeerswezen.

Dan is er nog het punt van de hulpmiddelen, de informatica en de buretica. Het kan zeer dienstig zijn om informatica en buretica in te schakelen ter ondersteuning van het management. In vele sectoren grijpt men echter in alle en te grote haast naar allerlei informatica en buretica ter ondersteuning van een management dat er niet is en zelfs niet op korte termijn in die mate kan worden ontwikkeld dat er voldoende profijt kan worden gehaald uit de moderne en thans nog dure middelen. Wij zouden er alle belang bij hebben in sommige gevallen nog even te wachten met het invoeren van meer informatica en buretica, totdat die middelen nog goedkoper geworden zijn, maar vooral om het bedrag dat hiermee wordt uitgespaard, te investeren in het ontwikkelen van het management van onze ministeries in het algemeen. In de begroting voor 1988 wordt er trouwers zeer weinig geld uitgetrokken voor die ontwikkeling van het management.

De rijkscomptabiliteit en betere zorg voor onze financiën worden verbonden met de «Algemene Afvaardiging», niet zo een correcte term overigens. Indien we een echt financieel beleid willen voeren en een meerjarenprogramma willen opzetten, dan

hebben wij toch meer nodig dan een Algemene Afvaardiging van de Rijkscomptabiliteit. De rijkscomptabiliteit heeft immers rechtstreeks te weinig te maken met beleidsontwikkeling en beleidsvorming.

Het meest van al echter missen wij beleidsanalyse. Ook dit zou kunnen worden verholpen door herstructurering, met effecten op middellange en lange termijn. Wij hebben in de overheidssector een groot gebrek aan capaciteit voor beleidsanalyse. Dit is werkelijk onvoorstelbaar. Dit is nefast indien men wil komen tot een tijdige en goede beleidsontwikkeling en -vorming. Dit is trouwens ook zeer negatief voor de beleidsevaluatie, die thans alleen maar en dan nog betrekkelijk oppervlakkig gebeurt in bepaalde, beperkte sectoren. Door herstructurering in de overheidssector zou men vele problemen kunnen verhelpen.

Maar er is ook nog het beheer zelf. Wij beschikken over of gebruiken weinig systemen en methodes van modern beheer. Ik spreek hier niet over technische middelen en systemen. Moderne procédés en moderne methodes van beleidsondersteuning zoals bijvoorbeeld morfologische analyse kent men niet. De meerjarenprogrammering was 15 jaar geleden in de nationale overheid beter dan vandaag. Dat is jammer, vooral wanneer wij spreken over echte beheersing van uitgaven, van inkomsten en vooral van kosten.

Het probleem dat ik hier op de voorgrond wou plaatsen ligt anders voor de verschillende ministers. Het is betrekkelijk gemakkelijker voor de minister van Financiën dan bijvoorbeeld voor de Vice-Eerste minister of minister van Begroting, die niet te maken heeft met één groot ministerie maar wel met alle ministeries en hun voornemens en voorkeur. De 2,5 pct. verlaging van de uitgaven in alle departementen was precies een negatief signaal.

Er wordt in België vooralsnog geen modern staatsmanagement gevoerd en wij kunnen dan ook geen innovatieve geheel bevredigende begroting voorleggen, hoewel de economische conjunctuur momenteel betrekkelijk positief is.

De Volksuniefractie, die de regering loyaal steunt, zal deze begroting goedkeuren. Zij houdt echter het oog vooral gericht op de begroting voor 1989 en op de begrotingen voor de daaropvolgende jaren. De Volksunie zal vooral blijven ijveren voor modern overheidsmanagement, voor professionele beleidsvoering, voor een betere beheersing van de kosten van het overheidsapparaat en voor gezonde overheidsfinanciën, die een afgeleide zijn van de werking en van het beleid van de overheid, inbegrepen de belastinghervorming ten bate van iedereen en zeker ook ten bate van de kaders. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Wij zetten deze bespreking vanavond te 19 uur 40 minuten voort.

Nous poursuivrons cette discussion ce soir, à 19 heures 40 minutes.

PROJET DE LOI — ONTWERP VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — Le gouvernement a déposé un projet de loi portant modification pour certaines communes, de la loi communale, de la loi électorale communale, de la loi organique des centres publics d'aide sociale, de la loi provinciale, du Code électoral, de la loi organique des élections provinciales et de la loi organisant l'élection simultanée pour les Chambres législatives et les conseils provinciaux.

De regering heeft ingediend een ontwerp van wet houdende wijziging, voor bepaalde gemeenten, van de gemeentewet, de gemeentekieswet, de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de provinciewet, het Kieswetboek, de wet tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet tot regeling van de gelijktijdige parlements- en provincieraadsverkiezingen.

Le projet de loi a été imprimé et distribué.

Het ontwerp van wet werd gedrukt en rondgedeeld.

Il a été renvoyé à une commission spéciale.

Het werd verwezen naar een bijzondere commissie.

PROPOSITION DE LOI — VOORSTEL VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — M. Lafosse a déposé une proposition de loi tendant à inclure la journée du 8 mai dans la liste des jours fériés légaux.

Door de heer Lafosse werd ingediend een voorstel van wet strekkende om 8 mei toe te voegen aan de lijst van de wettelijke feestdagen.

Cette proposition de loi sera traduite, imprimée et distribuée.

Dit voorstel van wet zal worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Il sera statué ultérieurement sur sa prise en considération.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

(De vergadering wordt gesloten te 18 h 45 m.)

(La séance est levée à 18 h 45 m.)